సమావేశము - VII
వాల్యూం - I
నెం. 3

వెల : రూ. 45-50
18 మార్చి, 2021
గురువారం,
(శక సం. 1942,
ఫాల్గుణ. శు. -5)

తెలంగాణ శాసన సభ కార్యకలాపాలు

అధికార నివేదిక

విషయ సూచిక

పేజి. నెం.

1. 2021-2022 సంవత్సరానికిగాను వార్షిక ఆదాయ - వ్యయ పట్టిక (బడ్జెట్) సమర్పణ ... 01

* * *

తెలంగాణ శాసన సభ

ప్రధాన అధికారులు

సభాపతి	:	శ్రీ పోచారం శ్రీనివాస్ రెడ్డి
ఉప సభాపతి	:	శ్రీ టి. పద్మారావు
కార్యదర్శి	:	డా. వి. నరసింహా చార్యులు
సంయుక్త కార్యదర్శి	:	శ్రీ ఎస్. దుర్గాప్రసాద్
ఉప కార్యదర్శులు	:	శ్రీ సిహెచ్. ఉపేందర్ రెడ్డి
		శ్రీమతి వి.ఎస్. ప్రసన్న కుమారి
		శ్రీ ఇ. సంజీవరావు
సహాయ కార్యదర్శులు	:	శ్రీమతి బి. ప్రమీల
		శ్రీమతి ఎస్. నాగమణి
		శ్రీ డి. శ్రీనివాసులు
		శ్రీ ఎమ్. రఘుమారెడ్డి
		శ్రీ ఎ. సుధాకర్
		శ్రీ పి. శ్రీనివాస్
		శ్రీమతి ఎ. పద్మాసిని
చీఫ్ రిపోర్టర్	:	శ్రీ కె. భాస్కర శ్రీనివాస్

తెలంగాణ శాసన సభ కార్యకలాపాలు

అధికార నివేదిక

(2వ శాసన సభ)

(ఏడవ సమావేశము - మూడవ రోజు)

గురువారం, మార్చి 18, 2021

(సభ ఉ.గం. 11.30 లకు ప్రారంభమైనది)

(గౌరవ సభాపతి అధ్యక్ష స్థానంలో ఉన్నారు)

Mr. Speaker :- Please resume your seats. Now, presentatioin of Budget by the Minister for Finance for the financial year 2021-22.

**SPEECH OF SRI THANNEERU HARISH RAO,
HONOURABLE FINANCE MINISTER
WHILE PRESENTING THE BUDGET FOR THE YEAR 2021-22
TO THE STATE LEGISLATURE ON MARCH 18, 2021**

Hon'ble Speaker Sir,

The people of Telangana earnestly wanted to have a State of their own for social equality and governance without any discrimination, the rights that are enshrined in the Indian Constitution. After a relentless struggle for more than five decades under the leadership of our Hon'ble Chief Minister Sri KCR the dream of separate State of Telangana became reality. I am eternally grateful to the Hon'ble Chief Minister Sri KCR for entrusting me the responsibility of presenting the Annual Budget 2021-22.

2. As Telangana is marching towards historical development by fulfilling the needs and aspirations of all sections of society is getting appreciation from within the State and outside. The seven-year-old State is in the forefront of development though competing with the seventy-year-old states in the Country. This is a matter of pride for all the people of Telangana.

3. As the great poet Dasarathi rightly said, "Nothing is achieved easily..." *(yedi sulabhamga saadhyapadadu lemmu...),* the incredible progress in Telangana has not been achieved easily. At the time of the formation of the State, there was uncertainty and confusion all over. All the sectors in Telangana were engulfed in backwardness. The Telangana Government by assessing

the revenues and expenditure with full understanding and by adopting new policies to suit the requirements of the new State and by removing the uncertainties has taken rapid strides towards development. Economic plans have been formulated keeping in view the requirements of Telangana people. The targets have been achieved within the envisaged time frame. Behind all this is the vision of the Hon'ble CM, KCR. He is a visionary to envisage the future requirements beforehand and plan accordingly. He has also the foresight to foresee the problems that are likely to arise in future and think of remedial measures beforehand.

4. The movement for separate Statehood and the significant progress achieved since the formation of the State is an inspiring story unfolded right before our own eyes. Since formation of the State, the Government has been facing numerous problems, challenges and adverse situations. Despite all these, the State has marched ahead. The State had taken new strides in development. New benchmarks have been created for the welfare of the people. In these efforts, we have received full support and cooperation of the people. With their wholehearted blessings, Telangana is forging ahead on the path of development.

The Impact of Corona on State Economy

5. When the State was developing smoothly, a pandemic in the form of Corona hit us unexpectedly. As a result of Corona, the world facing a crisis like no other crisis in the past century. The economy of highly developed nations too collapsed.The entire world came to a standstill. The movement was completely affected as the transport from Aeroplan to autorickshaw stopped plying. The situation turned so bad that people were scared to step out of their homes. Telangana too faced a similar situation due to this pandemic. Recognising the severity of the problem, the Central Government imposed lockdown all over the country from 23 March to 5 May, 2020.

6. The lockdown had a drastic impact on the economy of the States and the Centre. The Gross Domestic Product (GDP) of the country plummeted like never before in the history.

7. In an unprecedented manner, the GDP of the country at constant prices contracted by 24.4 per cent in the first quarter, 7.3 per cent in the second quarter and registered a marginal growth of 0.4 per cent in the third quarter. The GDP is estimated to contract by 8 percent in the financial year 2020-21. While the GDP growth at current prices in 2020-21 is estimated to be at -3.8 per cent, in Telangana, the Gross State Domestic Product (GSDP) is estimated to be at +1.3 per cent. In these adverse times, our Hon'ble CM, KCR garu while initiating suitable and efficient measures to protect the health of the people also took precautionary steps to minimise the impact of corona on State economy. With these efforts the State of Telangana confidently faced the challenges thrown up by corona in both health sector and the economy sector.

8. With the availability of corona vaccine, the society is gradually recovering. The State economy is also is on a gradual recovery path. With these developments, it is expected that there would be significant improvement in the GSDP of the State in the next financial year. The Budget has been formulated accordingly.

State Economy

9. As per advance estimates, GSDP at current prices in 2020-21 is estimated at Rs.9,78,373 crore. With the adverse impact of corona and lockdown, the growth of GSDP declined significantly from 13.5 per cent in 2019-20 to 1.3 per cent in 2020-21. The national GDP growth declined from 7.8 per cent to -3.8 per cent in the same period. As compared with the national GDP growth, State's GSDP growth is much better. With lot of the foresight our Hon'ble Chief Minister has taken steps to stimulate the rural economy.With these efforts, we have been to prevent any adverse impact of corona on the rural economy. The improvements in power supply, increase in irrigated area as a result of new projects and implementation of many development and welfare schemes

like Rythu Bhandu, distribution of sheep, supply of fish seedlings to fishermen helped the primary sector recorded a growth of 17.7 per cent in 2020-21. The growth rate of secondary and services sectors recorded -5.2 per cent and -1.9 per cent, respectively.

Per Capita Income

10. The per capita income of Telangana is estimated to increase by 0.6 per cent, compared to previous year, to Rs.2,27,145 in 2020-21. The per capita income of the country is estimated to decline by 4.8 per cent to Rs.1,27,768. Thus, the per capita income of Telangana is higher than the country's per capita income by Rs.99,377. Despite adverse conditions, the Telangana per capita income showed increase. This is proof that the economy of Telangana is in a better State even during the adverse situation. It is evident that Telangana has emerged as a major economic power in the country.

Rural Development and PallePragati

11. Because of the inexcusable neglect by the united Andhra Pradesh government, villages have turned in to dust bowls. As a result of the weakening of local bodies, the villages were not taken care of. It was a pathetic sight with garbage strewn all around, dilapidated houses, weeds along the paths, abandoned wells, potholes and accumulated plastic waste all over the villages. To transform these villages Hon'ble CM KCR by making them clean and green and providing all the necessary facilities. Hon'ble CM KCR had envisioned an action plan named, "Palle Pragathi" and implemented the same.

12. With the active participation of the people, Palle Pragathi programme has changed the very face of the villages. There was special focus on garbage collection. Each village has been provided with a dump yard and a tractor to transport the garbage to the dump yard.As a result of this new awareness among people, villages have become very clean. The new Panchayat Act has fixed a special responsibility and also allocated special funds to the village sarpanches to improve greenery. Extensive plantations have been taken up in every village and water tankers have been provided in every village to ensure watering and protection.

13. In the new Panchayat Act, it is mandatory to allocate 10 per cent of the Budget of the local bodies towards green Budget. Responsibility for ensuring this has been entrusted to the District Collectors.

14. Telangana government has made all villages open defecation free by taking up comprehensive construction of toilets. Appreciating these efforts, Telangana government was conferred with "Swachcha Sarvekshana Award" by Government of India.

15. Before the formation of Telangana only 84 Grampanchayats were having tractors. This year 12,668 tractors were made available to Panchayats. There is no other state in the country which has provided tractor to each gram panchayat. The government is releasing funds every month for the development of Panchayats. So far, an amount of Rs.5761 crore has been released to gram panchayats for their development. No other state in the country has released funds to villages in such a manner. I can confidently say that the basic facilities like tractor, trolly, tanker, nursery, palle pragathi vanams, vaikunta dhaamam and dump yard are available in Telangana and they cannot be seen anywhere in the country.

16. The Fifteenth Finance Commission has cut the transfers to the local bodies by Rs.699 crore to the State of Telangana.

17. However, the state government decided to provide a matching grant to the local bodies with out any cut. For the first time Hon'ble CM, KCR garu decided to provide Rs.500 crore every year to Mandal Parishads and Zilla Parishads from the State Budget to ensure that there is no disruption in development activities. Out of this an amount of Rs.252 crore to Zilla Parishads and

Rs.248 crore to Mandal Parishads will be released every year. The government will finalize the modalities for the utilization of these funds shortly.

18. An amount of Rs.29,271 crore is proposed in the Budget 2021-22 for Panchayat Raj and Rural Development Departments.

Constituency Development Fund

19. Nowhere in the country, there are offices for the members of the Legislature in their constituencies. It is matter of disgrace that no government could think of the necessity of an office for the Hon'ble MLAs. Hon'ble MLAs were using their residences as office. The Government of Telangana has built camp offices for Hon'ble MLAs befitting their status and requirement.

20. Telangana is the only state, which earned the distinction of constructing offices for Hon'ble MLAs in their constituencies. So far, construction and offices have been completed in 89 Assembly Constituencies. These have become abodes of people and have stood as symbols of the prestige and honour of Hon'ble MLAs.

21. The Government has decided to provide each Hon'ble MLA and Hon'ble MLC with Rs.5 crore for the development of his/her constituency. The guidelines in this regard will be released shortly.

22. An amount of Rs.800 crore is proposed in this Budget for the development of Hon'ble MLA and Hon'ble MLC Constituencies.

CM Dalit Empowerment Programme

23. The architect of the Indian Constitution Dr. B.R.Ambedkar had observed that only those people who are committed to their goals will be able to lead the society towards progress. Our Hon'ble CM has conceived a new scheme for the all-round development of Scheduled Castes making these words a reality. In this Budget a new scheme named CM Dalit Empowerment Programme is proposed with an allocation of Rs.1,000 crore. These benefits will accrue to the Scheduled Castes following the introduction of this new programme.

Development of Agriculture and Allied Sectors

24. The sectors like commercial services, technical and communication sectors, real estate and construction sectors, etc., which has been providing significant employment opportunities in the past few years, collapsed as a fallout of corona. The only sector which withstood the adverse impact of corona is Agriculture. Agriculture sector, which was ridiculed as useless by the successive Governments in united A.P. has now withstood the shock of corona and achieved significant progress. It can be said without hesitation that agriculture sector played an important role even in the difficult time of corona. This has become possible because of the steps taken to reutilize agriculture and allied sectors since the formation of the State. The progressive initiatives in the agriculture sector have not gone in vain. It is clear, from the development achieved in spite of critical times, that every paise spent on agriculture has been highly productive.

25. There is a record increase in the area under cultivation in Telangana State. The cultivated area increased from 1.41 crore acres in 2014-15 to 2.12 crore acres in 2020-21. This is an increase of over 49 per cent. In a similar manner, crop production increased from 2.5 crore metric tonnes in 2014-15 to an estimated record production of 4.11 crore metric tonnes in 2020-21. The crop production has nearly doubled compared to 2014-15. The farmers in Telangana produced crops valued at Rs.1.00 lakh crore last year which is very evident.

26. With cultivation in 60.54 lakh acres, Telangana emerged as the second largest cotton producing State in the country. In 2019-20, paddy production in Telangana was 193 lakh metric

tonnes, out of which 111 lakh metric tonnes was procured by the Food Corporation of India (FCI). It is a matter of pride that the FCI declared that Telangana stood at second place in terms of its contribution to paddy procurement. The State procured 64 lakh metric tonnes of paddy for FCI in 2020 Yasangi season. It is noteworthy that this accounted for 56 per cent of the total paddy procured by FCI in the entire country. In Yasangi cultivation, while Telangana stood first place with 52 lakh acres under cultivation, Tamil Nadu stood in the second place with 25 lakh acres and Andhra Pradesh at third place with 20.9 lakh acres under cultivation. People who ridiculed that the Telangana farmers are incapable of farming are now jealous of significant development of agriculture sector in the State.

27. Our Hon'ble Chief Minister Sri KCR is himself a farmer. The difficulties being faced by farmers are all familiar to him. He has extensively studied the agriculture sector of Telangana. He knows the root cause of the problems faced by farmers in this sector. Against this backdrop, he instilled self-confidence in farmers by introducing innovative programmes like Rythu Bhandu, RythuBhima, etc. It is a matter of pride that the programmes introduced by Hon'ble CM KCR garu received appreciation from the United Nations. The programmes introduced in Telangana have become role models for the entire country. At the national level, several prominent people and agriculture experts have lauded these initiatives.

28. In the agriculture sector, there is no livelihood without cultivation. Only with the movement of the plough, farmer becomes free from hunger. This is an irrefutable fact. Today, Telangana State is brimming with agriculture prosperity. There is visible self-confidence on the faces of farmers. There is an assurance to their livelihoods. This is a welcome development.

29. In the united AP, the leadership was apathetic to the problems faced by the farmers and shot them dead when they requested adequate power supply to the agriculture sector. Further, they even ridiculed the farmers deaths by labelling them as deaths due to hysteria and for ex-gratia. The Telangana Government gave a new lease of life to the agriculture sector after formation of new State. The fact that the Telangana Government is spending Rs.10,500 crore for the supply of 24 hour quality power supply to farmers speaks volumes of the unwavering commitment of the Government to the improvement of agriculture sector. The Government has addressed the worries of farmers by timely supply of urea and fertilisers. The Government has also focussed on the rejuvenation of the tanks and thereby the improvement of the ground water levels. At the same time, the construction of the irrigation projects is in full swing. The construction of the Kaleswaram Project has been completed to a large extent in record time and arid lands of Telangana are being irrigated with the Godavari water.

Incentives for the Cultivation of Oil Palm

30. India is now importing palm oil worth Rs.70,000 crore per year. If there is domestic production, there will be huge savings in foreign exchange. Oil palm not only has good demand in the international market but its cultivation also results in the improvement of environment. The State Government has formulated a comprehensive plan to provide farmers with all facilities required for the cultivation of oil palm. Cultivation of oil palm assures good returns to farmers in Telangana. Once planted, the crop production commences after four years and continues to give uninterrupted output for about 30 years.This assures continuous income to the farmer. To encourage farmers to take up the cultivation of oil palm, the Government has decided to provide a subsidy of Rs.30,000 per acre. Further, the Government has already taken steps to ensure that the balance input cost is met through bank financing to lessen the immediate burden on the farmer. The Government has convinced the banks to extend 4 years moratorium on the loans availed by the farmers. The Government has decided to promote the cultivation of oil palm in 8.14 lakh acres in the State and accordingly prepared a comprehensive plan.

Rythu Vedikalu

31. The Telangana Government has constructed 'Rythu Vedikas' to facilitate meetings among farmers to discuss common issues. Such a facility has not been provided to the farmers by any other State Government in the Country. It is a wonder that such a massive task was completed within a short period of six months. The Government compliments the Chief Secretary, Secretaries of Panchayat Raj and Agriculture, Collectors of all the districts and their staff for ensuring the completion of this task even during the corona times. So far, 2,601 'Rythu Vedikas' have been constructed at a cost of Rs.572.22 crore. To facilitate drying of harvestedcrop, harvesting areas have being constructed closer to the farmers' fields covering one lakh farmers at a cost of Rs.750 crore. Telangana is the only State in the country to have provided such facilities to farmers. A number of national and international agriculture students, experts, innovative farmers are visiting Telangana to study the innovative schemes introduced by the Government in the agriculture sector. Today, Telangana stands as a role model for the entire country.

Farm Mechanisation

32. There is a need for adopting new practices in agriculture in tune with the changing situation. Mechanisation of agriculture has become inevitable because of the shortage of labour. Mechanisation reduces input cost as well the drudgery of work. There is saving of time and improvement in productivity. In this context, the Government has decided to support the farmers financially to enable them to procure modern farm machinery. In the last five years, Government provided subsidy of Rs.14,644 crore for farm mechanisation. So far, the Government incurred an expenditure of Rs.951 crores towards provision of tractors, other farm machinery and tools.

33. An amount of Rs.1,500 crore is proposed in this Budget for incentivising mechanisation in agriculture.

Rythu Bandhu:

34. The Telangana Government introduced Rythu Bandhu, the Scheme of extending input support to the farmers in 2018. This scheme became a role model for the entire country. In the first phase, investment support of Rs.8,000 per acre for two crops was provided. In 2019,the amount of financial assistance was enhanced to Rs.10,000/- per acre for two crop seasons.

35. The State Government has not stopped the assistance under Rythu Bhandu despite the dwindling of State finance due to the corona pandemic. The assistance was deposited in the accounts of farmers in a timely manner. In the Vanakaalam season, this financial assistance was transferred to the bank accounts of all the farmers in the State within a span of 24 hours. Under this scheme, a total amount of Rs.14,736 crores was disbursed by the Government to 59,25,725 farmers in 2021 Yasangi and Vanakaalam seasons. In the past three years, the Government had disbursed Rs.35,911 crores to 59,25,725 farmers. Out of the total number of farmers who have benefitted from this Scheme, 53,26,778 farmers, who continue 90 per cent are small and medium farmers.

36. An amount of Rs.14,800 crore is proposed by the Government under Rythu Bandhu in this Budget.

37. During the last elections, an assurance was given that crop loans up to an amount of Rs. one lakh would be waived. Loans within the amount of Rs.25,000 have already been waived. There was a little delay in extending the waiver to other farmers because of corona pandemic. Within a short period, these loans will also be waived.

38. An amount of Rs.5,225 crore is proposed by the Government towards crop loan waiver in this Budget.

Rythu Bhima

39. Our Government was concerned that in the event of death of a farmer for any reason, his family should not become destitute. Rythu Bhima scheme was introduced for providing security of the families of farmers. Even in the event of the death of a farmers with one gunta of land, insurance amount of Rs.5 lakh is being paid to his family. To provide insurance cover to 32.73 lakh farmers, an amount of Rs.1141.4 crore was paid by the Government as insurance to the Life Insurance Corporation of India in 2020-21. In the past three years, insurance amount of Rs.2,328 crore was paid to 46,564 families of farmers. Telangana Government takes care of not only farmers but also their families in a humane way.

40. As Rythu Bhima scheme is available to farmers even with one gunta of land, everyone wants to own land. The available land is being distributed to successors. As a result, the number of policy holders is increasing. Keeping in view this, an amount of Rs.1,200 crore is proposed under RythuBhima scheme in 2021-22.

41. In this Budget an amount of Rs.25,000 crores is proposed by the Government for agriculture.

Development of Dairy Industry

42. For the development of villages, dairy development is as important as agriculture. Many families are dependent on the sale of milk entire villages. In the United AP, development of dairy industry was turned into a barren cow. After the formation of the State, the same sector was transformed as a cash cow. The Government is also providing incentives of Rs.5 per litre on the milk procured by various Dairies. As a result of the initiatives taken by the Government, the average milk procured by the Vijaya Dairy per day has increased from 1,27,462 litres at the time of formation of Telangana to 2,89,969 litres per day this year.

43. At the time of the formation of the State, Vijaya Dairy was deep in debts of Rs.30 crore and was in dire straits. After the formation of the State, the Government has taken special steps and put it on the path of profitability by providing all facilities. The operational efficiency has been improved. In a phased manner, the Government put the Vijaya on the path of profitability. Today, Vijaya Dairy could not only clear all its debts but also has reached a stage of having fixed deposits of Rs.58.5 crore. The turnover of Vijaya Dairy has reached Rs. 676 crore. The revival of the Vijaya Dairy is proof of our Government's commitment to protect public sector undertakings.

44. In the Budget an amount of Rs.1,730 crore is being proposed to Animal Husbandry, Dairy Development and Fisheries Department.

Food Processing Industry

45. Food processing will result in improving the incomes of farmers. The Government has, therefore, decided to promote food processing units throughout the State. In principle decision is taken by the Government to promote food processing units through self-help groups. Food processing units besides improving the incomes of farmers will also provide largescale employment opportunities in villages.

Irrigation sector:

46. Next to air, Water is the most important requisite for the survival of all living beings. As Sir Arthur Cotton rightly said, "the revenue that comes from the irrigated land is more than the revenue that come from gold mining." Agriculture and industries will flourish where irrigation facilities is available abundantly. Lack of irrigation facilities makes them recede. Telangana knows the significance of water, as it experienced the scarcity of water. The difficulties Telangana faced under united Andhra Pradesh due to lack of irrigation water are immense. If we write or recite about those tragic stories they may become larger than epics like *Ramayana and Mahabharata.*

Wells and ponds *(cheruvulu)* dried up, lack of water in bores and shortage of ground water resources made agriculture a nightmare. Farmer's suicides became a regular phenomenon in media.

47. Without having knowledge about Telangana, previous leaders planned projects that given rise to interstate disputes. And also, they reduced the reservoirs' water capacity. That's why KCR garu himself took lead to monitor redesigning of the projects. To resolve interstate disputes in congenial atmosphere construction of various projects were started. *Kaleshwaram* project on Godavari river is almost finished. *Sitarama project* is near to completion. Similarly, works of Palamooru - Rangareddy lift irrigation project are in brisk pace.

48. With the construction of Kaleswaram Project, a magnificent event that remains in the annals of history was made evident before us. The water from Godavari that flows 100 meters above the sea level at *Medigadda*, is brought and integrated at the *Kondapochammasagar* as part of *Kaleshwaram* project. At the height of 618 feet Godavari flowed into *Kondapochammasagar.* As told in previous Budget, Ranganayaka Sagar, Kondapochamma Sagar was completed and water is being supplied to farmers in this rabi crop much to their happiness. Whenever we visit any village, for the first time in the last 20 years, people are telling with brimming eyes that, the tanks are full, canals are flowing and crops are raised .

49. *Dindi* lift irrigation project that could provide water to the *sagar Left canal* lands near Nalgonda district will complete soon.

50. Sammakka Sagar (thupakulagudem) which is part of *Devadula* project is near completion. Construction of Sitamma Sagar (*Dummugudem)* which is a part of Sita Rama Project will start in due course.

Construction of new lifts:

51. The Government with an aim to further increase irrigation facilities has sanctioned several new lifts namely Nallikal lift in Nagarjuna Sagar constituency, Pogilla, Kambalapally, Nambapuram-Peddagattu, Peddamunigaala and Akkampalli lifts in Devarakonda constituency, Dunnapothulagandi-Balnepally, Baplathanda, Kesavapuram-Kondrapole, Bothalapalem-Vadapalli, Veerlapalem, Thopucharla lifts in Miryalaguda constituency, MBC-Muktyala Branch Canal, Jaanpad lifts in Huzurnagar constituency, Nagamadugu lift in Jukkal constituency, Jakora, Chandur, Fathepur-Chittapur lifts in Bansvada constituency, Mucherla, Kamtam-Chikli lifts in Armur constituency, Kodicherla lift in Balkonda constituency, Sthambampalli, Velgaturu, Dammanapeta lifts in Dharmapuri constituency, Pipri lift in Muthol constituency. Gattu lift in Gadwal constituency, Ellareddy lift in Dubbaka constituency.

Apart from this Government have also prepared the DPRs for Gopaladinne lift in Kollapur constituency, Markandeya lift in Nagarkurnool constituency, Sangameshwara lift in Zahirabad and Sanga Reddy constituencies, Basaveswara lift in Narayanked constituenc and five lifts in Asifabad of East Adilabad, Sirpur, Bellampalli, Chennur, Mancherial constituencies, Illendhu lift in Illendhu constituency and Pragadapalli lift in Bhadrachalam constituency. Administrative sanctions will be accorded by the Government in due course.

Mission Kakatiya:

52. *Cheruvulu Telangana Kalpataruvulu.*Ponds are the sources for agriculture and also to various other vocations. The social and economic system around the pond in the United Andhra Pradesh State was shattered. Mission Kakateeya Scheme launched by Telangana Government to rehabilitate the ponds achieved good results. Thousands of ponds have been restored through this scheme. Lakhs of ayacut acres are stabilized. Due to increase in water capacity, fish culture flourished.

53. Income of fisherman has increased. Ground water levels improved across Telangana.

54. There were no breaches to the water tanks. Earlier, many ponds faced this problem, but this year we are able to restrict the problem all because of *Mission Kakatiya*'s success.

55. An amount of Rs.16,931 crores proposed in Budget Estimates 2021-22 for irrigation sector.

Mission Bhagiratha:

56. "Choodu, choodu Nalgonda ... gunde meeda fluoride banda. Bokkalonkarpoina *batukula mana Nalgonda. Dukhamelladeesedennallu."* This song was written by our Hon'ble Chief Minister when he was stunned after seeing the hardships being faced by the people of Nalgonda. The person, who wrote a poem himself on sorrow of fluoride, has permanently removed the fluoride threat. Central government has announced in parliament that fluoride menace is eradicated and no one is affected with fluorosis. The Mission Bhageeratha Scheme has forever eradicated the hardship of Nalgonda fluoride problems.

57. In united Andhra Pradesh during the summer season, women were forced to travel miles on foot for water. In rainy season, due to water contamination many people in agency areas of Adilabad suffered with diarrhoea and lost lives.

58. Fighting at public taps, protesting with empty water vessels *(bindelu)* in front of MLAs, demonstrations by leaders in the assembly premises, resolution move to adjourn house proceedings were a regular practice. In the past 70 years whichever party was in power, the situation remained the same.

59. Hon'ble Chief Minister took oath to change the situation within five years from the day they come into the power. Though it is not an election promise he was committed to complete *Mission Bhagiratha* project, which he did. Through Mission Bhagiratha treated and safe water is supplied through household taps to all the rehabilitations in State.

60. Women are neither going miles to get water nor fighting at water pumps. No diarrhoea deaths. No protests. No demonstrations. The reputation of Telangana increased as the state which has completely overcome the drinking water problem across the country.

61. *JalaJeevan Mission*, a department of Ministry of Hydro Power commended Telangana State as the only state in the country for providing safe drinking water to every household in the State.

Reforms in Land Administration :-

62. Telangana Government embarked a new chapter in Land Administration. To resolve land disputes and to uphold rights on immovable properties, government has introduced Pattadar Passbook Act 2020. A web portal named as *Dharani* is playing key role in resolving land related disputes. While introducing the new Revenue Act, Hon'ble Chief Minister said, "this act will provide a permanent solution for land disputes. I am feeling happy today as I felt at the time of formation of Telangana".

63. Due to loopholes in the Acts related to Land Ownership Rights and records, land disputes have become a major problem to tackle. The Hon'ble Chief Minister realised that peace cannot be restored in rural areas, unless this problem is solved.

64. Unlike in any other state the Government of Telangana started a programme for purification of land records. As a result today we are able to achieve clarity on almost 95% of the land records. New passbooks were given to the farmers. Due to this, we are able to provide assistance to 60 lakh farmers under *Rythu Bandhu* scheme.

65. To make available the land records in a transparent manner, *Dharani* portal was introduced. A new era has started in Land administration. Anyone from anywhere in the world can retrieve their land records from this portal. Till now 2 crores 17 lakh people viewed *Dharani* portal.

66. New registration, mutation policy introduced by Government is convenient to people. The process is simple and with enhanced transparency. Registration and Mutation works fastened due to the introduction of new acts by the government. Passbooks are also being issued very fast. 3 lakh 29 thousand people utilised registration facility. 1.06 lakh pending records of mutation are completed. This system does not allow Records tampering. It reduces bureaucratic influence and corruption.

67. It has been decided to conduct digitalised land survey with an aim to systemise land records. Based on the survey we will provide exact latitude and longitude boundaries of the lands in the passbooks. Not only agricultural lands, but endowment lands, Wakf lands, forest lands and other government lands disputes will be resolved under this system.

68. An amount of Rs.400 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for comprehensive land surveys.

Welfare Schemes:

69. Telangana government brought golden era in welfare. Telangana is one and only state in providing welfare benefits to each and every one i.e., from small kids to old age people. Today, with the welfare programmes, each and every house is getting benefitted. Telangana is a welfare State. The large-scale welfare programmes are being implemented only in our state in the entire country.

Aasara pensions:

70. Telangana government is providing security and livelihood to helpless poor through *Aasara* pensions. United Andhra Pradesh has given only Rs.200/- pension, the Telangana government is giving Rs.2016/- pension to poor people. While old age people, widows, *Beedi* workers, toddy tappers, weavers, *badirilu*, *bodakaalu* (elephantiasis) victims, AIDs victims, single women are getting Rs.2016/- pension, physically challenged people, poor and old artists are getting Rs.3016/ - *Aasara* pensions regularly.

71. Aasara pensions are distributed to 39 lakhs 36 thousand and 521 people in the state.

72. We have received Rs.105 crores from Central government @ Rs.200/- per month each for 6 lakh 66 thousand people for the year 2019-20. State government is adding Rs.1816/- for each person and distributing Rs.2,016/- pension.

73. In addition to that, State government is paying Rs.2,016/- pension monthly to another 31lakh 31 thousand 660 people and Rs.3,016/- to physically challenged people.

74. As per the audit report of 2019-2020, the state government is spending 98.80% towards pensions, the Central government is contributing only 1.20%. There is no evidence that any other state is spending in this level to provide pensions to the destitute.

75. An amount of Rs.11,728 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for this scheme.

Kalyana Lakshmi / Shaadi Mubarak:

76. Hon'ble Chief Minister intended to help the parents who are struggling to perform their daughter's marriages due to poverty, *Kalyana Lakshmi / Shaadi Mubarak* scheme is introduced from his humanitarian ideology. Under this scheme, government is giving Rs.1,00,116/- assistance to perform poor girls' marriage. Lakhs of girls are being blessed by Hon'ble Chief Minister through this scheme. Similarly, for Muslim girls *nikha,* the same scheme is being implemented under the name *Shaadi Mubarak.* Many poor girls parents are benefitted under this scheme and are feeling

happy to perform their daughters' marriage. All those poor Muslim girls who are conveying their best wishes to Hon'ble Chief Minister, gives immense satisfaction to us.

77. So far, Government has released Rs.6,480 crore which benefitted 8 lakh 4 thousand 521 people under this scheme.

78. An amount of Rs.2,750 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for *Kalyana Lakshmi / Shaadi Mubarak* scheme.

Schedule Casts and Schedule Tribes welfare:

79. In democracy every section of the society should get equal opportunities. To attain comprehensive development of Schedule Castes and Schedule Tribes, Telangana government is the only State to have introduced *Special Development Fund* Act. Proportionate to the population of SC, ST people, we are allocating funds directly in the Budget and in few occasions over and above the proportionate allocations are being made in Budget and utilising the same only for their development.

80. According to the *Special Development Fund* Act, in any financial year if certain amount of funds for any reason are not utilised for the welfare of SC, ST people, they are automatically transferred to the next financial year funds. This rule is introduced only by the Government of Telangana and set an example to other States. Recently, the Government of Rajasthan has studied the modalities being followed by the Telangana Government and decided to adopt the same.

81. Government of Telangana while implementing this Act, has set an example for other states to follow the welfare schemes for the Welfare of Scheduled Castes and Scheduled Tribes. Information regarding the funds spent under SC, ST *Special Development Fund* scheme and other programs executed under the scheme, are being provided in a Pen Drive to the respected members from the last year. The same is provided this year also. Members are requested to go through the details of the scheme.

82. Bharata Ratna Dr. B.R. Ambedkar while explaining the importance of education, has said that "we may forego physical benefits, money and luxuries that come with civilisation, but wisdom and scientific knowledge about the society that comes through education cannot be undermined. The people belonging to backward classes, without education cannot protect their existence in the society. It is profound belief of Hon'ble Chief Minister that if we can educate one generation, another generation will follow their footsteps.

83. Telangana government has established special *Residential Schools* for imparting quality education for the development of SC, ST children and also providing education of international standards to them.

84. In Telangana there were only 134 SC *Residential Schools* in 2014. Telangana government has increased this number to 268 after formation of the State. There were 82,063 students studying in these *Residential Schools* at the time of formation of Telangana state. Now 1,45,985 students are pursuing education. In 2014, Rs.590.60 crores were spent on SC *Residential Schools*, which was increased to Rs.898 crores by 2019-20.

85. While there were 96 *Residential Schools* in 2014 for tribal students, the same has been increased to 133 in 2021. Similarly, the student strength also increased from 27,574 in 2014 to 66,943 in 2021. In 2014, Rs.99.62 crores were spent on ST *Residential Schools*, which was increased to Rs.529.60 crores by 2021.

86. The Hon'ble Chief Minister resolved to reduce the dropouts of *Dalit* and tribal girl students and encourage them to pursue higher education. For the first time in the state 53 residential degree colleges have been introduced by the Government for SC, ST girls students to pursue

higher education. PG courses were introduced in 5 degree colleges. 15th Planning Commission has appreciated this decision. Representatives from 14 states have visited to study about these improved facilities offer by Telangana Government. Harvard University has taken up our Social Welfare Residential Schools education system as a case study to research. In the united Andhra Pradesh students from *Residential Schools* were able to get 6 medicine seats only. Today, 189 students from Telangana Residential Schools got admissions in MBBS and BDS seats. At the same time 170 SC, ST students got admission in IIT & JEE seats and increased the reputation.

87. Bar Council of India recognized the efforts being made by the Government of Telangana in the field of education for development of SCs and STs and granted special permission for establishment of two integrated law colleges in the state by relaxing moratorium for granting law colleges across the nation. For the first time in the country, we have established *Residential Schools* college in *Sangareddy* for law education for ST boys and for *dalit* girls, a law college has been established at LB Nagar.

88. Dr. B. R.Ambdekar Overseas Scholarship worth Rs. 20 lakhs is provided to the students from SC and ST who are pursuing education in foreign countries. Till now 623 students received the scholarship. For this purpose government has spent Rs.107.80 crore.

89. For the purpose of pursuing overseas education by 180 ST students, an amount of Rs.27.78 crore were spent by the Government of Telangana.

90. To support SC, ST entrepreneurs, we are implementing TS Pride program. Government is providing loans for 25 paise interest and giving subsidies in electricity to those who are coming forward to establish new industries. The subsidy that is given to SC, ST women entrepreneurs is raised from 35% to 45%. Sales tax exemption was increased to 100%. From 2014 to till now for establishment of industries of SC, ST sanction was accorded with Rs.1,919 crore of subsidies to 39,590 units.

91. For the ST habitations that do not have BT road facilities, we are proposing Rs.165 crore grants in Budget Estimates 2021-22. This will help in constructing roads in tribal habitats.

92. To provide subsidised power supply to ST households, an amount of Rs.18 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22.

93. Tribals are demanding since long time to provide 3 phase power supply to their agricultural lands. With an amount of Rs.103 crores of funds, we are taking up 3 phase power supply to all the Tribal Agricultural lands away from the villages where electrification is not provided.

94. An amount of Rs.21,306.85 crores is proposed in Budget Estimates 2021-22 towards SCs Special Development Fund and Rs.12,304.23 crores is proposed in Budget Estimates 2021-22 towards STs Development Fund are proposed in this Budget.

Welfare of the Backward Classes:

95. Enriching the lives of BCs is the top priority of Government of Telangana. Measures are being taken to develop BCs educationally. Government is also extending financial support in their occupations.

96. As Mahatma Jyotirao Phule said, “lack of education led to oppression of lower castes.” Without education there is no economic development. When there is no financial improvement, naturally the BCs faces oppression in the society. To provide quality education to BC students, as per the global requirements, the government has established Mahatma Jyoti Rao Phule’s BC *Residential Schools* in a large scale.

97. There were 19 BC *Residential Schools in 2014.* In which there were 7580 students and Rs.44 crores were spent on these *Residential Schools.* After formation of Telangana Government

BC *Residential Schools* number is increased to 281. Accommodation has considerably improved. It has provided books, uniforms and other facilities free of cost. Presently one lakh 13 thousand 280 students are studying in these schools. For the maintenance of these schools, government has allocated Rs.545 crores in the year 2021. The Government of Telangana increased BC *Residential Schools* funds 10 times as compared to when Telangana Government was formed.

98. For BC students, the Government is providing special hostels, pre-metric, post-metric scholarships, establishment of Women's residential degree college and providing quality education to them.

99. For the purpose of pursuing overseas education by BC students, an amount of Rs.20.00 lakh each is being provided by the Government of Telangana in the name of Mahatama Jyothi Rao Phule Overseas Scholarship Scheme. So far an amount of Rs.178.52 crores has been sanctioned to 1,082 B.C., students.

100. Government will provide subsidised electricity to *Naayi Brahmins* saloons. In the next two years, it has been decided to provide financial assistance to the Nayee Brahmins for establishment of modernised saloons. Government has decided to construct modernised Dhobi Ghats to *rajakas*.

Welfare of Toddy Tappers:

101. Government brought Neera Policy for welfare of Toddy Tappers. For this an amount of Rs.25 crore is proposed in this Budget. As a part of Haritha Haram the Palymra and Palm trees plantations is also taken up. For accidental deaths, Government is extending Rs.6.00 lakhs ex-gratia to the families of Toddy Tappers.

Welfare of GollaKurmalu and sheep distribution:

102. To achieve self sufficiency in meat production, and enhance the living standards of *GollaKurmalu*, Government of Telangana has taken up sheep distribution in a large scale. Government has distributed 77,02,737 sheep among 3 lakh 66 thousand 797 *beneficiaries* across the state with a cost of Rs. 4,584 crores. It also provided insurance facility to these sheep. An additional 1.20 crore sheep were produced from the sheep that were distributed. With these Rs. 5,400 crores worth of wealth accumulated to *Golla Kurmalu* in the State.

103. In the coming financial year, Government decided to provide another 3 lakh units with a cost of Rs.3000 crores to *Golla Kurmalu.*

Welfare of Fishermen:

104. The success of both *Kaleshwarm* project and *Mission Kakatiya,* ponds (*cheruvulu*) in the state are abundant with water. They turned into best sources for fisci culture. State Government is releasing huge number of fish seed and shrimp into the reservoirs and ponds *(cheruvulu).* An opportunity has been given to the fishermen themselves to catch these fish and sell it in the market. Fisherman income was increased. The fish grown in fresh water in Telangana has high demand in the market.

105. The fishing industry is contributing 0.5% to State GDP. At the time of formation of State, 2,49,633 tonnes of fish was produced, which was worth Rs. 2,479 crores. The Government of Telangana has released 268.37 crores of fish seed and 11.64 crores of shrimp into 18,335 reservoirs. As a result, in one year's time, fish production has increased immensely to 3,10,000 tones indicates the efforts of the government in producing fish at such level. The value of fish that is being produced in the state today is around Rs.4,670 crores. An additional income of 88% is added as compared to 2014.

Handloom sector Development:

106. Weavers in Telangana are living peacefully. Telangana government has relieved from the pathetic condition of committing suicide in united Andhra Pradesh. Government has waived the loans of handloom weavers. The cotton and chemicals required for weaving work were provided at half rate by the government. By giving orders of weaving work of 95.25 lakh *batukamma* sarees and uniform, government has created direct employment to 20 thousand handloom workers, which created 461 crores of orders. The government is creating a brand value for Telangana handloom artefacts. The income of power loom workers increased from 16000 to 20000 per month. Government has released an amount of Rs.96.43 crore under Cheyutha Scheme to the weavers. Under this scheme handloom workers are able to save 8% from their income and government will add an additional 8% to it. The handloom worker can draw that amount from the Bank only after saving that amount for three years. In this unprecedented situation of corona, government has released the amount of Rs.96.43 crore well in advance.

107. The Government is proposing a provision of Rs.338 crore for the welfare of Handloom waiver engaged in weaving.

108. There is increase in the number of applications from the BC communities under Kalyana Lakshmi. Accordingly, it is proposed to increase the provision under Kalyana Lakshmi by Rs.500 crore in 2021-22. The total amount proposed under the scheme is Rs.1,850 crore.

109. An amount of Rs.1,000 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for BC Corporation and Most Backward Class Corporation.

110. The amount proposed for the BC Welfare Department is Rs.5,522 crore.

Welfare of Minorities

111. The Government has decided to provide same benefits available to Scheduled Castes to minorities also under the welfare programmes.

112. To enable the Minorities to progress in education Minority Residential Schools have been established. Fifty percent of the schools are exclusively for the girls belonging to Minority community to enable them to become self-reliant stand on their own. At the time of the formation of the State, there were only 12 Minority Residential Schools with meagre facilities. Telangana Government increase their number to 204 and provided all the facilities. In this financial year an amount of Rs.561 crore has been allocated for Minority Residential Schools. One lakh Minority students are studying in the schools.

113. In the prestigious educational institution 'Jamia Nizamia', a spacious auditorium has been constructed by the Government at a cost of Rs.15 crore.

114. For the construction of Islamic Cultural Convention Centre, the Government has allotted 10 acres of land in Kokapeta. Works will commence very shortly.

115. For a group of 100 minority students preparing for Civil Services examinations the Government is organizing quality training courses at a place and educational institution of their choice.

116. For 1,684 Minority students willing to pursue their education abroad, an amount of Rs.294 crore has been sanctioned under Overseas Scholarship Scheme.

117. Construction of buildings for 54 minority residential schools has been taken up at a cost of Rs.1054 crore.

118. The Government is celebrating the festivals of Ramzan and Christmas as State Festivals on a grand scale. On these occasions new clothes have been distributed to 7 lakh poor Muslims and Christians. The Government is partaking in their happiness by organizing community dinners.

119. Through the Minority Development Corporation, special support is been made available to the minorities. Subsidy is being given on the loans taken for self-employment. Under Shadi Mubharak, 1,75,924 people were benefitted. So far an amount of Rs.1,341 crore has been spent for this.

120. While the amount spent on Minority Welfare was Rs.812 crore from 2008 to 2014 in the united AP, Telangana Government spent Rs.5,712 crore in the last six years.

121. An amount of Rs.1602 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for Minority Welfare.

Welfare of Gulf Workers

122. The Telangana Government has decided to put in place an administrative arrangement on the lines of Kerala for the welfare of workers from Telangana who had gone to the Gulf Countries for livelihood. A Special Team has visited Kerala to study the policies being adopted by the Kerala Government. Based on the report of the Team the Government will initiate measures for the welfare of Gulf workers.

Women and Child Welfare

123. Alongside the health of women and their security, the Government is according equal importance to their education.

124. Pregnant women require rest. At the advanced stage of pregnancy, no woman should face the problem of having to work. This is life threatening to both the pregnant women and the unborn baby. Hon'ble CM, who is personification of humanitarianism has decided that the Government should pay the wages foregone by pregnant women. He introduced the scheme of KCR kit. From conception to delivery, the Government is paying Rs.4,000 each in three phases totalling Rs.12,000 to a pregnant woman. In the event of the birth of girl child an additional amount of Rs.1,000 is being made available. As a result of the scheme the number of institutional deliveries has increased significantly. Female and infant mortality rates have come down. After the delivery KCR kit containing 15 items of use for the mother and the child is being made available.

125. For poor women and infants KCR kit is a big boon. So far, 8,71,340 KCR kits have been distributed. Taking this as a model several state Governments are implementing the scheme under various names.

126. The mortality rate at child birth which was 92 per one lakh in 2013-14 has come down now to 63. Infant mortality rate per 1000 live births has come down from 39 to 26. As per the National Family Health Survey, the Telangana State is in the top position in terms of reduction in pregnancy deaths and infant mortality. This is the result of Aarogya Lakshmi and KCR Kit schemes.

127. On the occasion of Batukamma festival, the Government is distributing sarees to as many as 1 crore Telangana women as a gift. For this Rs.338 crore is being spent annually.

128. The Government has recently appointed former minister Smt. Sunita Lakshma Reddy as the first Chairperson of State Women's Commission. The Government is strictly implementing the policy of providing 33 percent reservation in the Government services including the police. SHE Teams formed for the protection of women are working very efficiently. For encouraging self-employment among women 'She Cabs' scheme has been introduced. Under this scheme, a subsidy of 35 per cent is being provided. The Government has noted serious note of lack of toilets for the women in the cities. To solve this problem 7,010 'She Toilets' have been constructed on war footing through out the State. A decision has been taken to construct toilets for women in all Police Stations. For the construction of She Toilets and there by address the difficulties being faced by Women Police Officers, visitors and accused women, a provision of Rs.20 crore is

proposed in this Budget for the construction of She Toilets in the Police Stations. An amount of Rs.10 crore is proposed for construction of She Toilets in the Universities. Keeping in view hardships of Women Professors, Staff and Students.

129. The double bedroom houses are being allotted by the Government in the name of a woman family-member.

130. Under the Aarogya Lakshmi scheme, the Government has spent so far Rs.136.44 crore to provide nutritious food to 4 lakh pregnant women.

131. The National Family Health Survey has revealed that women in the five districts of the State are suffering from anaemia and some children are suffering from physical weakness. To study as to how the other States have tackled this problem a nine-member team consisting of IAS, IPS and IFS officers has been formed. After touring Kerala and other States the Team has given a comprehensive report suggesting remedial measures. Based on their suggestions, Government is initiating suitable measures to prevent the problem of anaemia among women.

Support to Women Groups

132. With the help and cooperation of the Government Women Self Help Groups are forging ahead. These groups are promoting greater awareness about thrift among women. There are 4,29,262 Self Help Groups in the State. In these Groups, there are 46,65,443 women members. All these women are saving money and getting interest free loans from the banks. They are repaying the loans regularly. In 2020-21 an amount of Rs.9,803 crore was made available by banks to the members of the Women Self Help Groups in the form of interest free loans. The recovery rate of these loans is 97.25 percent. The Government has decided to extend a huge amount of Rs.3,000 crore as interest free loans to women SHG's in 2021-22.

133. After the formation of the State, Residential Schools and Colleges has established on a large scale for improving educational facilities to women.

134. An amount of Rs.1,702 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for Women and Child Welfare.

Double Bed Room Housing Scheme

135. The Double Bed Room Scheme is the result of Hon'ble Chief Minister's earnest desire to provide double bed room houses to the poor free of cost. It is proposed to spend Rs.11,000 crore on this scheme during the financial year 2021-22. Till now, 52,456 double bed rooms have been completed in rural and urban areas in the State. Remaining houses are under final stages of completion. Shortly, these houses will be handed over to the beneficiaries. In the last Budget, it was proposed to provide financial assistance to eligible people owning their own land to build 2-bedroom houses. But it had to be postponed due the economic crisis due to Corona. As the economy is recovering slowly, the state government has decided to implement that promise in the financial year 2021-22 and guidelines to this effect will be issued shortly.

Urban Development (Pattana Pragati)

136. Our Government has initiated Pattana Pragathi programme with the same spirit with which Palle Pragati programme was initiated. In Telangana, urbanization is taking place at a faster pace, the Government has recognized the need to improve the facilities in urban areas accordingly. In the new Municipality Act the powers and responsibilities of public representatives have been clearly specified. Rules and regulations have been formulated to ensure transparent urban administration. One can see Fish and vegetables being sold on the footpaths and along the dirty drains. A model market was already constructed in Gajwel. On the same model it is proposed to build model markets in the all cities in the State.To bring a complete change in the

present situation, the government has decided to build 'Integrated Veg and Nonveg Markets' in every city. For this an amount of Rs.500 crore is proposed in this Budget. The government is constructing public toilets on an extensive scale for the convenience of people. Public are facing difficulties due to lack of toilets. Before 'Pattana Pragati' was launched, there were only 4804 public toilets in the state. In this financial year Government have built 9,216 public toilets. With this,14,020 toilets are made available for Public use across the municipalities, corporations and GHMC. One toilet was built one per one thousand population. Based on the necessity, more toilets will be constructed.

137. To conduct funerals and rituals of the deceased, construction of Vaikuntadhamams with all facilities is nearing completion in all villages.

138. It is proposed to provide Rs.200 crores to build Vaikuntadhamams with advanced facilities in towns and cities too.

139. An amount of Rs.148 crore is sanctioned every month for '*Pattana Pragati'* so that the urban local bodies do not face any fund crunch.

Development of Hyderabad City:

140. After the formation of Telangana, the government has formulated special plans for the development of Hyderabad city and implementing them. As a result of these measures, our Hyderabad city has for the second time stood in the first place in terms of social, economic, real estate and employment parameters as per the study conducted at the international level. Construction of 9 flyovers, 4 under-passes and 3 RoBs has been completed in the city. During the Corona period construction of flyovers, 300 kms of roads and 29 link roads were completed at a cost of Rs.2,000 crore.

141. The recently completed DurgamCheruvu Cable Bridge has added further attraction to the city. Thousands of people visit the place every day to enjoy the beauty of this bridge. The bridge has considerably reduced the distance between the Banjara Hills and the Hi-Tech City. With the reduction of traffic congestion, motorists are able to travel comfortably and quickly.

142. To alleviate the hunger of the poor, the government is providing good meals for 55,000 people every day at Rs. 5 through 179 Annapurna centres.

143. The government has kept up its promise made during the recent GHMC elections regarding the supply of drinking water.

144. The government is providing 20,000 litres of safe drinking water free of cost to every household.This has reduced the burden of water bills on the poor and middle-class people. An amount of Rs.250 crore is proposed in this Budget for the supply of free drinking water.

145. Taking into account the future drinking water needs of the people of Hyderabad, the government is planning to take up a new project to bring water from the Sunkesula near Nagarjuna Sagar to Hyderabad. The estimated cost of this project is Rs.1,450 crore. In this Budget, an amount of Rs.725 crore is proposed for the project to be constructed in Sunkesula.

146. An amount of Rs.200 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for the restoration of the Musi River and for beautification of river front.

147. Rs.1,000 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for the Metro Rail project.

148. The amount proposed for provision of drinking water to the newly formed colonies within the Outer Ring Road is Rs.250 crore.

149. The amount proposed as assistance to the Warangal Municipal Corporation for taking up development works is Rs.250 crore. An amount of Rs.150 crore is proposed to Khammam Municipal Corporation for development works.

150. An amount of Rs.15,030 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for Municipal Administration & Urban Development.

Corona Control Measures:

151 The government has set up 1200 corona test centres across the state to control the spread of Corona. Corona tests were conducted on 2.11 lakh people out of every ten-lakh population. The amount spent for isolation centres, medicines, beds, food and other necessities is Rs.1178.28 crore.

152. During corona, the government stood by the poor people of the state and the migrant workers on humanitarian grounds. In the first three months of the lockdown, each person was provided with 12 kg of ration rice free of cost. Even after that, 10 kg of rice was provided for5 more months. Rs.1,500 was provided as assistance to each family having a ration card for two months. This amount was transferred directly into their accounts. Government spent Rs.2,455 crore for this purpose.

153. Migrant workers from different states who came to Telangana for their livelihood were also not ignored. The government has taken utmost care of them. 6.47 lakh migrant workers were given Rs.500 each along with 5 kg of rice. The amount spent for this is Rs.107 crore.

154. Considering that the migrant labourers are part of the development of Telangana, Hon'ble CM took-up the matter with the Central Government. As a result of these efforts arrangements were made to transport 2,01,213 migrant workers to their native places in 151 special trains. An amount of Rs.17 crore was spent by the State Government for the transportation of migrant labour.

155. The Government provided an incentive of Rs.235.36 crore to the police, doctors and sanitation workers who were in the forefront of fighting corona tirelessly. The Government even provided financial assistance to journalists affected by Corona. An amount of Rs.25 crore was provided to advocates during Corona time.

156. On behalf of the Government, I would like to thank medical personnel, police, sanitation staff and officials of the departments concerned who worked as frontline warriors and rendered yeoman services during the Corona crisis. I would like compliment all the Hon'ble MLAs, MLCs, MPs, Corporators, Sarpanches and other public representatives who have always been amongst the people and instilled confidence among them during the crisis. Let us always continue with the spirit that we are all together and one, no matter what the difficulty is.

Medical-Health:

157. The Telangana government has instilled new confidence in the public health system by removing mistrust among the people. A number of reforms have been initiated in the health sector with the objective of achieving 'Aarogya Telangana'. At the time of the formation of the State, there was not even a single diagnostic centre in Telangana. During the reign of Telangana Government, 25 diagnostic centres were set up exclusively for the poor. As of 2014, there were only three dialysis centres in the public sector across the State. The Telangana Government has set up 49 dialysis centres by 2020-2021. On an average, 10,500 people are being treated in these centres annually. The Telangana Government has also set up 22 new virology labs.

158. With the increase in the number of patients during the Corona pandemic, the Government immediately spung into action and established the Telangana Institute of Medical Sciences (TIMS) on war footing. The required facilities like beds and oxygen were provided immediately.

Basti Davakhanas (Dispensaries):

159. In the last fifty years no one took care of the people residing in Bastis. No previous government thought of providing medical facilities closer to the Bastis. The poor people had to rush to corporate hospitals even for small ailments and had to incur heavy expenditure which was beyond their capacity. With the objective of bringing medical facilities closer to the Bastis, the Government has set up 224 Basti davakhanas. In these davakhanas, 196 types of medicines are made available and 56 types of medical tests are being conducted.

160. An amount of Rs.6,295 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for Medical and Health Department.

Education:

161. As Swami Vivekananda stated, true education brings self-reliance in a person. The Telangana government has strengthened the foundations of the education system in the state. In the State, education with international standards is being provided free of cost to poor and backward class students. Now parents are eager to send their children to study in Residential Schools which are as competitive as corporate educational institutions in terms of provision of quality education. While the number of students in private schools is decreasing, the number of students in Government Residential Schools is increasing. Students from our State are securing better ranks nationally in CAT, Medicine and Engineering admissions. Students educated in Residential Schools are excelling not only academically but also in sports and culture. While the total number of Residential Schools in 2014 was 298, the number of Residential Schools in the state today is 970 which is an indication of the progress made in the field of education sector. The Government is spending Rs.1 lakh a year on each student. Government is providing education and text books free of cost to Intermediate students in Telangana, which is not the case in any other state. Due to this, every year 1,80,750 students studying in 404 Government Junior Colleges are being benefitted.

162. The total number of students pursuing education in all categories of Residential Schools during the academic year 2019-20 was 4,29,686.

New Scheme for Education:

163. To upgrade and modernize the education sector in the State comprehensively, the Government has formulated a new education scheme. The proposed allocation for the scheme is Rs.4,000 crore in this Budget. In the next two years the Government will provide basic facilities in all the Government schools on a large scale. The Government has decided to provide buildings necessary for schools, take up repairs to buildings and to provide necessary furniture, toilets and other facilities. Modern technology will be used to put class rooms on digital platform.

164. The provision proposed for this important education scheme is Rs.2,000 crore.

165. An amount of Rs.11,735 crore is proposed in BE 2021-22 for School Education.

166. An amount of Rs. 1,873 crore is proposed in BE 2021-22 for Higher Education.

Electricity sector:

167. Telangana is a success story in the field of electricity. Telangana is the only state that provides uninterrupted power supply to all sectors 24 hours a day. This is an achievement, which has been acknowledged even by opponents. This is an irrefutable reality. The success achieved

in the electricity sector is the result of total dedication of our Hon'ble CM, hard work of the electricity staff and the efficient supervision of the officers.

168. There is a phenomenal increase in the demand for power in the State. In consonance with this, electricity is being supplied efficiently to meet the growing demand.

169. Power cuts, crop holidays, power holidays are long gone. There is no place for them in Telangana anymore. Along with Agriculture sector, 24-hour uninterrupted supply of electricity is being ensured to all the sectors.

170. The per capita power consumption of the state has increased from 1110 units at the time of state formation to 2071 units by 2020-2021. Telangana stands first in terms of per capita electricity consumption in the country. It is an indicator of development and reflects the progress of the state.

171. Earlier the peak demand in 23 Districts of United Andhra Pradesh was 13,162 Megawatts. Now the peak demand in Telangana State itself is 13,468 Megawatts.

172. The 1080 Megawatt Bhadradri Power plant was built by the Government at a lightning speed is ready for commissioning. Yadadri Power Plant Construction works are in progress at a good pace.

173. An amount of Rs.11,046 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for the power sector.

Industrial Sector:

174. Industrial sector is progressing at a faster pace in Telangana State. The TS-iPASS has speeded up the process of obtaining clearances for industries through the single window system. This has attracted attention at the international level. The faster issue of all clearances for industries through investor friendly policies has placed the State in third place in the Ease of Doing Business (EoDB) rankings.

175. In the past six years permissions have been accorded to 15,252 industrial units. As a result, there has been an inflow of Rs.2.13 lakh crore investments into the State. Employment opportunities have been created for nearly 15.51 lakh people.

176. Our State accounts for 14 per cent of the country's pharma sector exports. It is noteworthy that one-third of pharma companies that produce vaccines are based in Hyderabad. An amount of Rs.2,500 crore proposed in this Budget for industrial incentives.

177. An amount of Rs.3,077 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for Industrial sector.

IT Sector:

178. Telangana has earned international reputation as a hub for IT products. World class giants have established their Data Base Centre at Hyderabad.

179. The value of IT exports which was Rs.66,276 crore in 2014-15, increased to Rs.1,28,807 crore by 2019-20. This indicates the progress achieved by the IT Sector in the State.

180. While the national average annual growth of IT exports is only 8.09 per cent, the average growth of exports from our State is 17.93 per cent.

181. Hyderabad has become a hub for different types of IT companies. The T-Hub set up by the Telangana government to promote start-ups has become a role model for the country. WE-Hub started for women entrepreneurs is progressing well. Government have prepared plans for expansion of IT parks at Kompally, Kollapur, Shamshabad, Uppal and Pocharam in Hyderabad Urban Area. For the expansion of IT Sector to Type-II cities, the Government constructed IT Towers in Khammam, Warangal, Karimnagar and Nizamabad districts. Hon'ble CM has recently laid foundation for IT Towers in Siddipet.

182. The Government is contemplating promotion of electric vehicles in the State to reduce pollution caused by vehicles. The Government has formulated an e-vehicle policy as part of its efforts to promote energy conservation and is offering subsidies for the manufacture of electric vehicles and motor vehicle tax on e-vehicles.

183. An amount of Rs.360 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for IT Sector.

Support to State Road Transport Corporation:

184. RTC is critical for public transport system. For various reasons RTC is incurring losses. However, the Government is extending a helping hand to the RTC from time to time to ensure better transport facilities to people. The hike in the prices of petrol and diesel and increase in the cess by the Central Government have further burden the RTC which is already in the financial stress. Despite this setbacks the Government is providing better salaries to the employees of RTC and taking initiatives to strengthen the RTC.

185. Job Security was provided to RTC employees. Cargo parcel services introduced to improve the finances of RTC are yielding good results. For solving the problems of employees, Employees Board was constituted and the problems of the employees are being addressed. An amount of Rs. 1,500 crore is proposed in this Budget towards assistance to RTC. The Government is extending guarantees to the loans raised by the RTC. For this an amount of Rs.1,500 crore is proposed. With these measures the Government is confident that the financial position of the RTC will improve. Thus, a total amount of Rs.3,000 crore are proposed to be provided to the RTC in 2021-22.

Harita Haram:

186. If there is 33% of greenery on earth, then only there will be balanced weather conditions. Due to the human neglect, reduction in forest cover is causing global warming and high temperatures. Cities have turned into concrete jungles and even fresh air has become scarce. With declining green cover, there are frequent droughts. To change these conditions and to make Telangana as a Green Telangana, Government is continuously implementing the Harita Haram programme. The Harita Haram programme gained worldwide recognition as an important human effort to improve green cover by extensive plantations.

187. Restoration of forest area under the Forest Department has been taken up on a large scale. Since2015, restoration of forests in 9.65 lakhs acres has been done. In the coming years, it is targeted to restore 10.5 lakh acres of forest land.

188. Haritha Haram is progressing well with the participation of the people and with the same spirit of movement for Telangana Statehood. Under the Haritha Haram programme conducted in four phases so far, 211 crore saplings have been planted from 2015 onwards. Urban Parks are being developed in cities and towns. Under Palle Pragathi the plantation activity was very extensive. Public representatives have been made responsible for the protection of plants. The increase in the green cover in villages and cities is a delightful sight. As per the Forest Survey of India, a Central Government institute, the greenery has increased by 3.67% since the formation of Telangana.

189. An amount of Rs.1276 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for Forest Department.

Development of Temples:

190. Though there are many famous temples in Telangana there was no recognition to them and as a result they did not become popular. Hon'ble CM is sparing no effort in developing

Yadadri temple as aheaven on the earth. With incredible architecture and marvellous artistic stone carvings, this temple represents highest levels of spirituality.

191. Government has taken decision to extend Dhoopa Deepa Naivedyam scheme to the temples located in twin cities from the financial year 2021-22.

192. A total amount of Rs.720 crore is proposed for the development of Temples, welfare of archakas and temple staff in Budget Estimates 2021-22.

Roads and Buildings (R&B) constructions:

193. Roads play a vital role in the economic development. After the formation of Telangana, there has been substantial improvement in road network and its quality.

194. The pace of the expansion of roads under R&B and Panchayat Raj Departments picked up momentum in the State. New roads with a length of 5800 kms have been laid in the rural areas. Under the R&B Department so far, 360 kms of 4 lane roads and 7630 kms of double lane roads have been constructed newly. The Government has also taken up construction of 386 bridges. Government has decided to allocate special funds in this Budget, for the repair of roads before monsoon season.

195. For the repairs of roads affected by floods and for regular maintenance, an amount of Rs.800 crore is proposed for R&B roads. The amount proposed for Panchayat Raj roads is Rs.300 crore.

196. Construction of integrated collectorates and district police offices in all the district centres is on brisk pace. The construction of Police Command Control Centre in Hyderabad city will be completed shortly. For this purpose, an amount of Rs.725 crore is proposed in this Budget.

197. For the construction of the New Secretariat, the amount proposed in Budget Estimates 2021-22 is Rs.610 crore.

198. At the time of the formation of the state in 2014, there were only 32 ROBs and RUBs. By 2019-20, construction of 21 new ROBs and RUBs has been completed. Administrative sanction has been accorded for 21 new ROBs and RUBs. For this, an amount of Rs.400 crore is proposed.

199. An amount of Rs.8,788 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for Roads and Building department.

Regional Ring Road - Another Jewel in the Crown of Telangana:

200. To reduce the traffic congestion in Hyderabad city and also to improve transport facilities from districts to Hyderabad, the Government has proposed construction of Regional Ring Road. This 348 kms long Regional Ring Road will be constructed 30 kms away from the existing outer ring road.The construction of this road will give a new stimulus for the development of Telangana.

201. An amount of Rs.750 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for land acquisition required for Regional Ring Road.

202. With an objective to develop civil aviation facilities in the state, the Government intends to construct airstrips in the second-tier cities in the State. An amount of Rs.100 crore is proposed in this Budget for this purpose.

Law and Order and Police Welfare:

203. Immediately after the formation of the Telangana State the Government has taken up measures to modernize the Police Organization and to promote Friendly Police Initiatives. With the increased allocations to the Police Department new vehicles and modern equipment have been purchased. The staff strength has been increased based on the requirements. The Police have effectively controlled *gudumba*, playing of cards and gambling in the State. During the Corona pandemic Police Department have rendered excellent services. In recognition of their

services the Government paid them one month salary as incentives. The Police have installed over 6.65 lakh CC cameras for the surveillance of the Hyderabad city. Of the total CC cameras installed in the country, the share of Telangana is 65 per cent.

204. In Budget Estimates 2021-22 an amount of Rs.6465 crore is proposed for the Home Department.

Civil Supplies Department – Food Security

205. Telangana civil supplies department is rendering better services for providing food security to all. Six kgs of rice is being supplied at Re.1 per kg to each member of the card holders' family without any upper limit. With the ration card portability one can get subsidized rice at any place in the state. Today 2,79,65,218 people are getting 6 kgs of ration rice per month in the State.

206. An amount of Rs.2,363 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for Civil Supplies Department.

Tourism and Culture

207. Telangana government is promoting Telangana culture and traditions at national and international levels. Government is celebrating festivals like *Bathukamma, Bonalu, Ramadan, Christmas* as State festivals. Pensions are being provided to aged artists. The State Government has taken steps to develop facilities at tourist spots across the State. Due to corona, some of the initiatives proposed in the previous Budget could not be implemented. In 2021-22 the Government has decided to commence *Kaleshwarm* Tourism Circuit works.

208. An amount of Rs.726 crore is proposed in Budget Estimates 2021-22 for the Tourism and Cultural sector.

209. I thank the Hon'bel Ministers and the staff of Commercial Taxes, Excise, Registration & Stamps, Transport and Mines Department for ensuring that the revenues of the State have not fallen even during the crisis created by corona..

2021-22 Budget estimates:

210. In the financial year 2021-22, I am proposing total expenditure of Rs.2,30,825.96 crore. Of this, revenue expenditure is Rs.1,69,383.44 crore and capital expenditure is Rs.29,046.77 crore. Revenue surplus in the Budget is estimated at Rs.6,743.50 crore and the estimated fiscal deficit is Rs. 45,509.60 crore.

Concluding Remarks

211. Goal determines the outcome of any effort (*Dheyamunu batti pratipani divyamagunu)*, said great poet Dasarathi. Our goal is the welfare of all people and our objective is to realize 'Bangaru Telangana'. With the participation and co-operation of all people, Hon'ble Chief Minister successfully lead the movement for Telangana Statehood. In the same way, taking all the people into confidence, the Hon'ble CM has put the chariot of progress on a fast track. Preserving the rich heritage of Telangana which is an abode of all cultures and creeds, let us march forward unitedly. Let us also continue with our developmental efforts in a mission mode. We should ensure that the benefits of development reach the poorest of the poor. Let us proceed further with the firm belief that it is the people who make history. Telangana will march forward by placing people at the centre. With the full confidence that under the dynamic leadership of Hon'ble Chief Minister, Telangana will march forward and reach greater heights, I commend the Budget Estimates for the financial year 2021-22 for the approval of this august House.

// Jai Hind //

// Jai Telangana //

2021, మార్చి 18వ తేదీన తెలంగాణ రాష్ట్ర శాసనసభకు 2021-22 ఆర్థిక సంవత్సరం బడ్జెట్‌ని సమర్పిస్తూ గౌరవనీయులైన ఆర్థిక మంత్రి శ్రీ తన్నీరు హరీష్ రావు గారి ప్రసంగం

గౌరవ అధ్యక్షా !

భారత రాజ్యాంగం పేర్కొన్న సమానత్వ విలువ కోసం, వివక్ష లేని పరిపాలన కోసం తెలంగాణ ప్రజలు ప్రత్యేక రాష్ట్రాన్ని కోరుకున్నారు. అర్ధ శతాబ్దం పాటు అవిశ్రాంతంగా నడిచిన ప్రజాపోరాటం మలిదశలో నేటి ముఖ్యమంత్రి నాటి ఉద్యమ సారథి శ్రీ కేసీఆర్ గారి నాయకత్వంలో తెలంగాణా స్వరాష్ట్ర స్వప్నం సాకారమైంది. నూతన రాష్ట్రాన్ని ప్రగతి పథంలో నడిపించే చారిత్రక ప్రాస్థావనలో నేడు ఈ ఆర్థిక సంవత్సరం వార్షిక బడ్జెట్‌ను ప్రవేశపెట్టే గురుతర బాధ్యతను నాకు అప్పగించినందుకు గౌరవ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ కేసీఆర్ గారికి హృదయ పూర్వక కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాను.

2. తెలంగాణ ప్రభుత్వం అన్ని వర్గాల ప్రజల ఆకాంక్షలను నెరవేరుస్తూ ఇంటా, బయటా మన్ననలు పొందుతోంది. ఏడేళ్ల వయసున్న తెలంగాణ రాష్ట్రం, ఏడు పదుల వయసున్న రాష్ట్రాలతో పోటీపడుతూ, అభివృద్ధిలో అగ్రభాగాన నిలిచింది. ఇది రాష్ట్ర ప్రజలందరికీ గర్వకారణం.

3. 'ఏదీ సులభమ్ముగా సాధ్యపడుదు లెమ్ము' అని మహాకవి దాశరథి అన్నట్లుగా ఈ అద్భుతమైన అభివృద్ధి కూడా అంత సులభంగా సాధ్యం కాలేదు. రాష్ట్రం ఏర్పడిన నాడు పరిస్థితి అంతా అస్పష్టంగా, గందరగోళంగా ఉంది, అన్ని రంగాలలో వెనుకబాటుతనం అలుముకొని ఉంది, తెలంగాణా ప్రభుత్వం అస్పష్టతలను ఛేదిస్తూ, ఆదాయ, వ్యయాలను ఆకళింపు చేసుకుంటూ, నూతన రాష్ట్రానికి తగిన విధానాలను అవలింబిస్తూ అభివృద్ధి వైపు వడివడిగా అడుగులు వేసింది. తెలంగాణ ప్రయోజనాలకు అనుగుణమైన పంథాలో ఆర్థిక ప్రణాళికలను రూపొందించింది. నిర్దేశించుకున్న లక్ష్యాలను, ఆశించిన సమయంలోనే సాధించింది. దీని వెనుక గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌గారి నిరంతర మేథోమధనం ఉంది. రేపటి అవసరాలకు తగినట్లు నేడే ఆలోచించగలిగిన దార్శనికత ఉంది. రాబోయే సమస్యలను పసిగట్టి పరిష్కార మార్గాలను ముందే సిద్ధం చేసిన దూరదృష్టి ఉంది.

4. ఉద్యమ దశ, రాష్ట్ర అవిర్భావం, స్వరాష్ట్రం లో సాధించిన ఎనలేని ప్రగతి ఇదంతా మన కళ్లముందే అవిష్కృతమైన ఒక అద్భుత చరిత్ర రాష్ట్రం ఏర్పడిన నాటి నుండి ఇప్పటి వరకు ప్రభుత్వానికి ఎన్నో సమస్యలు, సవాళ్లు, ప్రతికూల పరిస్థితులు ఎదురైనాయి. వాటన్నింటిని చాకచక్యంగా అధిగమిస్తూ తెలంగాణ ప్రభుత్వం ముందుకు నడిచింది. అభివృద్ధిలో కొత్తపుంతలు తొక్కింది. సంక్షేమంలో కొత్త ప్రమాణాలను నెలకొల్పింది. ఈ విషయంలో మాకు ప్రజల నుంచి గొప్ప సహకారం, అండదండలు లభించాయి. వారి చల్లని దీవెనలతోనే నేడు తెలంగాణ అభ్యుదయ పథంలో దూసుకుపోతున్నది.

రాష్ట్ర ఆర్థిక పరిస్థితిపై కరోనా ప్రభావం :

5. తెలంగాణ అభివృద్ధి సాఫీగా కొనసాగుతున్న తరుణంలో కరోనా రూపంలో ఊహించని విపత్తు విరుచుకుపడింది. గత శతాబ్ద కాలంలో ఎన్నడూ ఎరుగనంత సంక్షోభాన్ని కరోనా కారణంగా యావత్ ప్రపంచం ఎదుర్కొన్నది. గొప్ప గొప్ప దేశాల ఆర్థిక వ్యవస్థలు కుప్పకూలినయి. ఆకాశంలో ఎగిరే విమానం మొదలుకొని రోడ్డు మీద పరిగెత్తే ఆటో రిక్షా వరకు అన్ని ఆగిపోయాయి. ప్రపంచం ఎక్కడి కక్కడే స్థంభించిపోయింది, ఎవరూ గడపదాటి కాలు బయటపెట్టకూడని గడ్డు పరిస్థితి దాపురించింది. ఈ పర్యవసానాలన్నింటికి తెలంగాణ కూడా లోనయింది. పరిస్థితిలోని తీవ్రతను గమనించి కేంద్ర ప్రభుత్వం గత సంవత్సరం మార్చి 23వ తేదీ నుంచి మే 5వ తేదీ వరకు దేశమంతటా లాక్ డౌన్ ప్రకటించింది.

6. లాక్‌డౌన్ కేంద్ర, రాష్ట్రాల ఆర్థిక వ్యవస్థల మీద తీవ్రమైన ప్రభావం చూపింది. చరిత్రలో ఎన్నడూలేని విధంగా దేశ జీడీపీ అతిదారుణంగా పతనమయ్యింది.

7. దేశ జీడీపీ తగ్గుదల ఎన్నడూ లేని విధంగా స్థిర ధరలల్లో (కాన్‌స్టేంట్ ప్రైసెస్) మొదటి త్రైమాసికంలో -24.4 శాతం, రెండవ త్రైమాసికంలో -7.3 శాతం, 3వ త్రైమాసికంలో +0.4 శాతంగా నమోదయ్యింది. మొత్తంగా సంవత్సరానికి -8.0 శాతంగా నమోదయ్యింది. అదే విధంగా ప్రస్తుత ధరల్లో (కరెంట్ ప్రైసెస్)లో దేశ జీడీపీ వృద్ధి -3.8 శాతం ఉండగా, అది తెలంగాణలో +1.3 శాతంగా నమోదయ్యింది. ఇటువంటి ప్రతికూల పరిస్థితులలో మన ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు ప్రజల ఆరోగ్యం కాపాడే చర్యలు ఒక్క పక్క తీసుకుంటూనే... మరోపక్క రాష్ట్రం ఆర్థికంగా దెబ్బతినకుండా ముందు జాగ్రత చర్యలు చేపట్టారు. దీంతో తెలంగాణ ఆరోగ్య రంగంలోను.. ఆర్థిక రంగంలోనూ కరోనా కాలం విసిరిన సవాళ్లను ధైర్యంగా ఎదుర్కొన్నది.

8. కరోనాకు వ్యాక్సిన్ అందుబాటులోకి రావడంతో సమాజం మెల్లమెల్లగా తేరుకుంటున్నది. ఆర్థిక వ్యవస్థ క్రమేపీ కోలుకుంటున్నది. ఈ నేపథ్యంలొఒ వచ్చే ఆర్థిక సంవత్సరం రాష్ట్ర జిఎస్‌డీపీలో మంచి వృద్ధి ఉంటుందని ఆశిస్తున్నాం. అందుకు అనుగుణంగానే ఈ బడ్జెట్‌ను రూపొందించాం.

రాష్ట్ర ఆర్థిక పరిస్థితి :

9. ముందస్తు అంచనాల ప్రకారం, 2020-21లో స్థూల రాష్ట్ర దేశీయ ఉత్పత్తి (జి.ఎస్.డి.పి) ప్రస్తుత ధరల ప్రకారం 9,78,373 కోట్ల రూపాయలుగా ఉంటుందని అంచనా. కరోనా విస్తృతితో పాటు లాక్‌డౌన్ కారణంగా, 2019-20లో జీ.ఎస్.డీ.పీ వృద్ధి - 13.5% నుండి 1.3%కి గణనీయంగా తగ్గింది. అయితే జాతీయ జీడిపి వృద్ధి రేటు 7.8% నుండి -3.8% తగ్గింది. జాతీయ స్థాయి జీడీపి వృద్ధి రేటుతో పోలిస్తే రాష్ట్ర జీ.ఎస్.డీ.పీ వృద్ధి రేటు మెరుగ్గా ఉంది. ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌గారు ఎంతో దూరదృష్టితో తెలంగాణా గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థకు పరిపుష్టిని కలిగిస్తూ వచ్చారు. అందువల్ల కరోనా సంక్షోభం చుట్టుముట్టినా మన గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ తట్టుకొని నిలబడ్డది. విద్యుత్ సరఫరాలో వచ్చిన మెరుగుదల, ప్రాజెక్టులతో కొత్తగా వచ్చిన సాగునీటి సదుపాయం, రైతుబంధు, గొర్రెల పంపిణీ, మత్స్యకారులకు చేప విత్తనాల సరఫరా వంటి అనేక అభివృద్ధి, సంక్షేమ కార్యక్రమాలను అమలుచేయడం వల్ల 2020-21 సంవత్సరంలో ప్రాథమిక రంగం అంచనాలలో 17.7 శాతం వృద్ధి రేటును నమోదు చేసింది. సెకండరీ మరియు సేవా రంగం వృద్ధి వరుసగా -5.2 శాతం మరియు -1.9 శాతం క్షీణించింది.

తలసరి ఆదాయం :

10. తెలంగాణ రాష్ట్ర తలసరి ఆదాయం 2020-21 సంవత్సరానికి రూ. 2,27,145/- ఉంటుందని కేంద్ర గణాంక శాఖ అంచనా. ఇది గత సంవత్సరం కంటే +0.6 శాతం ఎక్కువ. భారత దేశ తలసరి ఆదాయం 2020-21 సంవత్సరానికి రూ. 1,27,768/- ఉంటుందని అంచనా. ఇది గత సంవత్సరాని కంటే -4.8 శాతం తగ్గింది. అంటే తెలంగాణ తలసరి ఆదాయం దేశ తలసరి ఆదాయం కంటే రూ. 99,377/- అధికంగా ఉంది. అంతేకాక దేశ ఆదాయం తగ్గిన పరిస్థితుల్లో కూడా తెలంగాణ ఆదాయం పెరిగింది. దీన్ని బట్టి ప్రతికూల పరిస్థితుల్లోను మన రాష్ట్ర పురోగతి ఎంతో మెరుగ్గా ఉందని అర్థం చేసుకోవచ్చు. నేడు దేశంలో తెలంగాణ ఒక ప్రబల ఆర్థికశక్తిగా ఎదుగుతోంది అని అనడానికి ఇది సరైన నిదర్శనం.

గ్రామీణాభివృద్ధి - పల్లె ప్రగతి :

11. గత పాలకుల క్షమించరాని నిర్లక్ష్యం వల్ల పల్లెలు మురికి కూపాల్లా తయారయ్యాయి. స్థానిక సంస్థలు నిర్వీర్యం కావడంతో పట్టించుకునే నాథుడే లేకుండా పోయాడు. పల్లెల్లో ఎటు చేసినా పేరుకుపోయిన చెత్తాచెదారం, కూలిపోయిన ఇండ్ల శిథిలాలు, దారిపొడవునా పిచ్చి మొక్కలు, పాడుబడిన బావులు, బొందలు, పేరుకుపోయిన ప్లాస్టిక్ వ్యర్థాలు కనిపించే దుస్థితి దాపురించింది. ఈ పరిస్థితిని సమూలంగా మార్చేసి గ్రామాలలో పారిశుద్ధ్యాన్ని, పచ్చదనాన్ని పెంచాలని, గ్రామానికి అవసరమైన అన్ని రకాల మౌలిక వసతులను కల్పించాలని ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు నిర్ణయించారు. ఈ లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి పల్లె ప్రగతి పేరుతో కార్యాచరణను ప్రకటించారు.

12. ప్రజల భాగస్వామ్యంతో పల్లె ప్రగతి తెలంగాణ గ్రామీణ ముఖచిత్రాన్ని సుందరంగా మార్చేసింది. చెత్త సేకరణ మీద ప్రత్యేకమైన ప్రచార కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించింది. ప్రతీ గ్రామానికి చెత్త తరలింపునకు ఒక ట్రాక్టర్‌ను, డంపింగ్ యార్డును ఏర్పాటు చేసింది. చెత్త తొలగింపుపై వచ్చిన కొత్త అవగాహనతో ఇప్పుడు పల్లెలు పరిశుభ్రంగా మారిపోయాయి. పచ్చదనం పెంచేందుకు నూతన పంచాయతీ

రాజ్ చట్టంలో గ్రామ సర్పంచ్‌లకు ప్రత్యేక విధులను, బాధ్యతలను పేర్కొన్నది. ప్రతి గ్రామంలో మొక్కలు విరివిగా నాటి వాటి సంరక్షణ కోసం ప్రతీ గ్రామానికి వాటర్ ట్యాంకర్లను సమకూర్చింది.

13. స్థానిక సంస్థల బడ్జెట్ కేటాయింపుల్లో 10 శాతం గ్రీన్ బడ్జెట్‌కు కేటాయించేలా చట్టంలో నిబంధన చేసింది. దీనికి సంబంధించి అధికార వికేంద్రీకరణ చేస్తూ కలెక్టర్లకు పూర్తి బాధ్యతలు అప్పగించింది.

14. సంపూర్ణంగా మరుగుదొడ్ల నిర్మాణం చేసి బహిరంగ మలవిసర్జన రహిత గ్రామాలుగా తీర్చిదిద్దింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వాన్ని అభినందిస్తూ కేంద్రం స్వచ్ఛ సర్వేక్షణ అవార్డును ప్రకటించింది.

15. తెలంగాణ ఏర్పాటుకు ముందు కేవలం 84 గ్రామ పంచాయతీలకు మాత్రమే ట్రాక్టర్లు ఉండేవి. ఈ సంవత్సరం 12,668 ట్రాక్టర్లను అందించాం. దేశంలో మరే రాష్ట్రంలోను ప్రభుత్వం ప్రతీ గ్రామానికి ట్రాక్టరు ఇచ్చిన దాఖలా లేదు. ఇవాళ తెలంగాణలో ట్రాక్టర్ లేని గ్రామమే లేదు. పంచాయతీల అభివృద్ధికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నెలనెల ఠంచన్‌గా నిధులను విడుదల చేస్తున్నది. పల్లె ప్రగతి కింద ఇప్పటి వరకు 5,761 కోట్ల రూపాయలు గ్రామ పంచాయతీలకు విడుదల చేయడం జరిగింది. తెలంగాణ తరహాలో వేరే ఏ రాష్ట్రం గ్రామాలకు ఈ విధంగా నిధులను విడుదల చేయడం లేదు. ప్రతీ గ్రామానికి ట్రాక్టర్, ట్రాలీ, ట్యాంకర్, నర్సరీ, పల్లె ప్రకృతి వనం, వైకుంఠధామం, డంప్ యార్డు వంటి మౌలిక సౌకర్యాలు తెలంగాణ గ్రామాల్లో ఉన్నట్టుగా దేశంలో మరెక్కడా లేవని ఘంటాపథంగా చెప్పవలను.

16. 15వ ఆర్థిక సంఘం స్థానిక సంస్థలకు విడుదల చేసే నిధుల్లో రాష్ట్రానికి 699 కోట్ల రూపాయల కోత విధించింది.

17. రాష్ట్రప్రభుత్వం మాత్రం గ్రామాలకు ఎలాంటి కోత లేకుండా, సమానమైన డబ్బులను కలిపి గ్రామాలకు అందించాలని నిర్ణయించింది. గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు గ్రామల అభివృద్ధి ఆగిపోవద్దని, తొలిసారిగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వ బడ్జెట్ నుంచి మండల పరిషత్తులకు, జిల్లా పరిషత్తులకు 500 కోట్ల నిధులు ఇవ్వాలని నిర్ణయించారు. ఇందులో జిల్లా పరిషత్తులకు 252 కోట్ల రూపాయలను, మండల పరిషత్‌లకు, 248 కోట్ల రూపాయలను ప్రతి సంవత్సరం అందించడం జరుగుతుంది. దీనికి సంబంధించిన విధివిధానాలను ప్రభుత్వం త్వరలోనే ఖరారు చేస్తుంది.

18. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో పంచాయతీ రాజ్, గ్రామీణాభివృద్ధి శాఖకు 29,271 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల అభివృద్ధికి నిధులు :

19. దేశంలో ఎక్కడా శాసనసభ్యులకు నియోజకవర్గ కేంద్రాల్లో కార్యాలయాలు లేవు. ఇన్నేండ్లుగా ప్రభుత్వాలకు ఎమ్మెల్యేలకు కార్యాలయాలు అవసరమనే ఆలోచన కూడా రాకపోవడం శోచనీయం. ఎమ్మెల్యేలు తమ ఇండ్లలోనే కార్యకలాపాలను నిర్వహించాల్సి వస్తోంది. ఎమ్మెల్యేల స్థాయికి తగ్గట్టుగా అన్ని రకాల హంగులతో ప్రభుత్వం ఎమ్మెల్యేల కోసం నివాస కార్యాలయాలను నిర్మించింది.

20. శాసన సభ్యుల కోసం నియోజకవర్గాల్లో కార్యాలయాలను ఏర్పాటు చేసిన ఘనత ఒక్క తెలంగాణ ప్రభుత్వానికే దక్కింది. 89 నియోజకవర్గాల్లో శాసనసభ్యుల కార్యాలయాల నిర్మాణం పూర్తయింది. ఈ కార్యాలయాలు ప్రజానిలయాలుగా మారాయి. శాసనసభ్యుల గౌరవానికి, ప్రతిష్టకు ఇవి ప్రతీకలుగా నిలిచాయి.

21. ఎమ్మెల్యే, ఎమ్మెల్సీలకు ఇచ్చే నియోజకవర్గ అభివృద్ధి నిధుల కోసం ఐదు కోట్ల రూపాయలు ఇవ్వాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ నిధుల వినియోగానికి సంబంధించిన మార్గదర్శకాలను ప్రభుత్వం త్వరలో విడుదల చేస్తుంది.

22. ఎమ్మెల్యే మరియు ఎమ్మెల్సీలకు నియోజకవర్గ అభివృద్ధి నిధుల కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో 800 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

సీఎం దళిత్ ఎంపవర్‌మెంట్ ప్రోగ్రాం :

23. భారత రాజ్యాంగ నిర్మాత డా. బి.ఆర్ అంబేద్కర్ అన్నట్లు... ధ్యేయం పట్ల నిలువెల్లా అంకిత భావం కలిగిన వ్యక్తులు సమాజాన్ని ముందుకు నడిపిస్తారు. ఈ మాటను నిజం చేస్తూ ముఖ్యమంత్రిగారు షెడ్యూల్ కులాల ప్రజల సర్వతో ముఖాభివృద్ధి కోసం నూతన

పథకాన్ని రూపొందించారు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఈబడ్జెట్‌లో వేయి కోట్ల నిధులతో సీఎం దళిత్ ఎంపవర్‌మెంట్ ప్రోగ్రాం ప్రవేశపెడుతోంది. ఈ నూతన పథకం ద్వారా రాష్ట్రంలోని షెడ్యూల్ కులాల ప్రజలకు పెద్ద ఎత్తున ప్రయోజనాలు కలిగించబోతున్నది.

వ్యవసాయ్యం - అనుబంధ రంగాలలో అభివృద్ధి :

24. గడచిన కొన్ని సంవత్సరాలుగా బ్రహ్మాండమైన ఉపాధి అవకాశాలు కల్పించినటువంటి వాణిజ్య సేవల రంగం, సమాచార రంగం, సాంకేతిక రంగం, స్థిరాస్తి నిర్మాణ రంగాలు కరోనా కారణంగా ఒక్కసారిగా కుప్పకూలిపోయాయి. కరోనా ప్రభావాన్ని తట్టుకొని నిలబడిన ఒకే ఒక్క రంగం వ్యవసాయం. కరోనా కష్ట కాలంలోనూ తెలంగాణలో వ్యవసాయ రంగ అభివృద్ధి క్రియాశీలకంగా ఉందని ఘంటాపథకంగా చెప్పొచ్చు. గత ప్రభుత్వాలు దండుగ అని ఈసడించిన వ్యవసాయమే నేడు కరోనాను తట్టుకుని అభివృద్ధిని సాధించింది. రాష్ట్రం ఏర్పడినప్పటి నుంచి తెలంగాణ ప్రభుత్వం వ్యవసాయం, దాని అనుబంధ రంగాల్లో తీసుకున్న ఉద్దీపన చర్యల వల్లనే ఇది సాధ్యమైందని గమనించాలి. వ్యవసాయ రంగంలో ప్రభుత్వం తీసుకున్న ప్రగతిశీల చర్యలేవీ ఊరికేపోలేదు. పెట్టిన ప్రతీ పైసా సార్థకమయ్యింది అని అనడానికి ఈ అపత్కాలంలోనూ వ్యవసాయ రంగం నమోదు చేసిన అభివృద్ధి గణాంకాలే నిదర్శనం.

25. తెలంగాణలో నేడు సాగు విస్తీర్ణం రికార్డు స్థాయిలో పెరిగింది. 2014-15లో ఉన్న సాగు విస్తీర్ణం కోటి 41 లక్షల ఎకరాలు కాగా, 2020-21 సంవత్సరంలో అది 2 కోట్ల 10 లక్షల ఎకరాలకు పెరిగింది. అంటే 49 శాతానికి పైగా వృద్ధి నమోదయింది. అదేవిధంగా పంటల ఉత్పత్తి 2014-15 సంవత్సరంలో 2 కోట్ల 5 లక్షల మెట్రిక్ టన్నులు నమోదు కాగా, అది 2020-21లో రికార్డు స్థాయిలో 4 కోట్ల 11 లక్షల మెట్రిక్ టన్నులకు పైబడి వస్తుందని అంచనా వేస్తోంది. అంటే గతంతో పోలిస్తే పంటల ఉత్పత్తి రెట్టింపవుతోంది. తెలంగాణలోని రైతులు గడిచిన ఏడాది కాలంలో లక్ష కోట్ల రూపాయల విలువైన పంటను పండించారు. ఇది మన కళ్లముందు కనపడుతున్న వాస్తవం.

26. 60 లక్షల 54 వేల ఎకరాల్లో పత్తి సాగు చేయడం ద్వారా తెలంగాణ, దేశంలోనే పత్తిని అత్యధికంగా పండిస్తున్న రెండో రాష్ట్రంగా అవతరించింది. 2019-20 సంవత్సరంలో తెలంగాణాలో 193 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల వరి ధాన్యం పండింది. అందులో 111 లక్షల మెట్రిక్ టన్నులను ఫుడ్ కార్పొరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా (ఎఫ్.సీ.ఐ) తెలంగాణ నుంచే సేకరించింది. వరి ధాన్యం సేకరణలో తెలంగాణ దేశంలోనే రెండవ రాష్ట్రంగా నిలిచిందని స్వయంగా ఎఫ్.సీ.ఐ. ప్రకటించడం మనకు గర్వకారణం. 2020 సంవత్సరం యాసంగిలో మన రాష్ట్రం ఎఫ్.సి.ఐ.కి 64 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల ధాన్యం అందించింది. ఇది ఎఫ్.సీ.ఐ దేశవ్యాప్తంగా సేకరించిన మొత్తం ధాన్యంలో 56 శాతం కావడం గమనార్హం. ఈ యాసంగి సాగులో తెలంగాణ 52 లక్షల ఎకరాల సాగు విస్తీర్ణంతో దేశంలోనే మొదటి స్థానంలో నిలిచింది. 25 లక్షల ఎకరాలతో తమిళనాడు రెండో స్థానంలో ఉంది. 20 లక్షల 90 వేల ఎకరాలతో ఆంధ్రప్రదేశ్ మూడో స్థానంలో ఉంది. ఒకనాడు తెలంగాణాకు వ్యవసాయం రాదని ఈసడించుకున్న వాళ్ళే నేడు తెలంగాణ వ్యవసాయాన్ని చూసి ఈర్ష్యపడే విధంగా, వ్యవసాయరంగంలో మనం అపూర్వమైన ప్రగతిని సాధించగలిగాం.

27. గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు స్వయంగా ఒక రైతు. రైతుల కష్టనష్టాలు- సాధక బాధకాలు అన్నీ అయనకు అనుభవమే తెలంగాణ వ్యవసాయ పరిస్థితులపైన ఆయన ఎంతో అధ్యయనం చేశారు. తెలంగాణ రైతు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలకు మూలాలేమిటో ఆయన అవగాహన చేసుకున్నారు. ఈ నేపథ్యం నుంచే రైతుబంధు, రైతుబీమా తరహా పథకాలు ప్రవేశపెట్టి రైతులలో ఆత్మ విశ్వాసాన్ని పెంచగలిగారు. కె.సి.ఆర్ గారు ప్రవేశపెట్టిన వ్యవసాయ పథకాలకు ఐక్యరాజ్య సమితి నుంచి ప్రశంసలు రావడం మనకు గర్వకారణం. మన రాష్ట్రంలో అమలవుతున్న పథకాలు దేశానికి మార్గదర్శకంగా నిలిచాయి. జాతీయ స్థాయిలో అనేక మంది ప్రముఖులు, వ్యవసాయరంగ నిపుణులు ప్రశంసిస్తున్నారు.

28. దుక్కి ఉంటేనే దిక్కు ఉంటుంది. నాగలి సాగితేనే ఆకలి తీరుతుంది. ఇది ముమ్మాటికీ నిజం. నేడు తెలంగాణ రాష్ట్రం వ్యవసాయ సమృద్ధితో కళకళలాడుతోంది. రైతుల ముఖాల్లో అత్మ విశ్వాసం తొణికిసలాడుతోంది. బతుకు నిలబడుతుందనే భరోసా కలిగింది. ఇది శుభపరిణామం.

29. సమైక్య రాష్ట్రంలో ప్రభుత్వాలు రైతుల కన్నీరు తుడవకపోగా, కరెంటు అడిగితే కాల్చి చంపాయి. రైతులు హిస్టీరియాతో ఆత్మహత్యలు చేసుకుంటున్నారని, ఎక్స్‌గ్రేషియా కోసం చనిపోతున్నారంటూ అవహేళన చేసాయి. స్వరాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత కేసీఆర్ గారు పట్టుదల వహించి వ్యవసాయ రంగానికి పునర్జీవం కల్పించారు. వ్యవసాయానికి 24 గంటల పాటు ఉచిత విద్యుత్తు అందించేందుకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం సంవత్సరానికి 10,500 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేస్తోంది. ప్రభుత్వం రైతు సంక్షేమం కోసం అనుసరిస్తున్న రాజీలేని వైఖరికి, ఇంతకుమించిన తార్కాణం ఇంకేముంటుంది? ఎరువులు, విత్తనాలను సకాలంలో అందిస్తోంది. చెరువులను బాగు చేసి భూగర్భ జలాలు పెరిగేలా చేసింది. సాగునీటి ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం సాగిస్తోంది. రికార్డు సమయంలో కాళేశ్వరం భారీ ఎత్తిపోతల ప్రాజెక్టును చాలా వరకు పూర్తి చేసి అందించ గలిగిన మేరకు గోదావరి నీళ్లతో బీడు భూములను సస్యశ్యామలం చేస్తోంది.

అయిల్‌పామ్ సాగుకు ప్రోత్సహం :

30. భారతదేశం సంవత్సరానికి 70,000 కోట్ల రూపాయల విలువ గల పామాయిల్‌ను దిగుమతి చేసుకుంటోంది. దీనికి బదులు దేశీయంగా ఉత్పత్తి చేస్తే బోలెడు విదేశీమారక ద్రవ్యం ఆదా అవుతుంది. పామాయిల్‌కు అంతర్జాతీయ డిమాండ్ ఉండటమే కాకుండా, ఈ పంటసాగు వల్ల పర్యావరణానికి మేలు కలుగుతుంది. ఈ నేపథ్యంలో తెలంగాణ రైతుకు ఆయిల్‌పామ్ సాగు చేసేందుకు కావాల్సిన అన్ని రకాల సహకారాన్ని అందించేందుకు ప్రభుత్వం ప్రణాళికలు రూపొందించింది. ఆయిల్‌పామ్ సాగువల్ల తెలంగాణ రైతులు మంచి లాభాలు పొందగలుగుతారు. ఆయిల్‌పామ్ వేసిన తర్వాత నాలుగేళ్ల నుంచి పంట దిగుబడి ప్రారంభమవుతుంది. ఒక్కసారి వేస్తే 30 సంవత్సరాల దాకా పంట దిగుబడి వస్తూనే ఉంటుంది. దీని ద్వారా రైతుకు నిరంతర ఆదాయ వస్తుంది. ప్రభుత్వం ఆయిల్‌పామ్ రైతులను ప్రోత్సహించేందుకు ఎకరానికి 30 వేల రూపాయలు సబ్సిడీగా ఇవ్వాలని నిర్ణయించింది. ఇది పోగా మిగిలిన పెట్టుబడి భారం కూడా రైతుపై పడకుండా బ్యాంకుల ద్వారా ఇప్పించేందుకు కార్యాచరణను రూపొందించింది. రైతులు బ్యాంకుల వద్ద నుంచి తీసుకునే రుణాన్ని వెంటనే చెల్లించాల్సిన అవసరం లేకుండా నాలుగేళ్లపాటు మారిటోరియం విధించే విధంగా బ్యాంకులను ఒప్పించింది. రాష్ట్రంలో 8.14 లక్షల ఎకరాల్లో ఆయిల్‌పామ్ సాగుకు కావాల్సిన ప్రణాళికలను ప్రభుత్వం సిద్ధం చేసింది.

రైతు వేదికలు :

31. రైతులు సమావేశాలు ఏర్పాటు చేసుకొని పరస్పరం చర్చించు కోవడానికి వీలుగా రైతు వేదికలను తెలంగాణ ప్రభుత్వం నిర్మించింది. ఈ రకమైన ప్రయత్నం దేశంలో ఎక్కడా ఏ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చేయలేదు. 572 కోట్ల 22 లక్షల రూపాయల ఖర్చుతో 2,601 రైతు వేదికలను ప్రభుత్వం ఇప్పటి వరకూ నిర్మించింది. ఇంత పెద్ద కార్యక్రమాన్ని కేవలం ఆరునెలల్లో పూర్తిచేయడమేనది ఒక అద్భుతం. దీని కోసం కరోనా కాలంలోనూ రేయింబవళ్లు పనిచేసి రైతు వేదికల నిర్మాణం పూర్తి చేసినందుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ప్రధాన కార్యదర్శి గారిని, వ్యవసాయ, పంచాయతీరాజ్ శాఖల కార్యదర్శులను, అన్ని జిల్లాల కలెక్టర్లను, వారి సిబ్బందిని ప్రభుత్వం ప్రత్యేకంగా అభినందిస్తున్నది. పంట ఆరబెట్టుకునేందుకు 750 కోట్ల రూపాయలతో లక్ష మంది రైతులకు వారి పొలాల దగ్గరే కల్లాలను ప్రభుత్వం నిర్మిస్తున్నది. దేశంలో ఒక్క తెలంగాణ రాష్ట్రమే ఈ విధంగా రైతులకు పెద్ద ఎత్తున కల్లాల నిర్మాణం జరుపుతోంది. వ్యవసాయ రంగంలో ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన వినూత్న పథకాలను అధ్యయనం చేసేందుకు జాతీయ, అంతర్జాతీయ స్థాయిలో వ్యవసాయ విద్యార్థులు, నిపుణులు, ఔత్సాహిక రైతులు తరచుగా తెలంగాణను సందర్శిస్తున్నారు. నేడు తెలంగాణ వ్యవసాయ రంగం దేశానికి ఆదర్శంగా నిలిచింది.

వ్యవసాయ యాంత్రీకరణ :

32. మారుతున్న కాలమాన పరిస్థితులకు అనుగుణంగా వ్యవసాయ రంగంలో వచ్చే కొత్త పద్ధతులను ఎప్పటికప్పుడు అందిపుచ్చుకోవాలి. వ్యవసాయ రంగంలో నేడు మానవ వనరుల కొరత వల్ల యాంత్రీకరణ అనివార్యమవుతోంది. రైతులకు పెట్టుబడి వ్యయంతో పాటూ, పని భారం కూడా యాంత్రీకరణ వల్ల తగ్గుతుంది. సమయం కూడా ఆదా అవుతుంది. ఉత్పాదకత పెరుగుతుంది. ఈ నేపథ్యంలో రైతులు తమకు కావాల్సిన అధునాతన యంత్రాలను సమకూర్చుకోవడానికి ప్రభుత్వం పూర్తి స్థాయిలో ఆర్థిక మద్దతునివ్వాలని నిర్ణయించింది. గత 5 సంవత్సరాల్లో ప్రభుత్వం 14,644 ట్రాక్టర్లను సబ్సిడీపై రైతులకు అందజేసింది. రైతులకు ట్రాక్టర్లు, ఇతర వ్యవసాయ యంత్రాలు, పరికరాల కోసం ఇప్పటి వరకు రూ. 951 కోట్లను ప్రభుత్వం ఖర్చు చేసింది.

33. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరం యాంత్రీకరణను పెద్ద ఎత్తున ప్రోత్సహించేందుకు ఈ బడ్జెట్‌లో ప్రభుత్వం 1500 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నది.

రైతు బంధు :

34. పంటకాలంలో రైతుకు పెట్టుబడి సహాయం అందించేందుకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం 2018 సంవత్సరంలో రైతు బంధు పథకాన్ని ప్రారంభించింది. ఈ పథకం యావద్దేశానికి ఆదర్శంగా నిలిచింది. మొదటి దశలో రెండు పంటలకు ఎకరాకు 8 వేల రూపాయల చొప్పున ప్రభుత్వం పెట్టుబడి సాయం అందించింది. 2019 సంవత్సరంలో ఆ సహాయం మొత్తాన్ని రెండు పంటలకి కలిపి 10 వేల రూపాయలకు పెంచింది.

35. కరోనాతో రాష్ట్ర ఆదాయం తగ్గినప్పటికీ రైతుబంధు సాయాన్ని మాత్రం ప్రభుత్వం ఆపలేదు. సకాలంలో రైతుల ఖాతాల్లో జమ చేసింది. గత వానకాలం పంట సమయంలో రైతుబంధు సహాయాన్ని ప్రభుత్వం కేవలం 24 గంటల వ్యవధిలోనే రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ఉన్న రైతులందరి ఖాతాలలో జమ చేసింది. ఈ పథకం కింద 2021 వానాకాలం మరియు యాసంగిలో 59 లక్షల 25 వేల 725 మంది రైతులకు 14,736 కోట్లను ప్రభుత్వం అందించింది. గడిచిన మూడేళ్లలో రైతు బంధు పథకం కింద 35,911 కోట్ల రూపాయలను రైతులకు అందించింది. లబ్ధిపొందిన రైతుల్లో 53 లక్షల 26 వేల 778 మంది అంటే 90 శాతం మంది చిన్న, సన్నకారు రైతులే కావడం గమనార్హం.

36. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఈ ఏడాది బడ్జెట్‌లో రైతుబంధు పథకం కోసం 14,800 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నది.

37. గత ఎన్నికల సందర్భంలో రాష్ట్రంలోని రైతులకు, లక్షలోపు ఉన్న పంట రుణాలు మాఫీ చేస్తామని హామీ ఇచ్చాం. 25 వేల రూపాలయ లోపు ఉన్న రుణాలను ఇప్పటికే మాఫీ చేశాం. కరోనా పరిస్థితుల నేపథ్యంలో మిగతా రైతులకున్న రుణాలను రద్దు చేయడంలో కొంత ఆలస్యం జరిగింది. త్వరలోనే ఈ రుణాలను కూడా ప్రభుత్వం మాఫీ చేస్తుంది.

38. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఈ ఏడాది బడ్జెట్‌లో రైతుల రుణమాఫీ కోసం రు. 5,225 కోట్లు ప్రతిపాదిస్తున్నది.

రైతు బీమా :

39. ఏ కారణంతోనైనా రైతు గనుక మరణిస్తే ఆ రైతు కుటుంబం అనాథ కావద్దని ప్రభుత్వం భావించింది. రైతు కుటుంబాల సంక్షేమం కోసం రైతు బీమా పథకాన్ని అమల్లోకి తెచ్చింది. గుంట భూమి ఉన్న రైతు చనిపోయినా ఆ రైతు కుటుంబానికి అయిదు లక్షల బీమా సొమ్ము చెల్లిస్తోంది. రైతు బీమా పథకం ద్వారా 2020-21 సంవత్సరంలో 32.73 లక్షల మంది రైతులకు సంబంధించిన ప్రీమియం మొత్తం రూ. 1141.4 కోట్లను ప్రభుత్వం ఎల్.ఐ.సీకి చెల్లించింది. గత మూడు సంవత్సరాల్లో 46,564 రైతు కుటుంబాలకు 2,328 కోట్ల రూపాయలను అందించింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం రైతులతోపాటు వారి కుటుంబాలను కూడా ఆదుకుంటూ పరిపాలనలో మానసీయ కోణాన్ని ఆవిష్కరిస్తోంది.

40. గుంట భూమి కలిగి ఉన్నా రైతు బీమా వర్తిస్తుండడంతో ప్రతీ ఒక్కరు తమ పేరుతో ఎంతో కొంత భూమి ఉండాలని కోరుకుంటున్నారు. ఉన్న భూమిని కూడా కుటుంబంలోని వారసులకు పంచి ఇస్తున్నారు. దీనివల్ల పాలసీదారుల సంఖ్య పెరుగుతోంది. ఈ విషయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని రాష్ట్రప్రభుత్వం రైతు బీమా పథకానికి చేసిన కేటాయింపును వచ్చే ఆర్థిక సంవత్సరంలో 1,200 కోట్ల రూపాయలకు పెంచాలని నిర్ణయించింది.

41. ఈ బడ్జెట్‌లో వ్యవసాయానికి 25 వేల కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది.

పాడి పరిశ్రమాభివృద్ధి :

42. గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధికి పంటలెంత కీలకమో, పాడి కూడా అంతే కీలకం. ఇవాళ గ్రామాల్లో కొన్ని కుటుంబాలు పాల అమ్మకాల మీద ఆధారపడి జీవిస్తున్నాయి. సమైక్య రాష్ట్రంలో ప్రభుత్వాలు పాడి పరిశ్రమను పట్టిపోయిన ఆవులా మార్చాయి. తెలంగాణ ప్రభుత్వ హయాంలో పాడిపరిశ్రమ కామధేనువులా మారింది. వివిధ డెయిరీలు సేకరించే పాలలో ప్రతీ లీటరుపై 5 రూపాయలను

అదనంగా చెల్లిస్తూ ప్రభుత్వం పాడి రైతులకు ప్రత్యేక ప్రోత్సాహాన్ని అందిస్తోంది. తెలంగాణ ఏర్పడే నాటికి విజయా డెయిరీ పాల సేకరణ సగటున రోజుకు 1,27,462 లీటర్లు మాత్రమే ఉండగా ప్రభుత్వం తీసుకున్న చర్యలతో నేడది 2,89,969 లీటర్లకు పెరిగింది.

43. తెలంగాణ ఏర్పడిన నాడు విజయ డెయిరీ 30 కోట్ల రూపాయల అప్పుతో దయనీయ స్థితిలో ఉండేది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం పగ్గాలు చేపట్టిన తర్వాత విజయ డెయిరీ మీద ప్రత్యేక దృష్టి సారించింది. డెయిరీ అభివృద్ధికి అవసరమైన అన్ని రకాల తోడ్పాటును అందించింది. నిర్వహణ సామర్థ్యాన్ని మెరుగు పర్చింది. క్రమక్రమంగా సంస్థను లాభాల బాట పట్టించింది. నేడు విజయ డెయిరీ తనకున్న అప్పులు పూర్తిగా చెల్లించడమే కాకుండా, 58.5 కోట్ల రూపాయలను ఫిక్స్డ్ డిపాజిట్ల రూపంలో కలిగి ఉంది. విజయ డెయిరీ వార్షిక టర్నోవర్ 676 కోట్ల రూపాయలకు చేరుకున్నది. ప్రభుత్వ రంగ సంస్థలను కాపాడుకోవడానికి తెలంగాణ ప్రభుత్వం చేస్తున్న కృషికి విజయ డెయిరీ నిలువెత్తు సాక్ష్యం.

44. పశు సంవర్ధక మరియు మత్స్య శాఖకు ఈ బడ్జెట్లో 1,730 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నది.

ఫుడ్ ప్రాసెసింగ్ పరిశ్రమ :

45. వ్యవసాయ ఉత్పత్తులను ప్రాసెస్ చేస్తే రైతులకు ఎక్కువ ఆదాయం వస్తుంది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఫుడ్ ప్రాసెసింగ్ యూనిట్ల స్థాపనను రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా ప్రోత్సహించాలని నిర్ణయించింది. మహిళా సంఘాల ద్వారా ఫుడ్ ప్రాసెసింగ్ యూనిట్ల నిర్వహణ జరగాలని విధానపరమైన నిర్ణయం తీసుకున్నది. ఫుడ్ ప్రాసెసింగ్ యూనిట్ల ద్వారా రైతులకు ప్రయోజనాలు కలుగడమే కాకుండా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఉపాధి ఏర్పడుతుంది.

సాగునీటి రంగం :

46. యావత్ జీవకోటీ మనుగడకు గాలి తర్వాత అంత ముఖ్యమైంది నీరే. కాటన్ మహాశయుడు అన్నట్లు బంగారు గనుల ద్వారా వచ్చే ఆదాయం కన్నా భూమికి నీటి వసతి కల్పిస్తే వచ్చే ఆదాయమే ఎక్కువ. నీరు సమృద్ధిగా లభించిన చోట వ్యవసాయం. పరిశ్రమలు అన్ని రంగాలూ కళకళలాడుతాయి. ఆ నీరే లేకపోతే అన్నీ వెలవెల పోతాయి. నీటి ప్రాధాన్యత అంతరికన్నా తెలంగాణకే ఎక్కువ తెలుసు. ఎందుకంటే తలాపున నదులు పారుతున్నా కూడా తెలంగాణ నీటి కోసం గోస పడింది. చెరువులు ధ్వంసమైపోయి, బావులు, బోర్లు ఎండిపోయి, భూగర్భ జలాలు అడుగంటే అష్టకష్టాలు అనుభవించింది.

47. తెలంగాణ స్పృహ లేని గత పాలకులు అంతరరాష్ట్ర వివాదాలకు ఆస్కారం కలిగించే విధంగా ప్రాజెక్టులకు రూపకల్పన చేశారు. అంతే కాకుండా రిజర్వాయర్ల నీటి సామర్థ్యాలను తగ్గించారు. అందుకనే కేసీఆర్ గారు స్వయంగా పూనుకుని ప్రజాక్టుల రీడిజైనింగ్ను పర్యవేక్షించారు. అంతరాష్ట్ర వివాదలను సుహృద్భావ వాతావరణంలో పరిష్కరించుకుని శరవేగంగా ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం ప్రారంభించారు. గోదావరి నదిపై కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు దాదాపు పూర్తయింది. సీతారామా ప్రాజెక్టు పూర్తి కావోస్తోంది. అదే విధంగా పాలమూరు-రంగారెడ్డి ఎత్తిపోతల పనులు వేగంగా జరుగుతున్నాయి.

48. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు నిర్మాణం రాష్ట్ర చరిత్రలో ఒ అపురూప ఘట్టం. మేడిగడ్డ వద్ద సముద్రమట్టానికి వంద మీటర్ల ఎత్తులో ప్రవహించే గోదావరి నీటిని, 618 మీటర్ల ఎత్తున ఉన్న కొండ పోచమ్మ సాగర్లోకి తీసకువచ్చిన అద్భుతమైన సన్నివేశానికి మనమంతా సాక్షులుగా నిలిచాం. గత బడ్జెట్ ప్రసంగంలో ప్రకటించిన విధంగానే రంగనాయక సాగర్, కొండ పోచమ్మ సాగర్లను నిర్ణీత వ్యవధిలో పూర్తి చేసాం. ఈ రిజర్వాయర్ల ద్వారా ప్రస్తుత యాసంగి పంటకు రైతులకు నీరందించి వారి హృదయాల్లో సంతోషాన్ని నింపాం. ఇవాళ ఈ ప్రాజెక్టుల ద్వారా నీరందుతున్న ఏ ఊరికి పోయినా మా చెరువు నిండిందని, మా కాల్వ పారిందని. మా పొలం పండిందని సంబురంగా చెబుతున్నారు.

49. ఉమ్మడి నల్గొండ జిల్లా సాగు నీటి అవసరాల కోసం తలపెట్టిన డిండి ఎత్తిపోతల పథకం పనులు వేగంగా జరుగుతున్నాయి. త్వరలోనే ప్రాజెక్టు పూర్తవుతుంది.

50. దేవాదుల ప్రాజెక్టులో భాగమయిన సమ్మక్కసాగర్ (తుపాకుల గూడెం) దాదాపు పూర్తయ్యింది. సీతారామ ప్రాజెక్టులో భాగమయిన సీతమ్మసాగర్ (దుమ్ముగూడెం) బ్యారెజ్ నిర్మాణ పనులు త్వరలో ప్రారంభం కానున్నాయి.

కొత్త లిఫ్టుల నిర్మాణం

51. ప్రభుత్వం రాష్ట్రవ్యాప్తంగా సాగునీటి సదుపాయాన్ని మరింత పెంచే లక్ష్యంతో అనేక కొత్త లిఫ్టులను మంజూరు చేసింది.

నాగార్జున సాగర్ నియోజకవర్గంలో నెల్లికల్ లిఫ్టు

దేవరకొండ నియోజకవర్గంలో : పోగిల్ల, కంబాలపల్లి, నంబాపురం-పెద్దగట్టు, పెద్దమునిగాల, అక్కంపల్లి లిఫ్టులను

మిర్యాలగూడ నియోజవర్గంలో: దున్నపోతుల గండి-బాల్నేపల్లి, బాప్లాతండా, కేశవపురం-కొండ్రాపోల్, బొత్తలపాలెం-వాడపల్లి, వీర్లపాలెం, తోపుచర్ల లిఫ్టులను

హుజూర్‌నగర్ నియోజకవర్గంలో: ఎంబీసీ-ముక్త్యాల బ్రాంచి కెనాల్, జాన్‌పాడ్ లిఫ్టులను

జుక్కల్ నియోజకవర్గంలో: నాగ మడుగు లిఫ్టును

బాన్సువాడ నియోజకవర్గంలో: జకోరా, చందూర్ లిఫ్టులను

ఆర్మూరు నియోజకవర్గంలో: ముచ్చర్ల, కంప్టం - చిక్లీ లిఫ్టులను

బాల్కొండ నియోజకవర్గంలో: చిట్టాపూర్ లిఫ్టును

ధర్మపురి నియోజకవర్గంలో : స్తంభం పల్లి, వెల్గటూరు, దమ్మనపేట లిఫ్టులను

ముథోల్ నియోజకవర్గంలో: పిప్రి లిఫ్టును, గద్వాల నియోజవర్గంలో గట్టు లిఫ్టు, దుబ్బాక నియోజవర్గంలో ఎల్లారెడ్డిపేట లిఫ్టు, ప్రభుత్వం ఇప్పటికే మంజూరు చేసింది. ఇవేకాకుండా మరికొన్ని లిఫ్టులకు సంబంధించిన డీపీఆర్‌లను సిద్ధం చేసింది. వాటి వివరాలు..

కొల్లాపూర్ నియోజకవర్గంలోని గోపాలదిన్నె, నాగర్‌కర్నూలు నియోజవర్గంలోని మార్కండేయ లిఫ్టు, జహీరాబాద్, సంగారెడ్డి నియోజకవర్గాలలో సంగమేశ్వర లిఫ్టును, నారాయణఖేడ్ నియోజకవర్గంలోని బసవేశ్వర లిఫ్టు, తూర్పు అదిలాబాద్‌లోని ఆసిఫాబాద్, సిర్పూరు, బెల్లంపల్లి, చెన్నూరు, మంచిర్యాల నియోజకవర్గాల కోసం అయిదు లిఫ్టులకు, ఇల్లెందు నియోజవర్గంలోని ఇల్లెందు లిఫ్టుకు, భద్రాచలం నియోజవర్గంలోని ప్రగడపల్లి లిఫ్టుకు డీపీఆర్‌లు సిద్ధమయ్యాయి. వీటికి అనుమతులను ప్రభుత్వం త్వరలోనే మంజూరు చేస్తుంది.

మిషన్ కాకతీయ :

52. చెరువులు తెలంగాణ కల్పతరువులు. వ్యవసాయంతో సహా అనేక వృత్తులకు చెరువులే ఆధారం. సమైక్య రాష్ట్రంలో చెరువు చుట్టు ఆధారపడిన సామాజిక, ఆర్థిక వ్యవస్థ చిన్న భిన్నమైపోయింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం చెరువులను పునరుద్ధరించేందుకు ప్రవేశపెట్టిన మిషన్ కాకతీయ పథకం సత్ఫలితాలను సాధించింది. ఈ పథకం ద్వారా వేలాది చెరువులు బాగుపడ్డాయి. లక్షలాది ఎకరాల ఆయకట్టు స్థిరీకరించబడింది. చెరువులో నీటి సామర్థ్యం పెరగడంతో చేపల పెంపకం ఊపందుకుంది.

53. మత్స్య కారులకు ఆదాయం పెరిగింది. తెలంగాణ వ్యాప్తంగా భూగర్భ జల మట్టాలు పెరిగాయి.

54. గతంలో చిన్న వాన పడినా చెరువు కట్టలు తెగేవి. ఈ ఏడాది కనీవినీ ఎరుగని స్థాయిలో వానలు పడ్డాయి. వానల ధాటికి ఒకటి అరా మినహాయించి చెరువుల కట్టలేవీ తెగలేదు. గండ్లు పడలేదు. మిషన్ కాకతీయతో జరిగిన అభివృద్ధి వల్ల జోరు వానలు పడినా చెరువులు చెక్కు చెదరకుండా ఉన్నాయి.

55. సాగునీటి రంగానికి ఈ బడ్జెట్లో 16,931 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

మిషన్ భగీరథ :

56. 'చూడు చూడు నల్లగొండ... గుండె మీద ఫ్లోరైడు బండ. బొక్కలొంకరపోయిన బుతుకులా మన నల్లగొండ. దుక్క మెల్లాదీసే దెన్నాళ్ళు' ... ఇది నల్లగొండ తాగు నీటి కష్టాలను చూసి చలించిన ముఖ్యమంత్రి గారు స్వయంగా రాసిన పాట. ఆనాడు ఫ్లోరైడ్ దుఃఖం మీద ఆవేదనతో పాట రాసిన ఆయనే ఈనాడు ఫ్లోరైడ్ పీడను శాశ్వతంగా తొలగించారు. నల్గొండలో ఫ్లోరైడ్ పీడ అంతమయిందని,

కొత్తగా ఎవరూ ఫ్లోరోసిస్ బారిన పడటం లేదని కేంద్ర ప్రభుత్వం పార్లమెంటు వేదికగా ప్రకటించింది. మిషన్ భగీరథ పథకం నల్గొండ ఫ్లోరైడ్ కష్టాలకు చరమగీతం పాడింది.

57. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో ఎండకాలం వస్తే చాలు, మహిళలు కుండలు పట్టుకుని మైళ్లు మైళ్లు నడిచి నీళ్లు తెచ్చుకోవాల్సిన దురవస్థ అనుభవించే వారు. ఆదిలాబాద్ ఆదివాసీ ప్రాంతాల్లో జనం కలుషిత జలాలు తాగి డయేరియా కారణంగా మరణాల బారిన పడేవారు.

58. పబ్లిక్ నల్లాల వద్ద వీధిపోరాటాలు, ఎమ్మెల్యేలను నిందిస్తూ ఖాళీ బిందెల ప్రదర్శనలు, అసెంబ్లీ ఆవరణలో నీళ్ల కోసం నిరసనలు, శాసనసభలోపల నీటి ఎద్దడి గురించి వాయిదా తీర్మానాలు, ఏ పార్టీ అధికారంలో ఉన్నా 70 ఏళ్ళుగా ఇదే తంతు కొనసాగింది.

59. తెలంగాణ ప్రభుత్వం అధికారంలోకి రాగానే ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు ఐదేళ్లలోనే తాగు నీటి కష్టాలను తీరుస్తానని, లేని పక్షంలో ఒట్లు అడగనని శపథం చేశారు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం పట్టుదలతో పని చేసి మిషన్ భగీరథ పథకాన్ని వేగంగా పూర్తి చేసింది. మిషన్ భగీరథ ద్వారా రాష్ట్రంలోని అన్ని ఆవాసాలకి శుద్ధి చేసిన సురక్షిత జలాలు ఇంటింటికి నల్లాల ద్వారా అందుతున్నాయి.

60. నేడు రాష్ట్రంలో ఆడబిడ్డలు బిందెలు పట్టుకుని బజారులో తిరగాల్సిన బాధలు లేవు. అతిసారతో ఆదివాసీల మరణాలు లేవు. శాసనసభలో తాగు నీటి కోసం చర్చలు లేవు. నిరసనలు అంతకన్నా లేవు. దేశం మొత్తం మీద తాగు నీటి సమస్యను సంపూర్ణంగా అధిగమించిన రాష్ట్రంగా తెలంగాణ ప్రతిష్ట పెరిగింది.

61. ఇంటింటికి స్వచ్ఛమైన తాగు నీటిని అందిస్తోన్న ఏకైక రాష్ట్రం తెలంగాణ అని కేంద్రానికి చెందిన జల్ జీవన్ మిషన్ అధికారికంగా ప్రకటించింది.

భూపరిపాలనలో సంస్కరణలు :

62. భూపరిపాలనలో తెలంగాణ నూతనాధ్యయానికి శ్రీకారం చుట్టింది. తెలంగాణ రాష్ట్ర భూమి హక్కులు-పట్టదారు పాసుపుస్తకాల చట్టం-2020ని అమలులోకి తెచ్చింది. నూతన రెవెన్యూ చట్టాన్ని ప్రవేశపెడుతూ ముఖ్యమంత్రి గారు శాసనసభలో ఈ చట్టం ద్వారా రైతులకు భూవివాదాలు, తగాదాల నుండి శాశ్వత పరిష్కారం లభిస్తుంది కనుక నాకు తెలంగాణ రాష్ట్రం వచ్చిననాడు ఎంత సంతోషం కలిగిందో, ఈ రోజు కూడా అంతే సంతోషం కలుగుతోంది, అని అన్నారు.

63. భూ యజమాన్య హక్కులకు సంబంధించిన చట్టాలు, రికార్డులు లోపభూయిష్టంగా ఉండటం వల్ల భూవివాదాలు పెద్ద సమస్యగా తయారయ్యాయి. ఈ పరిస్థితి మారకుండా పల్లెల్లో ప్రశాంతత రాదని ముఖ్యమంత్రిగారు భావించారు.

64. ఏ రాష్ట్రంలో ఎవరూ పూనుకోని విధంగా భూరికార్డుల ప్రక్షాళనను ప్రారంభించారు. ఈ కార్యక్రమం వల్ల దాదాపు 95 శాతం భూములకు సంబంధించిన యాజమాన్య హక్కులపై స్పష్టత వచ్చింది. కొత్త పాస్ పుస్తకాలు రైతులకు అందాయి. రైతుల భూముల వివరాలు స్పష్టంగా ఉండటం వల్ల రైతుబంధు సాయం దాదాపు 60 లక్షల మంది రైతులకు ఏ మాత్రం ఇబ్బంది లేకుండా అందించగలుగుతున్నాం.

65. భూ రికార్డులను అందరికీ పారదర్శకంగా అందుబాటులో ఉంచేందుకు ప్రభుత్వం ధరణి పోర్టల్ రూపొందించింది. ధరణి భూపరిపాలనలో నూతన శకానికి నాంది పలికింది. ఈ పోర్టల్ సాయంతో ప్రపంచంలో ఎక్కడ నుండి అయినా, ఎవరైనా తమ భూముల వివరాలు తెలుసుకోవచ్చు. ఇప్పటి వరకు 2 కోట్ల 17 లక్షల మంది ధరణి పోర్టల్‌ను వీక్షించడం జరిగింది.

66. ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన నూతన రిజిస్ట్రేషన్, మ్యూటేషన్ విధానం వల్ల ప్రజలకు ఎంతో సౌకర్యం కలిగింది. ప్రక్రియ చాలా సులభతరమైంది. పారదర్శకత పెరిగింది. దీంతో రిజిస్ట్రేషన్, మ్యుటేషన్, పాస్ పుస్తకాల జారీ ప్రక్రియ అంతా చకచకా జరుగుతోంది. ఇప్పటి వరకు 3 లక్షల 29 వేల లావాదేవీలు జరిగాయి. 1లక్ష 6 వేల పెండింగ్ మ్యూటేషనన్లు పూర్తయ్యాయి. రిజిస్ట్రేషన్, మ్యుటేషన్లలో అవినీతికి ఆస్కారం ఉండకూడదని అధికారుల విచక్షణాధికారాన్ని ప్రభుత్వం తొలగించింది.

67. పక్కాగా భూరికార్డులు తయారు చేసే లక్ష్యంతో డిజిటల్ విధానంలో సమగ్ర భూ సర్వేను ఈ సంవత్సరం జరపాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈసర్వే ఆధారంగా అక్షాంశ, రేఖాంశాలతో సహా స్పష్టమైన హద్దుల వివరాలతో పాస్ బుక్కులను అందించనున్నాం. ఈ విధానం వల్ల రికార్డుల వక్రీకరణ (ట్యాంపరింగ్)కు ఎంత మాత్రం అవకాశం ఉండదు. వ్యవసాయ భూముల హద్దులు మాత్రమే కాకుండా, దేవాలయ భూముల, వక్ఫ్ భూముల, అటవీ భూముల, ఇతర ప్రభుత్వ భూముల హద్దుల వివాదాలు కూడా పరిష్కారమవుతాయి.

68. ఈ బడ్జెట్‌లో సమగ్ర భూ సర్వే కోసం 400 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది.

ప్రజా సంక్షేమ పథకాలు :

69. తెలంగాణా ప్రభుత్వం సంక్షేమంలో స్వర్ణయుగాన్ని తెచ్చింది. పసి పిల్లల నుంచి పండు ముసలి వాళ్ల దాకా ప్రతీ ఒక్కరికీ సంక్షేమ ఫలాలను అందిస్తున్న ఒకే ఒక్క రాష్ట్రం తెలంగాణ. ఇవాళ రాష్ట్రంలోని ప్రతి ఇంటికి ఏదో ఒక సంక్షేమ కార్యక్రమం ద్వారా లబ్ధి చేకూరుతుంది. ఇంత పెద్ద ఎత్తున సంక్షేమ కార్యక్రమాలు దేశంలో ఇంకే రాష్ట్రంలోనూ అమలు కావడం లేదు.

ఆసరా పెన్షన్లు :

70. అసహాయులకు జీవన భద్రత కల్పించేందుకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఆసరా పెన్షన్లు అందిస్తున్నది. సమైక్య రాష్ట్రంలో కేవలం 200 రూపాయల పెన్షన్ వస్తే.. ఇవాళ తెలంగాణలో 2,016 రూపాయల పెన్షన్ పేదలకు లభిస్తున్నది.. వృద్ధులు, వితంతువులు, బీడీ కార్మికులు, బోదకాలు బాధితులు, కల్లుగీత కార్మికులు, నేతకార్మికులు, ఎయిడ్స్ వ్యాధిగ్రస్థులు, ఒంటరి మహిళలకు 2,016 రూపాయల చొప్పున, వికలాంగులకు 3,016 రూపాయల చొప్పున ఆసరా పెన్షన్లు క్రమం తప్పకుండా ప్రతీ నెలా అందుతున్నాయి.

71. రాష్ట్రంలో 39 లక్షల 36 వేల 521 మందికి ఆసర పెన్షన్లను పంపిని చేస్తున్నాం.

72. ఇందులో 2019-20 సంవత్సరంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం మనిషికి రెండు వందల చొప్పున 6 లక్షల 66 వేల మందికి గాను 105 కోట్ల రూపాయల సహాయం అందించింది. వీరందరికీ ఒక్కొక్కరికి 1,816 రూపాయలను కలిపి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 2,016 రూపాయల పెన్షన్‌ను అందిస్తోంది.

73. వీరుకాక మిగతా 31 లక్షల 31 వెయ్యి 660 మంది అసహాయులకు నెలకు రూ. 2,016 చొప్పున, వికలాంగులకు 3,016 రూపాయల చొప్పున పూర్తి భారాన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వమే భరిస్తూ ఆసరా పెన్షన్లను పంపిణీ చేస్తోంది.

74. 2019-20 ఆడిట్ నివేదిక ప్రకారం పెన్షన్ల పంపిణీ కోసం రాష్ట్ర ప్రభుత్వం వెచ్చిస్తున్న సొమ్ము 98.80 శాతం కాగా, కేంద్ర ప్రభుత్వం ఇచ్చింది కేవలం 1.20 శాతం మాత్రమే. దేశంలోని మరే రాష్ట్రం కూడా ఇంత పెద్ద మొత్తంలో అసహాయులకు పెన్షన్లు పంపిణి చేస్తూ జీవన భద్రత కల్పిస్తున్న దాఖలా లేదు.

75. ఈ బడ్జెట్‌లో ఆసరా పింఛన్ల కోసం ప్రభుత్వం 11,728 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నది.

కల్యాణ లక్ష్మి/షాదీముబారక్ :

76. పేద తల్లిదండ్రులు తమ ఆడ పిల్లల పెండ్లిళ్లు చేయడానికి తగిన ఆర్థిక స్థోమత లేక సతమతమవుతున్నారు. ఈ పరిస్థితిని గమనించిన ముఖ్యమంత్రి గారు మానవీయ దృక్పథంతో ఆలోచించి కళ్యాణలక్ష్మీ/షాదీముబారక్ పథకాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. ఈ పథకం ద్వారా పేద ఆడపిల్ల పెళ్లికి లక్ష నూట పదహారు రూపాయల ఆర్థిక సహాయం ప్రభుత్వం అందిస్తోంది. రాష్ట్రంలోని లక్షలాది మంది ఆడపిల్లల పెళ్లిళ్లకు కల్యాణలక్ష్మీ/షాదీముబారక్ పథకం ద్వారా ముఖ్యమంత్రి గారి దీవెనలు అందుతున్నాయి. ఆర్థిక సహాయం అందుకున్న ఆడపిల్లల తల్లితండ్రుల కళ్లల్లో కనిపించే సంతృప్తే మా పరిపాలనకు దక్కిన గొప్ప సార్ధకత అని ఈ సందర్భంగా మనవి చేస్తున్నాను.

77. ఇప్పటి వరకు ఈ పథకం ద్వారా 8 లక్షల 4 వేల 521 మందికి, 6,480 కోట్ల రూపాయల లబ్దిని ప్రభుత్వం చేకూర్చింది.

78. కళ్యాణలక్ష్మి/షాదీముబారక్ పథకానికి ఈ బడ్జెట్‌లో రూ. 2,750 కోట్లు ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

షెడ్యూల్ కులాలు – షెడ్యూల్ తెగల సంక్షేమం :

79. అన్ని వర్గాల ప్రజలకు సమాన అవకాశాల కల్పన అనేది ప్రజాస్వామ్య ప్రధాన సూత్రం. షెడ్యూల్ కులాలు, షెడ్యూల్ తెగల సమగ్ర వికాసం లక్ష్యంగా ప్రత్యేక ప్రగతి నిధి చట్టాన్ని ప్రవేశపెట్టిన ఒకే ఒక్క రాష్ట్రం తెలంగాణ. ఎస్సీ, ఎస్టీ ప్రజల జనాభా దామాషాననుసరించి, కొన్ని సందర్భాల్లో దామాషాకు మించి కూడా ఎస్సీ, ఎస్టీ సామాజికవర్గాల కోసం ప్రత్యేక నిధులు కేటాయిస్తోంది. ఈ నిధులను కేవలం వారి వికాసం కోసమే ఖర్చు చేస్తోంది.

80. ఎస్సీ, ఎస్టీ ప్రజల అభ్యున్నతి కోసం కేటాయించిన నిధులను ఒక ఆర్థిక సంవత్సరంలో పూర్తిగా ఖర్చు చేయకపోతే మిగిలిన నిధులను వచ్చే ఆర్థిక సంవత్సరానికి బదలాయించేలా చట్టంలో నిబంధన పెట్టింది. ఈ విధమైన నిబంధన దేశంలో తొలిగా తెలంగాణ రాష్ట్రమే ప్రవేశపెట్టి ఆదర్శంగా నిలిచింది. ఇటీవలే రాజస్థాన్ ప్రభుత్వం మన రాష్ట్రంలోని ఈ విధానాన్ని అధ్యయనం చేసి వారి రాష్ట్రంలో కూడా ఇదే విధానాన్ని అనుసరించాలని నిర్ణయించింది.

81. ఈ చట్టాన్ని అమలు చేస్తూ తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఎస్సీ, ఎస్టీల అభ్యున్నతిలో ఆదర్శంగా నిలిచింది. ఎస్సీ, ఎస్టీ ప్రగతి నిధి ద్వారా ఖర్చు చేసిన నిధుల వివరాలను, అమలు చేసిన, కార్యక్రమాల వివరాలను గత సంవత్సరం నుంచి గౌరవ సభ్యులందరికీ పెన్‌డ్రైవ్ ద్వారా అందజేస్తున్నాం. అదేవిధంగా ఈ సంవత్సరం కూడా అందిస్తున్నాం. గౌరవ సభ్యులు ఆ వివరాలన్నింటిని పరిశీలించాలని సవినయంగా మనవి చేస్తున్నాను.

82. భారతరత్న డా.బి.ఆర్. అంబేద్కర్ విద్య ప్రాధాన్యాన్ని గురించి వ్యాఖ్యానిస్తూ నాగరికత వల్ల కలిగే సంపద, సుఖాలు, విలాసాలను వదులు కోవచ్చును కానీ, విద్యవల్ల కలిగే జ్ఞానాన్ని ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ వదులుకోకూడదు. విద్య లేకుండా వెనుకబడిన తరగతుల ప్రజలు తమ మనుగడను కాపాడుకోలేరు అని అన్నారు. వెనుకబడిన వర్గాల్లో ఒక తరాన్ని విద్యావంతులుగా తీర్చిదిద్దగలిగితే చాలు, ఆ తరం అడుగు జాడల్లో మరో తరం ముందడుగు వేస్తుందని ముఖ్యమంత్రిగారి విశ్వాసం.

83. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఎస్సీ, ఎస్టీ సామాజిక వర్గాలు విద్యావిషయకంగా ఉన్నతమైన అభివృద్ధి పొందడానికి ప్రత్యేక గురుకులాలను ఏర్పాటు చేసింది. ఈ విద్యాలయాల్లో అంతర్జాతీయ ప్రమాణాలతో విద్య, శిక్షణను అందిస్తోంది.

84. 2014 వరకు తెలంగాణలో ఎస్సీ గురుకుల విద్యాలయాలు కేవలం 134 మాత్రమే ఉండేవి. తెలంగాణ ఏర్పడిన తర్వాత ప్రభుత్వం ఎస్సీ గురుకులాల సంఖ్యను 268 కి పెంచింది. రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి ఎస్సీ గురుకులాల్లో 82,063 మంది విద్యార్థులు చదువుతుండగా, ఇప్పుడు 1,45,985 మంది విద్యార్థులు విద్యనభ్యసిస్తున్నారు. ఎస్సీ గురుకులాల కోసం 2014లో 590.60 కోట్ల రూపాయలను ఖర్చు చేయగా 2019-20 నాటికి 898 కోట్ల రూపాయలను ఖర్చు చేయడం జరిగింది.

85. 2014లో గిరిజన విద్యార్థుల కోసం ఏర్పాటు చేసిన గురుకులాలు 96 ఉంటే 2021 నాటికి 133కు ప్రభుత్వం పెంచింది. విద్యార్థుల సంఖ్య 2014లో 27,574 ఉండగా 2021 నాటికి ఆ సంఖ్య 66,943కు పెరిగింది. అలాగే, 2014లో 99.62 కోట్లు ఎస్టీ గురుకులాల కోసం ఖర్చు చేయగా 2020-21 నాటికి 529.60 కోట్ల రూపాయలను వెచ్చించింది.

86. దళిత, గిరిజన విద్యార్థినులు చదువు మధ్యలో మానేయవద్దని, ఆడపిల్ల తప్పకుండా ఉన్నత విద్యను చదువుకోవాలని ముఖ్యమంత్రి గారి సంకల్పం. ఎస్సీ, ఎస్టీ విద్యార్థినులు ఉన్నత విద్య అభ్యసించడం కోసం దేశంలోనే తొలిసారిగా రాష్ట్రంలో 53 మహిళా రెసిడెన్షియల్ డిగ్రీ కాలేజీలను ప్రభుత్వం నూతనంగా ప్రారంభించింది. ఐదు డిగ్రీ కళాశాలల్లో పీజీ కోర్సులను ప్రవేశపెట్టింది. దీన్ని పదిహేనవ ఆర్థిక సంఘం ప్రత్యేకంగా అభినందించింది. ఎస్సీ, ఎస్టీలకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం అందిస్తోన్న మెరుగైన విద్యా సౌకర్యాలను అధ్యయనం చేసేందుకు పద్నాలుగు రాష్ట్రాల ప్రతినిధులు మన రాష్ట్రాన్ని సందర్శించారు. మన రాష్ట్ర సాంఘిక సంక్షేమ గురుకుల విద్యా విధానం ద్వారా సాధించిన గుణాత్మకమైన మార్పును హార్వర్డ్ విశ్వవిద్యాలయంలో ఒక కేస్ స్టడీగా స్వీకరించారు. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో గురుకుల విద్యాలయ విద్యార్థులకు కేవలం ఆరు మెడికల్ సీట్లు మాత్రమే వచ్చేవి. నేడు తెలంగాణలోని గురుకుల విద్యాలయాల నుండి

189 మంది విద్యార్థులు ఎంబీబీఎస్, బీడీఎస్ సీట్లు సాధించారు. అలాగే, 170 మంది ఎస్సీ, ఎస్టీ విద్యార్థులు ఐఐటీ, జే.ఇ.ఇ. సీట్లను సాధించి రాష్ట్ర కీర్తిని పెంచారు.

87. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఎస్సీ, ఎస్టీ విద్యా వికాసం కోసం చేస్తున్న కృషిని బార్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఇండియా గుర్తించింది. దేశవ్యాప్తంగా లా కాలేజీల మంజూరీపై ఉన్న మారటోరియాన్ని సడలించి, మన రాష్ట్రంలో రెండు గురుకుల ఇంటిగ్రేటెడ్ లా కాలేజీలు ఏర్పాటు చేయడానికి ప్రత్యేక అనుమతి ఇచ్చింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం దేశంలోనే తొలిసారిగా ఎస్టీ బాలుర కోసం న్యాయవిద్యా గురుకుల కళాశాలను సంగారెడ్డిలో ఏర్పాటు చేసింది. దళిత బాలికల కోసం ఎల్బీనగర్‌లో మరో న్యాయ విద్యా గురుకులాన్ని ప్రారంభించింది.

88. దేశంలో ఎక్కడ లేనివిధంగా విదేశాలలో విద్యను అభ్యసిస్తున్న షెడ్యూల్ కులాల విద్యార్థులకు 20 లక్షల రూపాయల చొప్పున డా.బీ.ఆర్. అంబేద్కర్ ఓవర్సీస్ స్కాలర్ షిప్పులను ప్రభుత్వం అందజేస్తున్నది. ఇప్పటి వరకు 623 మంది విద్యార్థులు ఈ స్కాలర్ షిప్ అందుకున్నారు. అందుకోసం 107.8 కోట్ల రూపాయల మొత్తాన్ని స్కాలర్ షిప్పుల కోసం ప్రభుత్వం వెచ్చించింది.

89. విదేశాలలో విద్యను అభ్యసిస్తున్న షెడ్యూల్ తెగలకు చెందిన 180 మంది విద్యార్థుల కోసం 27.78 కోట్ల రూపాయలను వెచ్చిస్తున్నాం.

90. ఎస్సీ, ఎస్టీ పారిశ్రామికవేత్తలకు అండగా నిలిచేందుకు టిఎస్ – ప్రైడ్ అనే కార్యక్రమాన్ని ప్రభుత్వం అమలు చేస్తోంది. కొత్తగా పరిశ్రమలు ఏర్పాటుకు ముందుకు వచ్చే వారికి పావల వడ్డీ రుణాలు, విద్యుత్ రాయితీలు కల్పిస్తున్నాం. ప్రభుత్వం ఎస్సీ, ఎస్టీ మహిళా పారిశ్రామిక వేత్తలకు ఇచ్చే సబ్సిడీని 35 శాతం నుండి 45 శాతానికి పెంచింది. సేల్స్ టాక్స్ మినహాయింపును 100 శాతానికి పెంచింది. 2014 నుంచి ఇప్పటి వరకు ఎస్సీ, ఎస్టీలకు పరిశ్రమల స్థాపన కోసం 39,590 యూనిట్లను 1,919 కోట్ల రూపాయల సబ్సిడీతో మంజూరు చేయడం జరిగింది.

91. బీటి రోడ్డు సౌకర్యంలేని ఎస్టీ నివాస సముదాయాలకు (హాబిటేషన్లకు) ఈ బడ్జెట్‌లో 165 కోట్ల రూపాయల నిధులను ప్రతిపాదిస్తున్నాం. వీటి ద్వారా గిరిజన ఆవాసాలకు చక్కని రోడ్లు నిర్మాణమవుతాయి.

92. ఎస్టీ గృహాలకు రాయితీపై విద్యుత్తు అందించడానికి 18 కోట్ల రూపాయలను ఈ బడ్జెట్‌లో ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది.

93. తమ వ్యవసాయ భూములకు త్రీ ఫేజ్ విద్యుత్తు సౌకర్యం కల్పించాలని ఎంతో కాలంగా గిరిజనులు డిమాండ్ చేస్తున్నారు. గ్రామలకు దూరంగా ఉండి విద్యుదీకరణకు నోచుకోకుండా ఉన్న గిరిజన వ్యవసాయ భూములన్నింటికీ త్రీ ఫేజ్ కరెంటు సరఫరాను 103 కోట్ల నిధులతో చేపడుతున్నాం.

94. ఈ బడ్జెట్‌లో ఎస్సీల ప్రత్యేక ప్రగతి నిధి కోసం 21,306.85 కోట్ల రూపాయలను, ఎస్టీల ప్రత్యేక ప్రగతి నిధి కోసం 12,304.23 కోట్ల నిధులను ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

వెనుకబడిన వర్గాల సంక్షేమం :

95. వెనుకబడిన తరగతుల ప్రజల జీవితాల్లో వెలుగులు నిపండమే కర్తవ్యంగా తెలంగాణ ప్రభుత్వం భావిస్తోంది. బీసీ వర్గాలను విద్యాపరంగా అభివృద్ధి చేసేందుకు కావాల్సిన చర్యలను తీసుకుంటోంది. కుల వృత్తులకు ఆర్థిక తోడ్పాటును అందిస్తోంది.

96. మహాత్మ జ్యోతీరావు పూలే చెప్పినట్లు Lack of education led to oppression of lower castes. విద్య లేక పోవడం వల్ల ఆర్థికాభివృద్ధి ఉండదు. ఆర్థికాభివృద్ధి లేనప్పుడు వెనకబడిన తరగతులు అణిచివేతకు గురవుతాయి. వెనుకబడిన తరగతుల విద్యార్థులకు నేటి ప్రపంచీకరణ పరిస్థితులకు తగిన స్థాయిలో ప్రామాణిక విద్యను అందించడం కోసం మహాత్మ జ్యోతిరావు పూలే పేరుతో బీసీ గురుకులాలను తెలంగాణా ప్రభుత్వం పెద్ద ఎత్తున ఏర్పాటు చేసింది.

97. 2014 నాటికి బీసీ గురుకులాలు 19 మాత్రమే ఉండేవి. వీటిల్లో 7,580 మంది విద్యార్థులు మాత్రమే ఉండేవారు. గురుకులాల మీద అప్పుడు చేసిన ఖర్చు కేవలం 44 కోట్ల రూపాయలు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం బీసీ గురుకులాల సంఖ్యను 281 పెంచింది. వసతులను గణనీయంగా మెరుగుపర్చింది. విద్యార్థులకు కావల్సిన బట్టలు, పుస్తకాలు, తదితర సామగ్రినంతా ఉచితంగా అందిస్తోంది. ప్రస్తుతం బీసీ గురుకులాల్లో లక్షా 13 వేల 280 మంది విద్యార్థులు చదువుతున్నారు. గురుకులాల నిర్వహణ కోసం ప్రభుత్వం

2021లో 545 కోట్ల రూపాయలను కేటాయించడం జరిగింది. తెలంగాణ ఏర్పడిన నాటితో పోల్చితే బీసీ గురుకులాల నిధులను తెలంగాణా ప్రభుత్వం పదిరెట్లు పెంచింది.

98. ప్రత్యేక హస్టళ్లు, ప్రీ మెట్రిక్, పోస్ట్ మెట్రిక్ స్కాలర్ షిప్పులు, రెసిడెన్షియల్ మహిళా డిగ్రీ కళాశాలల ఏర్పాటు తదితర చర్యల ద్వారా నాణ్యమైన విద్యను వెనకబడిన తరగతుల విద్యార్థులకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం అందిస్తోంది.

99. విదేశాల్లో విద్యనభ్యసించే బీసీ కులాలకు చెందిన విద్యార్థులకు 20 లక్షల చొప్పున జ్యోతిరావుపూలే ఓవర్సీస్ స్కాలర్ షిప్పుల పేరుతో పథకాన్ని అందిస్తోంది. ఇప్పటి వరకు 1,082 విద్యార్థులకు 178.52 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం మంజూరు చేసింది.

100. నాయి బ్రాహ్మణుల సెలూన్లకు ప్రభుత్వం రాయితీతో విద్యుత్తును అందిస్తోంది. రాబోయే రెండు సంవత్సరాల్లో నాయి బ్రాహ్మణులు ఆధునిక సెలూన్ల ఏర్పాటు చేసుకోవడానికి ఆర్థిక సహాయ చేయాలని నిర్ణయించింది. రజకుల కోసం అధునాతన వసతులతో దోబీ ఘాట్లను నిర్మించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

కల్లు గీత కార్మికుల సంక్షేమం :

101. గీత కార్మికుల సంక్షేమం కోసం ప్రభుత్వం నీరా పాలసీని తీసుకవచ్చింది. దీని కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో రూ. 25 కోట్లు ప్రతిపాదిస్తున్నాము. అంతేకాక హరితహారంలో భాగంగా తాటి, ఈత వనాల పెంపకం చేపడుతున్నాము. ప్రమాదవశాత్తు చనిపోయిన గీత కార్మికుల కుటుంబాలకు ప్రభుత్వం ఆరు లక్షల రూపాయల ఎక్స్ గ్రేషియాను అందిస్తున్నది.

గొల్ల కుర్మల సంక్షేమం – గొర్రెల పంపిణీ :

102. మాంసోత్పత్తిలో తెలంగాణ స్వయం సమృద్ధి సాధించేందుకు, గొల్ల కుర్మల జీవన ప్రమాణాలు పెంచేందుకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా పెద్ద ఎత్తున గొర్రెల పంపిణీ చేపట్టింది. ఇప్పటి వరకు 4,584 కోట్ల రూపాయలతో 77 లక్షల 2 వేల 737 గొర్రెలను, 3 లక్షల 66 వేల 797 మంది లబ్ధిదారులకు పంపిణీ చేసింది. ఈ గొర్రెలకు బీమా సౌకర్యాన్ని కూడా కల్పించింది. పంపిణీ చేసిన గొర్రెల ద్వారా అదనంగా కోటి 20 లక్షల గొర్రె పిల్లలు పునరుత్పత్తి అయ్యాయి. దీని వల్ల రాష్ట్రంలో గొల్ల కురుమలకు 5,400 కోట్ల రూపాయల విలువ చేసే సంపద సమకూరింది.

103. వచ్చే ఆర్థిక సంవత్సరంలో గొల్ల కుర్మలకు 3,000 కోట్ల రూపాయలతో మరో మూడు లక్షల యూనిట్లను అందించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

మత్స్యకారుల సంక్షేమం :

104. మిషన్ కాకతీయ ఇచ్చిన సత్ఫలితాలతో పాటు కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు ద్వారా వస్తున్న జలాలతో రాష్ట్రంలోని చెరువులలో జల సిరి ఉట్టిపడుతోంది. ఇవి చేపల పెంపకానికి అద్భుతమైన వనరులుగా మారాయి. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చెరువులతో పాటు వివిధ జలాశయాల్లో భారీ సంఖ్యలో చేప పిల్లలను, రొయ్యలను వదులుతోంది. పెరిగిన చేప పిల్లలను పట్టుకుని అమ్ముకునే అవకాశం మత్స్యకారులకే ఇచ్చింది. చేపల, రొయ్యల ఉత్పత్తి ఇబ్బడి ముబ్బడిగా పెరిగిపోవడంతో మత్స్యకారులకు ఉపాధితో పాటు మంచి ఆదాయం లభిస్తోంది. మంచి నీటిలో పెరిగిన తెలంగాణ చేపలకు మార్కెట్‌లో మంచి డిమాండ్ ఏర్పడింది.

105. రాష్ట్ర స్థూల ఉత్పత్తిలో నేడు మత్స్య పరిశ్రమ వాటా 0.5 శాతం. రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి 2 లక్షల 49 వేల 633 టన్నుల చేపల ఉత్పత్తి జరిగేది. ఆనాటి ఉత్పత్తి విలువ 2,479 కోట్ల రూపాయలు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం 18,335 జలాశయాల్లో 268.37 కోట్ల చేప పిల్లలను 11.64 కోట్ల రొయ్య పిల్లలను వదిలింది. దీనివల్ల ఒక సంవత్సరంలో 3 లక్షల 10 వేల టన్నుల చేపల ఉత్పత్తి జరిగిందంటే ప్రభుత్వం చేపల ఉత్పత్తిని ఏ స్థాయిలో పెంచిందో అర్థం చేసుకోవచ్చు. ఈ రోజు రాష్ట్రంలో ఉత్పత్తి అవుతున్న చేపల విలువ సుమారు 4,670 కోట్ల రూపాయలు. ఇది 2014తో పోలిస్తే 88 శాతం అదనంగా పెరిగిన సంపద.

చేనేత కార్మికుల సంక్షేమం :

106. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో నేత కార్మికులు గుండె మీద చేయి వేసుకుని హాయిగా జీవించగలుగుతున్నారు. సమైక్య రాష్ట్రంలో ఆత్మహత్యలు చేసుకున్న దుస్థితి నుంచి నేతన్నలను తెలంగాణ ప్రభుత్వం బయటపడేసింది. చేనేత కార్మికుల రుణాలను ప్రభుత్వం

మాఫీ చేసింది. నేత పనికి కావల్సిన నూలు, రసాయనాలను సగం ధరకే అందజేస్తోంది. 95.25 లక్షల బతుకమ్మ చీరల ఆర్డర్లను, స్కూల్ యూనిఫాంల ఆర్డర్లను అందించి సుమారు 20,000 మంది నేత కార్మికులకు ప్రత్యక్షంగా ఉపాధి కల్పిస్తోంది. దీనిద్వారా 461 కోట్ల ఆర్డర్లు నేత రంగానికి వచ్చాయి. ప్రభుత్వం తెలంగాణ చేనేత కళాకృతులకు బ్రాండ్ వాల్యూ సృష్టిస్తూ మార్కెటింగ్ సదుపాయలను మెరుగుపరుస్తోంది. పవర్ లూమ్ కార్మికుల ఆదాయం నెల నెలా 16 వేల రూపాయల నుంచి 20 వేల రూపాయలకు పెరిగింది. నేతన్నకు చేయూత పథకం కింద తమ నెల జీతంలో ఎనిమిది శాతం నేత కార్మికులు పొదుపు చేస్తే ప్రభుత్వం మరో ఎనిమిది శాతం జమ చేస్తోంది. ఇలా మూడు సంవత్సరాలపాటు పొదుపు చేసిన తర్వాత ఆ మొత్తాన్ని నేత కార్మికుడు బ్యాంకు నుంచి డ్రా చేసుకోవచ్చు. అయితే, కరోనా నేపథ్యంలో మూడు సంవత్సరాలకు ముందే 96 కోట్ల 43 లక్షల పొదుపు మొత్తాన్ని విడుదల చేసి నేత కార్మికులను ఆదుకున్నది.

107. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఈ సంవత్సరం బడ్జెట్‌లో నేతన్నల సంక్షేమం కోసం రూ. 338 కోట్లు ప్రతిపాదిస్తున్నది.

108. కళ్యాణ లక్ష్మిలో బీసీ సామాజిక వర్గానికి చెందిన దరఖాస్తుదారుల సంఖ్య ఎక్కువగా ఉంది. ఆ సంఖ్యకు అనుగుణంగా ఈ సంవత్సరం బడ్జెట్‌లో అదనంగా 500 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నాం. మొత్తంగా 1850 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

109. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఈ సంవత్సరం బీసీ కార్పోరేషన్ మరియు అత్యంత వెనుకబడిన తరగతుల కార్పోరేషన్‌కు బడ్జెట్లో 1,000 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది.

110. బీసీ సంక్షేమ శాఖకు ఈ బడ్జెట్‌లో 5,522 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదించడమైనది.

మైనారిటీల సంక్షేమం :

111. ప్రభుత్వ సంక్షేమ పథకాలలో ఎస్సీలతో సరిసమానంగా మైనార్టీలకు ప్రయోజనాలు వర్తింపజేయాలని తెలంగాణ ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

112. విద్యారంగంలో మైనార్టీలు ముందడుగు వేయడం కోసం ప్రత్యేకంగా మైనార్టీ గురుకులాలను ఏర్పాటు చేసింది. ముఖ్యంగా మైనార్టీ బాలికలు బాగా చదువుకోవడం ద్వారా తమ కాళ్లపై తాము నిలబడాలని 50 శాతం గురుకులాలను మైనార్టీ బాలికల కోసమే ఏర్పాటు చేసింది. రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి కేవలం 12 మైనార్టీ గురుకులాలు అరకొర వసతులతో నడుస్తూ ఉండేవి. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తర్వాత మైనార్టీ గురుకులాల సంఖ్యను 204కు పెంచి అన్ని వసతులు కల్పించింది. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో గురుకులాల నిర్వహణకు 561 కోట్ల రూపాయలను కేటాయించాం. ఇందులో లక్ష మంది మైనార్టీ విద్యార్థులు మంచి చదువులు చదువుకుంటున్నారు.

113. ప్రతిష్టాత్మకమైన విద్యాసంస్థ జామే నిజామియాలో 15 కోట్ల రూపాయలతో అధునాతన హంగులతో విశాలమైన ఆడిటోరియాన్ని ప్రభుత్వం నిర్మించింది.

114. ఇస్లామిక్ కల్చరల్, కన్వెన్షన్ సెంటర్ నిర్మాణం కోసం నగరంలోని కోకాపేటలో 10 ఎకరాల స్థలాన్ని ప్రభుత్వం కేటాయించింది. త్వరలో నిర్మాణ పనులు ప్రారంభమవుతాయి.

115. సివిల్ సర్వీసెస్ పరీక్షలకు సిద్ధం కావాలనుకునే 100 మంది మైనారిటీ విద్యార్థులకు ఉన్నత స్థాయి శిక్షణను వారు కోరుకున్న చోట, కోరుకున్న విద్యా సంస్థలో ప్రభుత్వం అందిస్తోంది.

116. విదేశాలలో విద్య అభ్యసించాలనుకునే 1,684 మంది మైనార్టీ విద్యార్థులకు 294 కోట్ల రూపాయలను ఓవర్సీస్ స్కాలర్‌షిప్పు పథకం కింద మంజూరు చేసింది.

117. 54 మైనార్టీ రెసిడెన్షియల్ స్కూళ్లకు 1,054 కోట్ల రూపాయలతో పక్కా భవనాల నిర్మాణం జరుగుతోంది.

118. రంజాన్, క్రిస్మస్‌లను రాష్ట్ర పండుగలుగా ప్రభుత్వ ఖర్చుతో ఘనంగా నిర్వహిస్తోంది. ఈ సందర్భంగా ఏడు లక్షల మంది పేద ముస్లిం, క్రైస్తవులకు ప్రభుత్వం నూతన వస్త్రాలను పంపిణీ చేసింది. పండుగల సందర్భంగా సామూహిక విందులు ఏర్పాటు చేసి వారి సంతోషంలో పాలుపంచుకొంటున్నాము.

119. మైనారిటీ డవలప్‌మెంటు కార్పోరేషన్ ద్వారా మైనార్టీ వర్గాల వారికి ప్రత్యేకమైన అండదండలు అందిస్తున్నాం. మైనారిటీ యువతకు స్వయం ఉపాధి రుణాల్లో సబ్సిడీని అందచేస్తున్నాం. షాదీముబారక్ పథకం కింద 1 లక్ష 75 వేల 924 మంది లబ్ధిపొందారు. దీనికి 1,341 కోట్ల రూపాయలను ఇప్పటివరకు ఖర్చు చేయడం జరిగింది.

120. మైనార్టీ సంక్షేమానికి 2008 నుంచి 2014 మధ్యకాలంలో 812 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేస్తే, గడచిన ఆరేళ్లలో తెలంగాణ ప్రభుత్వం 5,712 కోట్ల రూపాయలను ఖర్చు చేసింది.

121. ఈ బడ్జెట్‌లో మైనార్టీ సంక్షేమానికి 1,606 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది.

గల్ఫ్ కార్మికుల సంక్షేమం :

122. తెలంగాణ ప్రాంతం నుంచి బతుకుదెరువు కోసం గల్ఫ్ దేశాల్లో ఉన్న తెలంగాణ కార్మికులను సానుభూతితో ఆదుకోవాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఇందు కోసం కేరళ ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్న విధానాన్ని అధ్యయనం చేయడానికి ప్రత్యేక బృందం పర్యటించి వచ్చింది. ఆ బృందం ఇచ్చే నివేదిక ఆధారంగా రాబోయే రోజుల్లో గల్ఫ్ కార్మికుల సంక్షేమం కోసం ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకుంటుంది.

మహిళా శిశు సంక్షేమం :

123. మహిళల ఆరోగ్యం, భద్రతతో పాటు వారి విద్యా వికాసాలకు కూడా ప్రభుత్వం సమాన ప్రాధాన్యాన్ని ఇస్తోంది.

124. గర్భిణులకు పూర్తి విశ్రాంతి అవసరం. ఆ దశలోను పని చేసే అగత్యాన్ని ఏ స్త్రీ ఎదుర్కోకూడదు. అది గర్భిణికి మాత్రమే కాకుండా గర్భస్థ శిశువుకూ ప్రమాదకరం. మానవీయతకు మారుపేరయిన కేసీఆర్ గారు గర్భిణీ స్త్రీ పని చేయలేక కోల్పోయే వేతనాన్ని ప్రభుత్వమే చెల్లించాలని నిర్ణయించారు. కేసీఆర్ కిట్ పథకాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. గర్భధారణ నుంచి ప్రసవం జరిగే వరకు మూడు దశల్లో 4 వేల చొప్పున, మొత్తం 12 వేల రూపాయలను ప్రభుత్వం గర్భిణులకు చెల్లిస్తోంది. పుట్టింది ఆడ శిశువు అయితే అదనంగా మరో వేయి రూపాయలు చేర్చి 13 వేల రూపాయలు అందజేస్తోంది. ఈ పథకం వల్ల ఆసుపత్రి ప్రసవాలు పెరిగాయి. బాలింత, శిశు మరణాల సంఖ్య చాలా వరకు తగ్గింది. ప్రసూతి తర్వాత తల్లికి, పిల్లకు ఉపయోగపడేలా 15 వస్తువులతో కేసీఆర్ కిట్ ను ప్రభుత్వం అందజేస్తోంది.

125. పేద మహిళలకు, శిశువులకు కేసీఆర్ కిట్ ఒక గొప్ప కానుకగా నిలిచింది. 8 లక్షల 71 వేల 340 మందికి కేసీఆర్ కిట్స్ పంపిణీ చేశాం. ఈ పథకం ఆదర్శంగా తీసుకుని వివిధ పేర్లతో చాలా రాష్ట్రాలు అమలు చేస్తున్నాయి.

126. ప్రసూతి మరణాలు 2013–14లో లక్ష మందికి 92 ఉంటే నేడు అది 63కు తగ్గింది. శిశు మరణాల రేటు 39 నుంచి 26కు తగ్గింది. బాలింతలు, శిశు మరణాల రేటును గణనీయంగా తగ్గించడంలో తెలంగాణ రాష్ట్రం ప్రథమ స్థానంలో నిలిచిందని నేషనల్ ఫ్యామిలీ హెల్త్ సర్వే పేర్కొంది. ఇది ఆరోగ్య లక్ష్మి, కేసీఆర్ కిట్ పథకాలు సాధించిన గొప్ప ఫలితం.

127. బతుకమ్మ పండుగ సందర్భంగా కోటి మంది తెలంగాణ ఆడబిడ్డలకు బతుకమ్మ చీరలను రాష్ట్ర కానుకగా ప్రభుత్వం అందిస్తోంది. ఇందు కోసం 338 కోట్ల రూపాయలను ప్రతీ ఏటా ఖర్చు పెడుతోంది.

128. మహిళా కమిషన్‌కు తొలి అధ్యక్షురాలిగా మాజీ మంత్రి శ్రీమతి సునీతా లక్ష్మారెడ్డిగారిని ఇటీవలనే ప్రభుత్వం నియమించింది. పోలీసు నియామకాల్లో కూడా మహిళలకు 33 శాతం రిజర్వేషన్‌ను నిక్కచ్చిగా అమలు చేస్తున్నది. మహిళల భద్రత కోసం ఏర్పాటయిన షీటీం దళాలు చురుగ్గా పనిచేస్తున్నాయి. మహిళా స్వయం ఉపాధిని ప్రోత్సహించడానికి షీక్యాబ్ పథకాన్ని ప్రభుత్వం తీసుకువచ్చింది. ఈ పథకం కింద కార్ల కొనుగోలుకు 35 శాతం రాయితీ ఇస్తోంది. పట్టణాల్లో నగరాల్లో టాయిలెట్లు లేక మహిళలు పడుతున్న

ఇబ్బందులను ప్రభుత్వం తీవ్రంగా పరిగణించింది. సమస్య పరిష్కారానికి మహిళల కోసం ప్రత్యేకంగా రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా 7,010 షీ టాయిలెట్లను యుద్ధ ప్రాతిపాదికన నిర్మించింది. రాష్ట్రంలోని అన్ని పోలీసు స్టేషన్లలో మహిళలకు ప్రత్యేకంగా టాయిలెట్లను నిర్మించాలని తలపెట్టింది . మహిళా పోలీసు అధికారులు, సందర్శకులు, మహిళా నేరస్థులు ఇబ్బంది పడకుండా పోలీస్ స్టేషన్లలో షీ టాయిలెట్ల నిర్మాణానికి 20 కోట్ల రూపాయలు ఈ బడ్జెట్‌లో ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది. అదే రీతిలో మహిళా ప్రొఫెసర్లు, సిబ్బంది, విద్యార్థుల ఇబ్బందులను దృష్టిలో పెట్టుకుని యూనివర్సిటీలలో షి టాయిలెట్లు నిర్మించేందుకు ప్రభుత్వం 10 కోట్ల రూపాయలను ఈ బడ్జెట్‌లో ప్రతిపాదిస్తున్నాము.

129. ప్రభుత్వం ఇచ్చే డబుల్ బెడ్ రూం ఇళ్లను మహిళల పేరు మీదే అందిస్తోంది.

130. ఆరోగ్య లక్ష్మి పథకం కింద ఇప్పటి వరకు 136.44 కోట్ల రూపాయలు వెచ్చించి నాలుగు లక్షల మంది గర్భిణీ స్త్రీలకు చక్కటి పౌష్టికాహారాన్ని అందిస్తున్నది.

131. రాష్ట్రంలోని అయిదు జిల్లాల్లో మహిళలు రక్తహీనతతో మరియు కొంత మంది పిల్లలు శారీరక బలహీనతకు గురి అవుతున్నారని నేషనల్ ఫ్యామిలీ హెల్త్ సర్వే పేర్కొన్నది. ఇదే సమస్యను ఇతర రాష్ట్రాలు పరిష్కరించిన తీరును అధ్యయనం చేయడానికి 9 మంది ఐఏఎస్, ఐపిఎస్, ఐఎఫ్ఎస్ ఉన్నతాధికారులతో కూడిన బృందాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. ఈ బృందం కేరళ తదితర రాష్ట్రాలను పర్యటించి వచ్చి పరిష్కారాలను సూచిస్తూ సమగ్ర నివేదిక ఇచ్చింది. వారి సూచనల ఆధారంగా మహిళలో రక్తహీనత సమస్య నివారణ కోసం కావాల్సిన చర్యలు ప్రభుత్వం తీసుకుంటుంది.

మహిళా సంఘాలకు చేయూత :

132. తెలంగాణ ప్రభుత్వ సహకారంతో మహిళా స్వయం సహాయక సంఘాలు ఎంతో వృద్ధి చెందుతున్నాయి. ఈ సంఘాల ద్వారా మహిళల్లో పొదుపు చైతన్యం పెరుగుతోంది. రాష్ట్రంలో మొత్తం 4 లక్షల 29 వేల 262 స్వయం సహాయక సంఘాలు ఉన్నాయి. వాటిలో 46 లక్షల 65 వేల 443 మంది మహిళలు సభ్యులుగా ఉన్నారు. వీరందరు పొదుపు చేసుకుంటూ బ్యాంకుల ద్వారా వడ్డీలేని రుణాలను పొందుతున్నారు. క్రమం తప్పకుండా తిరిగి చెల్లిస్తున్నారు. రాష్ట్రంలో మహిళా సంఘాల సభ్యులందరకీ 2020-21 సంవత్సరంలో, వడ్డీలేని రుణాల రూపంలో మొత్తం 9వేల 803 కోట్ల రూపాయలను బ్యాంకులు అందించాయి. రుణాల రికవరీ రేటు 97.25 శాతంగా ఉన్నది. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో మహిళా స్వయం సహాయక సంఘాలకు వడ్డీలేని రుణాల కోసం 3 వేల కోట్ల రూపాయల భారీ మొత్తాన్ని ఇవ్వాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

133. రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత మహిళా విద్యావికాసానికి పెద్ద ఎత్తున రెసిడెన్షియల్ స్కూళ్లు, కాలేజీలను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది.

134. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో మహిళా శిశు సంక్షేమం కోసం బడ్జెట్‌లో ప్రభుత్వం 1,702 కోట్ల నిధులను ప్రతిపాదిస్తున్నాము.

డబుల్ బెడ్ రూం ఇండ్ల పథకం :

135. పేదలకు గౌరవ ప్రదమైన నివాసాన్ని ఉచితంగా అందించాలనే ముఖ్యమంత్రి గారి ఆశయానికి ప్రతిరూపం డబుల్ బెడ్ రూం ఇళ్ల పథకం. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో డబుల్ బెడ్ రూం ఇండ్ల కోసం 11 వేల కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నాము. ఇప్పటి వరకు రాష్ట్రంలో గ్రామీణ, పట్టణ ప్రాంతాలకు కలిపి 52,456 డబుల్ బెడ్ రూంల నిర్మాణం పూర్తి అయింది. మిగతా గృహాల నిర్మాణం చివరి దశకు చేరుకున్నది. త్వరలోనే వీటిని లబ్ధిదారులకు అందచేస్తాము. గత బడ్జెట్‌లో, సొంత స్థలం కలిగిన పేదలకు రెండు పడక గదుల గృహం నిర్మించుకోవడం కోసం ప్రభుత్వం ఆర్థిక సహాయం అందిస్తుందని తెలిపాము. కానీ, కరోనా ఆర్థిక సంక్షోభం వల్ల ఈ హామీ అమలు వాయిదా పడింది. ఆర్థిక వ్యవస్థ కొద్దిగా పుంజుకుంటున్న ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో ఈ సంవత్సరం, ఆ హామీని అమలు చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. దీని విధి విధానాలను త్వరలోనే ప్రభుత్వం విడుదల చేస్తుంది.

పట్టణ ప్రగతి :

136. పల్లె ప్రగతి స్ఫూర్తితో ప్రభుత్వం పట్టణ ప్రగతికి శ్రీకారం చుట్టింది. నేడు తెలంగాణలో పట్టనీకరణ వేగంగా జరుగుతుంది. దానికి అనుగుణంగా సౌకర్యాలు పెరగాల్సిన అవసరాన్ని ప్రభుత్వం గుర్తించింది. నూతన మున్సిపాలిటీ చట్టం ద్వారా ప్రజా ప్రతినిధులకు అధికారాలు, బాధ్యతలని స్పష్టంగా నిర్దేశించింది. పారదర్శకంగా పట్టణ పరిపాలన సాగే విధంగా చట్టాలు నిబంధనలు పొందుపరిచింది. మున్సిపాలిటీల్లో ఎక్కడ చూసిన మురుగు కాల్వల పక్కన చేపల అమ్మకం, ఫుట్‌పాత్‌ల పైన కూరగాయల అమ్మకాలు జరగడం చూస్తాం. గజ్వేల్‌లో ఒక మోడల్ మార్కెట్‌ను ఇప్పటికే నిర్మించాం. దీని స్ఫూర్తితో రాష్ట్రంలోని అన్ని పట్టణాల్లో ఇటువంటివి ఏర్పాటు చేయనున్నాం. ఈ పరిస్థితులను సమూలంగా మార్చివేసేందుకు సమీకృత వెజ్-నాన్‌వెజ్ మార్కెట్లను ప్రతీ పట్టణంలో నిర్మించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఇందుకు గాను ఈ బడ్జెట్‌లో 500 కోట్ల నిధులను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తుంది. ప్రజల సౌకర్యం కోసం విరివిగా పబ్లిక్ టాయిలెట్లను ప్రభుత్వం నిర్మిస్తుంది. తగిన సంఖ్యలో టాయిలెట్లు లేక ప్రజలు పడే పాట్లు అంతా ఇంతా కావు. పట్టణ ప్రగతి కార్యక్రమాన్ని చేపట్టక ముందు, రాష్ట్రంలో 4,804 పబ్లిక్ టాయిలెట్లు మాత్రమే అందుబాటులో ఉండేవి. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో రాష్ట్రంలో కొత్తగా 9,216 పబ్లిక్ టాయిలెట్లను ప్రభుత్వం నిర్మించింది. వీటితో ఇప్పుడు పట్టణ ప్రగతిలో భాగంగా రాష్ట్రం వ్యాప్తంగా మున్సిపాలిటీలు, జీహెచ్‌ఎంసీ సహా అన్ని కార్పొరేషన్లలో కలిపి ప్రభుత్వం 14,020 టాయిలెట్లను అందుబాటులోకి తెచ్చింది. ప్రతీ వెయ్యి మందికి ఒకటి చొప్పున వీటిని నిర్మించాం. అవసరాన్ని బట్టి మరిన్ని నిర్మిస్తాం.

137. తుది శ్వాస విడిచిన వారి అంత్యక్రియలు, కర్మకాండలు జరుపుకోవడానికి కావల్సిన అన్ని వసతులతో గ్రామాల్లో నిర్మిస్తున్న వైకుంఠధామాలు పూర్తికావొస్తున్నాయి.

138. ఇదే తరహాలో పట్టణాల్లో కూడా ఆధునిక సౌకర్యాలతో వైకుంఠధామాల నిర్మాణానికి 200 కోట్ల నిధులను ఈ బడ్జెట్‌లో ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తుంది.

139. ప్రతీ నెలా పట్టణ ప్రగతి కోసం క్రమం తప్పకుండా 148 కోట్ల రూపాయలు ప్రభుత్వం మంజూరు చేస్తోంది. నిధుల కొరత సమస్య రానివ్వకుండా చూస్తోంది.

హైదరాబాద్ నగర అభివృద్ధి :

140. తెలంగాణ ఏర్పడిన తర్వాత హైదరాబాద్ నగర అభివృద్ధి కోసం ప్రభుత్వం ప్రత్యేకమైన ప్రణాళికలు రచించి అమలు చేస్తోంది. ఈ చర్యల ఫలితంగా సామాజిక, ఆర్థిక, స్థిరాస్థి వ్యాపార, ఉపాధి దాయక అంశాల ప్రాతిపదికన ప్రతీ ఏటా జరిగే ప్రపంచ స్థాయి అధ్యయనాల్లో మన హైదరాబాద్ రెండవసారి అగ్రగామిగా నిలిచింది. నగరంలో 9 ఫ్లై ఓవర్లు, 4 అండర్ పాస్‌లు, 3 ఆర్వోబిల నిర్మాణం పూర్తి చేసుకున్నాం. కరోనా సమయంలో 2 వేల కోట్ల రూపాయల విలువైన ఫ్లై ఓవర్లు, 300 కిలోమీటర్ల రోడ్లు, 29 లింకురోడ్ల నిర్మాణం పూర్తియింది.

141. ప్రభుత్వం ఇటీవలనే పూర్తి చేసిన దుర్గం చేరువు కేబుల్ బ్రిడ్జి నగరానికి కొత్త అందాన్ని తెచ్చిపెట్టింది. ఈ బ్రిడ్జి సౌందర్యాన్ని చూసేందుకు రోజూ వేలాది మంది పర్యాటకులు తరలి వస్తున్నారు. ఈ బ్రిడ్జి వల్ల బంజారాహిల్స్ నుంచి హైటెక్ సిటీ మధ్య దూరం చాలా తగ్గింది. ట్రాఫిక్ ఇబ్బందులు తొలిగి వాహన దారులు సౌకర్యవంతంగా, వేగంగా ప్రయాణించ గలుగుతున్నారు.

142. పేదల ఆకలి తీర్చేందుకు ప్రభుత్వం నగరంలో 179 అన్నపూర్ణ సెంటర్ల ద్వారా ప్రతీ రోజు 55 వేల మందికి ఐదు రూపాయలకే చక్కటి భోజనం అందిస్తోంది.

143. ఇటీవల జీహెచ్‌ఎంసీ ఎన్నికల సందర్భంగా నగరవాసులకు మంచి నీటిపై ఇచ్చిన హామీని ప్రభుత్వం నిలబెట్టుకుంది.

144. ప్రతీ కుటుంబానికి ప్రభుత్వం 20 వేల లీటర్ల సురక్షిత మంచి నీటిని ఉచితంగా అందిస్తోంది. దీనికి ఎలాంటి బిల్లు చెల్లించాల్సిన అవసరం లేదు. దీని వలన పేద మధ్య తరగతి ప్రజలపై వాటర్ బిల్లుల భారం తగ్గింది. ఉచిత మంచినీటి సరఫరా కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో 250 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

145. హైదరాబాద్ ప్రజల భవిష్యత్తు తాగునీటి అవసరాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని నాగార్జున సాగర్ సమీపంలోని సుంకిశాల నుంచి హైదరాబాద్‌కు నీటిని తరలించడానికి ప్రభుత్వం కొత్త ప్రాజెక్టును నిర్మించనుంది. దీని కోసం 1,450 కోట్ల నిధులు ఖర్చవుతాయని అంచనా వేస్తోంది. ఈ బడ్జెట్‌లో సుంకిశాల వద్ద నిర్మించే తాగు నీటి ప్రాజెక్టు కోసం 725 కోట్ల నిధులను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

146. మూసీ నది పునరుజ్జీవనం కోసం, మూసీ పరిసరాల సుందరీకరణ కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో 200 కోట్ల నిధులను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

147. మెట్రో రైలు ప్రాజెక్టు కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో 1,000 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నది.

148. ఔటర్ రింగ్ రోడ్డు పరిధి లోపల కొత్తగా ఏర్పడిన కాలనీలకు తాగు నీటి సరఫరా కోసం 250 కోట్ల నిధులను ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

149. వరంగల్ కార్పోరేషన్‌లో వివిధ అభివృద్ధి పనుల కోసం 250 కోట్ల రూపాయలు, ఖమ్మం కార్పోరేషన్‌కు 150 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

150. ఈ బడ్జెట్లో పురపాలక మరియు పట్టణాభివృద్ధి శాఖకు మొత్తం రూ. 15,030 కోట్లు ప్రతిపాదిస్తున్నాం.

కరోనా కట్టడికి చర్యలు :

151. కరోనా వ్యాప్తిని అరికట్టడానికి ప్రభుత్వం రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా 1,200 కరోనా పరీక్షా కేంద్రాలు ఏర్పాటు చేసింది. ప్రతీ పది లక్షల జనాభాలో 2 లక్షల 11 వేల జనాభాకి కరోనా పరీక్షలు నిర్వహించింది. ఐసోలేషన్ సెంటర్లు మందులు, బెడ్లు, ఆహారం మొదలగు అవసరాల కోసం 1,178.28 కోట్ల రూపాయాలను ఖర్చు చేసింది.

152. కరోనా సమయంలో రాష్ట్రంలోని పేద ప్రజలకు, వలస కూలీలకు ప్రభుత్వం అండగా నిలిచింది. ఉన్నతమైన మానవీయ కోణాన్ని ఆవిష్కరించింది. లాక్‌డౌన్ మొదలైన మొదటి మూడు నెలలు, ప్రతి వ్యక్తికి ఉచితంగా 12 కిలోల రేషన్ బియ్యం అందించింది. ఆ తర్వాత కూడా 5 నెలలు పాటు 10 కిలోల బియ్యం ఉచితంగా అందించింది. రేషన్ కార్డున్న ప్రతి కుటుంబానికి రెండు నెలల పాటు 1,500 రూపాయల ఆర్థిక సహాయాన్ని నేరుగా వారి ఖాతాలో జమ చేసింది. దీనికి గాను 2,455 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేసింది.

153. వివిధ రాష్ట్రాల నుండి బతుకు తెరువు కోసం తెలంగాణకు వచ్చిన వలస కార్మికులను కూడా విస్మరించలేదు. వారిని కడుపులో పెట్టుకుని కాపాడుకున్నది. 6 లక్షల 47 వేల వలస కార్మికులకు 500 రూపాలయలతో పాటు 5 కిలోల బియ్యం ఉచితంగా అందజేసింది. దీనికి గాను 107 కోట్ల రూపాయలను ఖర్చు చేసింది.

154. ముఖ్యమంత్రి గారు వలస కార్మికులు కూడా తెలంగాణ అభివృద్ధిలో భాగస్వామ్యులే అని అంటూ కరోనా కష్టకాలంలో 2,01,213 మంది వలస కార్మికులను వారి స్వస్థలాలకు పంపేందుకు కేంద్రంతో మాట్లాడి ప్రత్యేకంగా 151 శ్రామిక్ రైళ్లను ఏర్పాటు చేశారు. దీనికి గాను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం 17 కోట్ల రూపాయలు వెచ్చించింది.

155. కరోనా పై అలుపెరుగని పోరాటం చేస్తున్న పోలీసులు, వైద్యులు, పారిశుద్ధ్య కార్మికులకు ప్రోత్సాహకంగా 235 కోట్ల 36 లక్షల రూపాయలను ఇచ్చింది. కరోనా బారిన పడిన జర్నలిస్టులకు ఆర్థిక సహాయం అందించింది. న్యాయవాదులకు కరోనా సమయంలో 25 కోట్ల రూపాయలను అర్థిక సహాయం అందించింది.

156. కరోనా కష్టకాలం ప్రజాసేవలో నిమగ్నమైన ఫ్రంట్‌లైన్ వారియర్స్ వైద్య సిబ్బంది, పోలీసు, పారిశుద్ధ్య సిబ్బంది, ఆయా శాఖల అధికారులు తదితరులందరికీ ప్రభుత్వం పక్షాన ధన్యవాదాలు తెలియజేస్తున్నాను. నిత్యం ప్రజల మధ్య ఉండి మనోధైర్య కల్పించిన ఎమ్మెల్యేలు, ఎమ్మెల్సీలు, ఎంపీలు, కార్పొరేటర్లు, సర్పంచులు ఇతర ప్రజాప్రతినిధులందరికీ అభినందనలు తెలియజేస్తున్నాను. ఏ కష్టం వచ్చినా మనమంతా ఒక్కటేనన్న తెలంగాణ స్ఫూర్తిని ఇదే విధంగా ఎల్లవేళలా కొనసాగిద్దాం.

వైద్యం – ఆరోగ్యం :

157. ప్రజా ఆరోగ్య వైద్య వ్యవస్థ మీద ప్రజల్లో ఉన్న అపనమ్మకాన్ని తొలగించి నూతన విశ్వాసాన్ని తెలంగాణ ప్రభుత్వం కలిగించింది. ఆరోగ్య తెలంగాణ లక్ష్యంగా వైద్య రంగంలో అనేక సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టింది. రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి తెలంగాణలో ఒక్క డయాగ్నస్టిక్ సెంటర్ కూడా లేదు. తెలంగాణ ప్రభుత్వ హయాంలో పేద ప్రజల కోసం ప్రత్యేకంగా 25 డయాగ్నస్టిక్ సెంటర్లు ఏర్పాటయ్యాయి. 2014 నాటికి రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా ప్రభుత్వ రంగంలో కేవలం మూడు డయాలసిస్ సెంటర్లు మాత్రమే ఉండేవి. తెలంగాణ ప్రభుత్వం 2020-21 నాటికి 49 డయాలసిస్ సెంటర్లను ఏర్పాటు చేసింది. ఇందులో ఇప్పటి వరకు సగటున ఏడాదికి 10,500 మంది చికిత్స పొందుతున్నారు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం నూతనంగా 22 వైరాలజీ ల్యాబులను ఏర్పాటు చేసింది.

158. కరోనా సమయంలో పేషంట్ల సంఖ్య పెరిగిపోతుండడంతో ప్రభుత్వం తక్షణమే పూనుకొని గచ్చిబౌలిలో తెలంగాణ ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ మెడికల్ సైన్సెస్ (టిమ్స్)ను యుద్ధ ప్రాతిపదికన ఏర్పాటు చేసింది. కావాల్సిన బెడ్లు, ఆక్సిజన్ సదుపాయాలను త్వరితగతిన సిద్ధం చేసింది.

బస్తీ దవాఖానాలు :

159. గడిచిన యాభై సంవత్సరాలలో బస్తీ వాసుల స్థితి గతులను చూసిన దిక్కేలేదు. బస్తీ ప్రజలు అనారోగ్యానికి గురైతే సమీపంలో వైద్య వసతి కల్పించాలనే ఆలోచన గత ప్రభుత్వాలు చేయలేదు. చిన్నపాటి అనారోగ్యం కలిగినా కార్పొరేటు ఆసుపత్రులకు పరుగెత్తి పేద ప్రజలు జేబులు గుల్ల చేసుకోకుండా వైద్యాన్ని బస్తీల చెంతకు చేర్చాలనే ఆలోచనతో ప్రభుత్వం బస్తీ దవాఖానాలను ప్రారంభించింది. బస్తీ దవాఖానాల ద్వారా నాణ్యమైన వైద్యసేవలను పేద ప్రజల వద్దకు తీసుకువచ్చింది. ఇప్పటి వరకు 224 బస్తీ దవాఖానాలను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. అందులో 196 రకాల మందులను అందుబాటులో ఉంచింది. 56 రకాల వైద్య పరీక్షలని నిర్వహిస్తోంది.

160. ఈ బడ్జెట్‌లో వైద్య ఆరోగ్య శాఖ కోసం 6,295 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తుంది.

విద్యా రంగం :

161. స్వామి వివేకానంద పేర్కొన్నట్లు వ్యక్తికి స్వావలంబన చేకూర్చేదే నిజమైన విద్య. తెలంగాణ ప్రభుత్వం రాష్ట్రంలో విద్యారంగ పునాదులను పటిష్టపరిచింది. ఉత్తమ విద్య అందని ద్రాక్షగా మారిన పేద, వెనుకబడిన వర్గాలకు అంతర్జాతీయ ప్రమాణాలతో కూడాన విద్యను ఉచితంగా అందిస్తోంది. కార్పోరేట్ విద్యా సంస్థలను తలదన్నే విధంగా ఏర్పాటయిన గురుకులాల్లో తమ పిల్లలు చదువుకోవాలని తల్లిదండ్రులు ఆరాటపడుతున్నారు. ప్రయివేటు స్కూళ్లలో విద్యార్థుల సంఖ్య తగ్గి, ప్రభుత్వ గురుకులాల్లో పెరిగింది. క్యాట్, మెడిసిన్, ఇంజనీరింగ్ విద్యలో జాతీయస్థాయిలో ఉత్తమ ర్యాంకులను మన రాష్ట్ర విద్యార్థులు సాధిస్తున్నారు. గురుకులాల్లో చదువుకున్న విద్యార్థులు విద్యా విషయాల్లోనే కాకుండా క్రీడా, సాంస్కృతిక రంగాల్లోనూ ప్రతిభా పాటవాలను ప్రదర్శిస్తున్నారు. 2014లో ఉన్న మొత్తం గురుకులాలు 298 కాగా నేడు రాష్ట్రంలో ఉన్న గురుకులాల సంఖ్య 970 అంటే విద్యా రంగంలో సాధించిన ప్రగతిని అర్థం చేసుకోవచ్చు. ఒక్కో విద్యార్థిపై సాలీనా ప్రభుత్వం లక్ష రూపాయలను ఖర్చు చేస్తోంది. దేశంలో మరే రాష్ట్రంలో లేని విధంగా, తెలంగాణలో, ఇంటర్మీడియల్ విద్యార్థులకు ఎటువంటి ఫీజు లేకుండా విద్యను మరియు టెక్ట్స్ పుస్తకాలను ఉచితంగా అందిస్తున్నాము. దీనివలన ప్రతి సంవత్సరం 404 ప్రభుత్వ జూనియర్ కళాశాలలో చదువుకునే 1 లక్ష 80 వేల 750 మంది విద్యార్థులకు లబ్ధి జరుగుతోంది.

162. 2019-20 విద్యా సంవత్సరంలో అన్ని సామాజిక వర్గాల గురుకులాల్లో విద్య అభ్యసిస్తున్న విద్యార్థుల సంఖ్య 4 లక్షల 29 వేల 686.

విద్యా రంగం అభివృద్ధికి నూతన పథకం :

163. తెలంగాణలో విద్యారంగాన్ని సంపూర్ణంగా, సమగ్రంగా ఉన్నతీకరిస్తూ 4,000 కోట్ల రూపాయలతో సరికొత్త విద్యా పథకాన్ని ఈ బడ్జెట్‌లో ప్రతిపాదిస్తున్నాం. రాబోయే రెండేళ్లలో రాష్ట్రంలోని అన్ని రకాల ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో మౌలిక వసతుల నిర్మాణం పెద్ద ఎత్తున ప్రభుత్వం చేపట్టబోతోంది. పాఠశాలలకు అవసరమైన భవనాలు, వాటి మరమ్మతులు, కావాల్సిన ఫర్నీచర్, టాయిలెట్లు వంటి వసతులు కల్పించాలని నిర్ణయించింది. ఆధునిక సాంకేతిక విజ్ఞానంతో పాఠశాల తరగతులను అనుసంధానం చేస్తుంది.

164. ఈ బృహత్తర విద్యా పథకం కోసం ఈ సంవత్సరం 2,000 కోట్ల నిధులు ఖర్చుచేయనున్నాం.

165. పాఠశాల విద్యకి 11,735 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నాము.

166. ఉన్నత విద్యారంగానికి 1,873 కోట్ల రూపాయలను కేటాయిస్తున్నాము.

విద్యుచ్ఛక్తి రంగం :

167. విద్యుత్తు రంగంలో తెలంగాణది ఒక విజయగాథ, 24 గంటల పాటు అన్ని రంగాలకు నిరంతరాయంగా విద్యుత్తు సరఫరా చేస్తోన్న ఓకే ఒక్క రాష్ట్రం తెలంగాణ. ఇది ప్రత్యర్థులు సైతం అంగీకరించిన విజయం. కాదనడానికి వీల్లేని వాస్తవం. మన గౌరవ ముఖ్యమంత్రిగారి అకుంఠిత దీక్ష, విద్యుత్తు సిబ్బంది నిరంతర శ్రమ, అధికారుల సమర్థ పర్యవేక్షణే ఈ విజయానికి కారణం.

168. తెలంగాణలో నేడు రికార్డు స్థాయిలో కరెంట్ డిమాండ్ పెరిగింది. అదే స్థాయిలో సమర్థవంతంగా కరెంట్ సరఫరా జరుగుతోంది.

169. కరెంటు కోతలు, క్రాప్ హాలిడేలు, పవర్ హాలిడేలు ఇక గతం. వాటికి ఇక తెలంగాణలో చోటు లేదు. వ్యవసాయ రంగంతో పాటు ఇతర రంగాలకు 24 గంటల విద్యుత్ నిరంతరాయంగా సరఫరా అవుతోంది.

170. రాష్ట్ర తలసరి విద్యుత్ వినియోగం 2014 నాటికి 1,110 యూనిట్లు ఉండగా 2020-21నాటికి 2,071 యూనిట్లకు చేరుకున్నది. విద్యుత్ తలసరి వినియోగంలో తెలంగాణ దేశంలోనే అగ్రగామిగా ఉన్నది. ఇది రాష్ట్ర ప్రగతిని ప్రతిబింబించే అభివృద్ధి సూచిక.

171. నాడు 23 జిల్లాల ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర గరిష్ట డిమాండ్ 13,162 మెగావాట్లు మాత్రమే ఉంటే నేడు ఒక్క తెలంగాణాకే 13,468 మెగావాట్లుగా నమోదయ్యింది.

172. తెలంగాణ ప్రభుత్వం శరవేగంగా నిర్మించిన 1,080 మెగావాట్ల భద్రాద్రి పవర్ ప్లాంటు ఉత్పత్తికి సిద్ధమైంది. యాదాద్రి పవర్ ప్లాంట్ నిర్మాణ పనులు చురుకుగా సాగుతున్నాయి.

173. విద్యుత్ రంగానికి ఈ బడ్జెట్‌లో 11,046 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నాము.

పారిశ్రామిక రంగం :

174. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో పారిశ్రామిక ప్రగతి పరుగులు తీస్తోంది. సింగిల్ విండో పద్ధతిలో పరిశ్రమలకు అనుమతులు ఇస్తూ తీసుకొచ్చిన టీఎస్-ఐపాస్ (TS-iPASS) చట్టం ప్రపంచం దృష్టిని ఆకర్షించింది. సులభతర వాణిజ్య విధానం ద్వారా పరిశ్రమలకి త్వరితగతిన అనుమతులు మంజూరు చేయడంలో మన రాష్ట్రం దేశంలో మూడో స్థానంలో ఉంది.

175. టిఎస్-ఐపాస్ విధానం ద్వారా , గత 6 సంవత్సరాలలో 15,252 పరిశ్రమలకు అనుమతులు ఇవ్వడం జరిగింది. 2.13 లక్షల కోట్ల రూపాయల పెట్టుబడులు తరలి రావడంతో 15.51 లక్షల మందికి ఉద్యోగ అవకాశాలు లభించాయి.

176. ఫార్మా రంగంలో జరిగే జాతీయ ఎగుమతులలో 14 శాతం మన రాష్ట్రం నుంచే ఉన్నాయి. వ్యాక్సిన్లు ఉత్పత్తి చేసే ఫార్మా కంపెనీల్లో 3వ వంతు కంపెనీలు హైదరాబాద్‌లో నెలకొని ఉండటం గమనార్హం. పరిశ్రమల రాయితీల కోసం ఈ అర్థిక సంవత్సరంలో 2,500 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

177. పరిశ్రమల శాఖకు 3,077 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నం.

ఐ టి పరిశ్రమ :

178. ఐటి ఉత్పత్తులకు కేంద్రంగా తెలంగాణ అంతర్జాతీయ ఖ్యాతినార్జించింది. ప్రపంచ స్థాయి ఐ.టి. దిగ్గజ సంస్థలు తమ డాటా బేస్ సెంటర్లను హైదరాబాద్‌లో నెలకొల్పాయి.

179. ఐటి ఎగుమతుల విలువ 2014-15 సంతవ్సరంలో 66,276 కోట్ల రూపాయలు కాగా, 2019-20 నాటికి ఆ విలువ రూ. 1,28,807 కోట్లకు చేరింది. దీన్ని బట్టి ఐటి రంగంలో వచ్చిన పురోగతిని అంచనా వేయచ్చు.

180. ఐటి రంగంలో ఎగుమతుల వృద్ధి రేటు, దేశ సగటు 8.09 శాతం మాత్రమే కాగా, మన రాష్ట్రం వృద్ధి రేటు 17.93 శాతంగా ఉంది.

181. ఎన్నో రకాల ఐటి కంపెనీలకు హైదరాబాదు హబ్‌గా మారింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం అంకుర సంస్థల ప్రోత్సాహం కోసం ఏర్పాటు చేసిన టీ-హబ్ దేశానికి ఓ రోల్ మోడల్ గా మారింది. మహిళా పారిశ్రామిక వేత్తల కోసం వి-హబ్ విజయవంతంగా పని చేస్తోంది. హైదరాబాద్ అర్బన్, ఏరియాలోని కొంపల్లి, కొల్లాపూర్, శంషాబాద్, ఉప్పల్, పోచారంలలో ఐటి పార్కుల విస్తరణకు ప్రభుత్వం ప్రణాళికలు సిద్ధం చేసింది. రాష్ట్రంలోని రెండో శ్రేణి నగరాల్లో ఐటీ విస్తరణకు ఖమ్మం, వరంగల్, కరీంనగర్, నిజామాబాద్ జిల్లాల్లో ఐటి టవర్స్‌ను నిర్మించింది. ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు ఇటీవలే సిద్దిపేటలో ఐటీ టవర్స్‌కు శంకుస్థాపన చేశారు.

182. వాహన కాలుష్యం తగ్గించడానికి రాష్ట్రంలో ఎలక్ట్రికల్ వాహనాలని ప్రోత్సహించాలని ప్రభుత్వం భావిస్తోంది. ఇందన పొదుపు కోసం ఈ-వెహికల్ పాలసీని ప్రభుత్వం రూపొందించి ఎలక్ట్రికల్ వాహనాల తయారీకి పెట్టుబడి, రవాణా పన్నుపై సబ్సిడీని కల్పించింది.

183. ఐటీ రంగానికి ఈ బడ్జెట్లో 360 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నది.

రాష్ట్ర రోడ్డు రవాణా సంస్థకు అండదండలు :

184. ప్రజా రవాణా వ్యవస్థలో ఆర్టీసీ కీలకం. అనేక కారణాల వల్ల ఆర్టీసీ నష్టాలను ఎదుర్కొంటోంది. అయినా ప్రభుత్వం ఆర్టీసీని కాపాడుకుంటూ వస్తోంది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ప్రజలకు అందుబాటులో ఉండే రవాణా సదుపాయం కల్పించాలనే లక్ష్యంతో ఆర్టీసీని రక్షిస్తోంది. పెట్రోల్, డిజీల్ ధరలు పెరగడం ఆర్టీసీకి మూలిగే నక్కపై తాటిపండు పడ్డట్టయింది. అయినా ప్రభుత్వం వెనక్కు తగ్గకుండా సామాన్యుడికి ప్రజా రవాణాను అందిస్తూ, కార్మికులకు మెరుగైన జీతభత్యాలు ఇస్తూ, ఆర్టీసీని బలోపేతం చేసేందుకు ప్రభుత్వ ధానాన్ని ఖర్చు చేస్తోంది.

185. ఆర్టీసీ కార్మికులకు ఉద్యోగ భద్రత కల్పించింది. ఆర్టీసీ ఆదాయాన్ని పెంచేందుకు ప్రవేశపెట్టిన కార్గో పార్సిల్ సర్వీసులు విజయవంతమయ్యాయి. ఉద్యోగుల సమస్యల పరిష్కారం కోసం ఎంప్లాయిస్ బోర్డును ఏర్పాటు చేసి దాని ద్వారా సమస్యలను పరిష్కరిస్తోంది. ఆర్టీసీకి ఈ బడ్జెట్‌లో 1,500 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది. అదేకాక, ఇంకొక 1,500 కోట్ల బడ్జెటేతర నిధులు ఇచ్చి, ఈ అర్థిక సంవత్సరానికి మొత్తం 3,000 కోట్ల నిధులను ఆర్టీసికి సమాకూర్చాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ చర్యల ద్వారా ఆర్టీసీ సంస్థ బలోపేతం అవుతుందని ప్రభుత్వం విశ్వాసంతో ఉంది.

హరితహారం :

186. భూబాగంలో 33 శాతం పచ్చదనం ఉన్నప్పుడే వాతావరణ సమతౌల్యం ఏర్పడుతుంది. కాని మానవ తప్పిదాల వల్ల నేడు అడవులు నశించి గ్లోబల్ వార్మింగ్‌తో ఉష్ణోగ్రతలు పెరిగిపోతున్నాయి. నగరాలు కాంక్రీట్ జంగిల్‌గా మారి స్వచ్ఛమైన గాలి కూడా కరువయిపోతోంది. చెట్ల శాతం తగ్గిపోయి తరచుగా వర్షాభావ పరిస్థితులు నెలకొంటున్నాయి. ఈ పరిస్థితిని మార్చి హరిత తెలంగాణను నిర్మించేందుకు ప్రభుత్వం తెలంగాణకు హరితహారం అనే కార్యక్రమాన్ని నిరంతరంగా కొనసాగిస్తోంది. భూమిపై పచ్చదనం పెంచేందుకు మొక్కలు నాటుతూ చేస్తోన్న అతిపెద్ద మానవ ప్రయత్నంగా హరితహారం కార్యక్రమం ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి పొందింది.

187. ప్రభుత్వం అటవీ శాఖ అధ్వర్యంలో రాష్ట్రంలోని అడవుల పునరుద్ధరణను పెద్ద ఎత్తున చేపట్టింది. 2015 సంవత్సరం నుంచి 9 లక్షల 65 వేల ఎకరాల్లో అడవుల పునరుద్ధరణ జరిగింది. రాబోయే రోజుల్లో ఇంకా 10 లక్షల 50 వేల ఎకరాల అడవుల పునరుద్ధరణను లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నది.

188. హరితహారం ప్రజల భాగస్వామ్యం, ఉద్యమ స్ఫూర్తితో సాగుతోంది. నాలుగు విడతల్లో నిర్వహించిన హరితహారం కార్యక్రమంలో 2015 నుండి ఇప్పటి వరకు 211 కోట్ల మొక్కలను ప్రభుత్వం నాటింది. నగరాల్లో, పట్టణాల్లో అర్బన్ పార్కులను భాగా అభివృద్ధి చేస్తోంది. పల్లె ప్రగతిలో గ్రామ సీమల్లో చెట్లను నాటటం, పెంచడం విరివిగా జరిపిస్తోంది. మొక్కల సంరక్షణకు అధికారులను, ప్రజాప్రతినిధులను బాధ్యులుగా చేసింది. నేడు గ్రామాల్లో, పట్టణాల్లో, అడవుల్లో పెరిగిన పచ్చదనం కనువిందు చేస్తోంది. తెలంగాణ ఏర్పడిన నాటితో పోల్చితే రాష్ట్రంలో పచ్చదనం శాతం 3.67 మేర పెరిగిందని కేంద్ర ప్రభుత్వ సంస్థ అయిన ఫారెస్ట్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా ప్రకటించింది.

189. ఈ సంవత్సరం అటవీ శాఖకు 1,276 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తుంది.

దేవాలయాల అభివృద్ధి :

190. తెలంగాణలో సుప్రసిద్ధ దైవ క్షేత్రాలు ఎన్నో ఉన్నా, సమైక్యరాష్ట్రంలో వాటికి తగిన గుర్తింపు, వైభవం రాలేదు. తెలంగాణ ఏర్పాటయిన తర్వాత ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు ప్రతిష్టాత్మకంగా యాదాద్రి క్షేత్రాన్ని, భూలోక వైకుంఠంగా తీర్చిదిద్దుతున్నారు. అపూర్వమైన వాస్తు, శిల్ప కళతో ఈ దేవాలయం ఆధ్యాత్మిక ఔన్నత్యానికి ప్రతీకగా దర్శనమిస్తోంది.

191. జంటనగరాల్లో ఉన్న దేవాలయాల్లో కూడా ఈ ఆర్థిక సంవత్సరం నుంచి ధూపదీపనైవేద్య పథకం విస్తరింపజేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయం తీసుకున్నది.

192. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో మొత్తంగా దేవాలయాల అభివృద్ధి, అర్చకులు, దేవాదాయ ఉద్యోగుల సంక్షేమం కోసం 720 కోట్ల నిధులను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

రహదారులు భవనాల నిర్మాణం :

193. ఆర్థికాభివృద్ధిని వేగవంతం చెయ్యడంలో రహదారులు ముఖ్యపాత్ర పోషిస్తాయి. తెలంగాణ ఏర్పడిన తర్వాత రాష్ట్రంలోని రహదారులు ఎంతో అభివృద్ధికి నోచుకున్నాయి.

194. రాష్ట్రంలో ఆర్ అండ్ బి మరియు పంచాయతీ రాజ్ శాఖల కింద రోడ్ల విస్తరణ వేగంగా జరిగింది. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో 5,800 కిలోమీటర్ల రోడ్లను నూతనంగా నిర్మించింది. ఆర్ అండ బి శాఖ పరిధిలో ఇప్పటి వరకు కొత్తగా 360 కిలోమీటర్ల నాలుగు లైన్ల రోడ్లు మరియు 7,630 కిలోమీటర్ల డబుల్ లైన్ రోడ్లు నూతనంగా నిర్మాణం చేసింది. వీటితోపాటు 386 వంతెనల నిర్మాణం చేపట్టింది. రోడ్ల మరమ్మత్తులు మరియు నిర్వహణ కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో ప్రత్యేకంగా నిధులని కేటాయించి, వర్షాకాలం రాకముందే గుంతల్ని పూడ్చేయాలని, రోడ్డు కటింగ్‌లు లేకుండా మరమ్మత్తులు చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

195. వరదలకు దెబ్బతిన్న రోడ్ల నిర్వహణ, మరమ్మతుల కోసం ఆర్ అండ్ బి రోడ్లకు 800 కోట్లు, పంచాయతీరాజ్ రోడ్లకు 300 కోట్లు నిధులను ప్రతిపాదిస్తున్నది.

196. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా అన్ని జిల్లా కేంద్రాలలో సమీకృత కలెక్టరేట్లు, జిల్లా పోలీసు కార్యాలయాల నిర్మాణం వేగంగా జరుగుతోంది. నగరంలో నెలకొల్పుతున్న పోలీస్ కమాండ్ కంట్రోల్ సెంటర్ నిర్మాణం అతి త్వరలో పూర్తవుతుంది. ఇందు కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో 725 కోట్ల నిధులను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

197. ప్రభుత్వం నూతనంగా నిర్మిస్తున్న సచివాలయ నిర్మాణానికి ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో 610 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

198. 2014లో రాష్ట్రం ఏర్పడే నాటికి రాష్ట్రంలో 32 ఆర్వోబీ, ఆర్‌యూబీలు మాత్రమే ఉండేవి. 2019-20 నాటికి మరో 21 ఆర్వోబి, ఆర్‌యూబీలు పూర్తి చేశాం. కొత్తగా 21 ఆర్వోబీ, ఆర్‌యూబీలకు పరిపాలనాపరమైన అనుమతులు కూడా మంజూరయ్యాయి. వీటి కోసం 400 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తున్నది.

199. ఈ సంవత్సరం రోడ్ల, భవనాల శాఖకు ఈ బడ్జెట్‌లో 8,788 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

తెలంగాణాకు మరో మణిహారం రీజినల్ రింగ్ రోడ్డు :

200. హైదరాబాద్ నగరంలో ట్రాఫిక్ రద్దీ తగ్గించడంతో పాటు జిల్లాల నుండి హైదరాబాద్‌కు మెరుగైన రవాణా సౌకర్యం ఏర్పడడం కోసం ప్రభుత్వం రీజనల్ రింగు రోడ్డును ప్రతిపాదించింది. ప్రస్తుతం ఉన్న అవుటర్ రింగు రోడ్డుకు 30 కిలోమీటర్ల అవతల, 348 కిలోమీటర్ల పొడవున రీజనల్ రింగ్ రోడ్ నిర్మాణం కానుంది. ఈరోడ్డు నిర్మాణం తెలంగాణ అభివృద్ధికి కొత్త ఊపునిస్తుంది.

201. రీజినల్ రింగ్ రోడ్డుకు అవసరమైన భూసేకరణకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఈబడ్జెట్‌లో 750 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తోంది.

202. రాష్ట్రంలో పౌర విమానయానాన్ని అభివృద్ధి చేయాలన్న తలంపుతో రాష్ట్రంలోని ద్వితీయ శ్రేణి నగరాల్లో ఎయిర్‌స్ట్రిప్‌ల నిర్మాణాన్ని ప్రభుత్వం తలపెట్టింది. ఇందు కోసం ప్రభుత్వం ఈ బడ్జెట్‌లో 100 కోట్ల నిధులను ప్రతిపాదిస్తోంది.

శాంతి భద్రతలు – పోలీస్ సంక్షేమం :

203. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఏర్పడగానే పోలీస్ వ్యవస్థను ఆధునీకరించడంతోపాటు, ఫ్రెండ్లీ పోలీస్ విధానం అమలు అయ్యే విధంగా చర్యలు చేపట్టింది. పోలీసు శాఖకు బడ్జెట్‌లో భారీగా నిధులు అందించి నూతన వాహనాలను, సాంకేతిక సాదనాలను సమకూర్చింది. సిబ్బంది సంఖ్యను అవసరాలకు తగినంతగా పెంచింది. గుడుంబా, పేకాట, గ్యాంబ్లింగ్‌ల నిషేధాన్ని పోలీసులు పటిష్టంగా అమలు చేస్తున్నారు. కరోనా కాలంలో పోలీసు శాఖ స్ఫూర్తిదాయకమైన సేవలను అందించింది. అందుకు వారికి అదనంగా ఒక నెల వేతనాన్ని ప్రభుత్వం అందించింది. బహిరంగ ప్రదేశాల పర్యవేక్షణ కోసం నగర వ్యాప్తంగా 6 లక్షల 65 వేలకు పైగా సిసీ టీవీ కెమెరాలను ఏర్పాటు చేసింది. దేశంలో ఉన్న మొత్తం సీసీ కెమెరాల్లో 65 శాతం తెలంగాణాలోనే ఉన్నాయి.

204. 2021-22 బడ్జెట్‌లో హోంశాఖకి 6,465 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

పౌరసరఫరాల శాఖ – ఆహార భద్రత :

205. అందరికీ ఆహార భద్రత కల్పించడం కోసం తెలంగాణ పౌర సరఫరాల శాఖ మెరుగైన సేవలందిస్తోంది. ప్రతీ వ్యక్తికి ఆరు కిలోల చొప్పున కుటుంబంలో ఎంత మంది ఉంటే అంతమందికీ పరిమితి విధించకుండా రూపాయికి కిలో బియ్యాన్ని అందిస్తోంది. రేషన్ కార్డు ఉంటే చాలు రాష్ట్రంలో ఎక్కడైనా సరుకులు తీసుకునే విధంగా ప్రభుత్వం సంస్కరణను తెచ్చింది. రాష్ట్రంలో నేడు 2 కోట్ల 79 లక్షల 65 వేల 218 మంది రూపాయికి కిలో చొప్పున నెలకు ఆరు కిలోల రేషన్ బియ్యం పొందుతున్నారు.

206. ఈ బడ్జెట్‌లో ప్రభుత్వం పౌరసరఫరాల శాఖకు 2,363 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదిస్తోంది.

పర్యాటక – సాంస్కృతిక రంగం :

207. తెలంగాణ సంస్కృతి సంప్రదాయాలకు జాతీయ అంతర్జాతీయ స్థాయిలో నూతన గుర్తింపును, ప్రచారాన్ని తెలంగాణ ప్రభుత్వం కల్పిస్తోంది. రాష్ట్రం ఏర్పాటయిన నాటినుండి బతుకమ్మ, బోనాలు, రంజాన్, క్రిస్టమస్ పండుగలను ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంలో రాష్ట్ర పండుగలుగా నిర్వహిస్తోంది. వృద్ధ కళాకారులకు పెన్షన్లు అందిస్తోంది. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా అనేక పర్యాటక ప్రాంతాల్లో సదుపాయల అభివృద్ధికి ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకుంది. గత సంవత్సరం కరోనా మూలంగా బడ్జెట్‌లో ప్రతిపాదించిన కొన్ని పనులను పూర్తిచేయలేకపోయాం. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరంలో కాళేశ్వరం టూరిజం సర్క్యూట్ పనులను ప్రారంభించడానికి నిర్ణయించాం.

208. ఈ ఏడాది బడ్జెట్‌లో సాంస్కృతిక పర్యాటకరంగాలకు 726 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తోంది.

209. కరోనా కష్టకాలంలో కూడా, రాష్ట్ర ఆదాయం తగ్గకుండా ఉండడానికి కృషిచేసిన వాణిజ్య పన్నుల, ఎక్సైజ్, స్టాంపులు మరియు రిజిస్ట్రేషన్లు, రవాణా, గనుల శాఖల మంత్రులను మరియు అధికారులను అభినందిస్తున్నాను.

2021-22 బడ్జెట్ అంచనాలు :

210. 2021-22 ఆర్థిక సంవత్సరంలో రూ. 2,30,825.96 కోట్ల వ్యయాన్ని ప్రతిపాదిస్తున్నాను. దీనిలో రెవెన్యూ వ్యయం రూ. 1,69,383.44 కోట్లు, మరియు క్యాపిటల్ వ్యయం రూ. 29,046.77 కోట్లు. బడ్జెట్ అంచనాలలో రెవెన్యూ మిగులు రూ. 6,743.50 కోట్ల రూపాయలు కాగా, ఆర్థిక లోటు రూ. 45,509.60 కోట్ల రూపాయలు ఉంటుందని అంచనా.

ముగింపు :

211. ధ్యేయమును బట్టే ప్రతి పనీ దివ్యమగును అని అన్నారు మహా కవి దాశరధి. మా ధ్యేయం సకల జనుల సంక్షేమం, మా లక్ష్యం ప్రజల బతుకులు పండించే బంగారు తెలంగాణం. సకల జనుల భాగస్వామ్యంతో తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని ముఖ్యమంత్రి గారు ముందుకు నడిపించారు. నేడు అదే విధంగా అన్ని వర్గాల ప్రజలను విశ్వాసంలోకి తీసుకుంటూ ప్రగతి రథాన్ని పరుగులు పెట్టిస్తున్నారు. విభిన్న సంస్కృతులకు నిలయమైన తెలంగాణ వారసత్వాన్ని నిలబెట్టుకుంటూ మనం ఐక్యంగా పురోగమిద్దాం. తలపెట్టిన అభివృద్ధి యజ్ఞాన్ని పట్టుదలతో కొనసాగిద్దాం. సమాజంలో అట్టడుగున ఉన్న ఆఖరి వ్యక్తి దాకా ప్రగతి ఫలాలను అందిద్దాం. ప్రజలే చరిత్ర నిర్మాతలన్న విశ్వాసంతో ముమ్ముందుకు పురోగమిద్దాం. ప్రజలు కేంద్రంగా తెలంగాణ ప్రస్థానం కొనసాగుతుంది. గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌గారి నాయకత్వంలో తెలంగాణను మరింత ఉజ్వలంగా తీర్చిదిద్దుకోగలమనే బలమైన విశ్వాసాన్ని ప్రకటిస్తూ... 2021-22 సంవత్సరానికిగాను రూపొందించిన బడ్జెట్ ప్రతిపాదనలను సభ ఆమోదం కోసం ప్రవేశపెడుతున్నాను.

జై హింద్..... జై తెలంగాణా...

عزت مآب وزیر مالیہ شری تنیر وہریش راؤ
کی ریاستی مقننّہ میں ۱۸/ مارچ ۲۰۲۱ کو
موازنہ تقریر بابت سال ۲۲-۲۰۲۱ کی پیشکشی

عزت مآب اسپیکر صاحب'

ا۔ تلنگانہ کے عوام سماجی مساوات اور کسی امتیاز کے بغیر ان کی اپنی ریاست کے خواہاں تھے' ان حقوق کی خاطر جو دستور ہند نے انہیں عطا کئے ہیں۔ ہمارے عزت مآب وزیر اعلیٰ شری کے سی آر کی قیادت میں ایک دہائی سے زیادہ انتھک جدوجہد کے بعد علیحدہ ریاست تلنگانہ کا خواب شرمندہ تعبیر ہوا۔ سالانہ موازنہ ۲۲-۲۰۲۱ پیش کرنے کی ذمہ داری مجھے تفویض کرنے پر میں عزت مآب وزیر اعلیٰ شری کے سی آر کا بے انتہا مشکور ہوں۔

۲۔ تلنگانہ تاریخی ترقی کی سمت گامزن ہے۔ حکومت تلنگانہ سماج کے تمام طبقات کی تمناؤں اور ضروریات کی تکمیل کرتے ہوئے اندرون و بیرون ریاست ستائش حاصل کررہی ہے۔ ہماری ریاست صرف سات سال قدیم ہے' لیکن ملک میں ستر سال قدیم ریاستوں سے مسابقت کرتے ہوئے ترقی کی صف اول میں ہے۔ تلنگانہ کے عوام کے لئے فی الواقعی یہ قابل فخر لمحہ ہے۔

۳۔ جیسا کہ عظیم شاعر داسردھی نے کہا تھا'' کوئی بھی چیز آسانی سے حاصل نہیں ہوتی'' ''(یدی سولبامگا سدھیا پداڈولیمو......)''۔ اس شاندار کامیابی کو ایک ہی دن میں حاصل نہیں کیا گیا۔ جس وقت ریاست وجود میں آئی اس وقت غیر یقینی اور افراتفری پھیلی ہوئی تھی۔ تمام شعبہ جات پسماندگی کا شکار تھے۔ تلنگانہ حکومت نے اس غیر یقینی پر قابو پاتے ہوئے' نئی ریاست کے وسائل اور اخراجات کو سمجھنے کے ہدف کو کامیابی سے پورا کرتے' اور عوام کی ضروریات کو ذہن میں رکھتے ہوئے ایک مناسب مالیاتی منصوبہ بنایا۔ حکومت نے نشانے طئے کئے اور ایک مقررہ مدت میں انہیں حاصل کیا۔ یہ سب کچھ ہمارے قابل احترام وزیر اعلی کے سی آر کی بلا تکان کوششوں کی وجہ سے ممکن ہوا۔ ان کی مستقبل کے تئیں بصیرت' مسائل کے بارے غور وفکر اور ان کے قابل قبول حل کی تلاش نے اس پیش رفت کو ممکن بنایا۔

۴۔ تحریک کے آغاز، ریاست کی تشکیل اور اس کی ترقی تک، ہم ایک تاریخ بنتی دیکھے ہیں۔ ریاست کی تشکیل کے وقت سے تا حال، حکومت نے کئی رکاوٹوں اور چیالنجس کا سامنا کیا ہے۔ تاہم، حقیقت یہ ہے کہ تلنگانہ کی حکومت نے ان تمام مسائل کو موثر طور پر دور کیا۔ اس نے بہبود کے نئے معیار قائم کئے۔ ترقی کی نئی راہیں ہموار کیں۔ ہمیں فخر ہے کہ اس جدوجہد میں ہمیں تلنگانہ کے عوام کا بھرپور تعاون اور حوصلہ افزائی ملی ہے۔ ان کی دعاؤں کی بدولت ہی ریاست ترقی کی راہ پر گامزن ہے۔

ریاست کی معیشت پر کورونا وائرس کے اثرات:

۵۔ ایسے وقت جب ریاست کی ترقی اطمینان بخش انداز میں جاری تھی، کورونا کی شکل میں وباء نے غیر متوقع طور پر ہم پر ضرب لگائی۔ گزشتہ صدی میں، دنیا نے ایسے سنگین بحران کا سامنا کیا جو کورونا سے پہلے کبھی نہیں سنا نہیں گیا تھا۔ وبا نے ساری دنیا کے تمام شعبوں کو متاثر کیا۔ حتیٰ کہ انتہائی ترقی یافتہ ممالک کی معیشتیں بھی معکوس اور ناقابل تلافی نقصان سے دوچار ہوگئیں۔ دنیا میں تعطل پیدا ہوگیا۔ صورتحال اتنی زیادہ بگڑ گئی کہ عوام ان کے گھروں میں بیٹھے رہنے پر مجبور ہوگئے۔ تلنگانہ بھی اس مشکل گھڑی سے گزرا۔ وبا کی سنگینی کے باعث مرکزی حکومت نے گزشتہ سال ۲۳/ مارچ تا ۵/ مئی ۲۰۲۰ تک لاک ڈاؤن کا اعلان کیا تاکہ عوام کی زندگیوں کو بچایا جائے۔

۶۔ مرکزی اور ریاستی دونوں حکومتوں کی معیشتوں پر لاک ڈاؤن کا سنگین اثر پڑا۔ ملک کا جی ڈی پی ایسے انحطاط کا شکار ہوا کہ تاریخ میں پہلے کبھی نہیں دیکھا گیا تھا۔

۷۔ ملک کا جی ڈی پی مستقل قیمتوں پر پہلے سہ ماہی میں ۲۴٫۷ فیصد، دوسرے سہ ماہی میں ۷٫۳ فیصد تک گر گیا جب کہ تیسرے سہ ماہی میں مثبت ۰٫۴ تک ترقی درج کی گئی۔ مالی سال ۲۱-۲۰۲۰ میں جی ڈی پی کا تخمینہ ۸٫۰ فیصد ہے۔ اسی طرح موجودہ قیمتوں پر ملک کا جی ڈی پی ۲۱-۲۰۲۰ میں منفی ۳٫۸ فیصد تک پہنچ گیا لیکن تلنگانہ نے مثبت ۱٫۳ فیصد ترقی درج کی۔ ان ناموافق حالات کے باوجود، ہمارے عزت مآب وزیر اعلیٰ نے معاشی ترقی کو برقرار رکھنے اور عوام کی صحت کے تحفظ کے لئے موثر اقدامات کئے۔ اس کے نتیجہ میں تلنگانہ نہ صرف صحت کے شعبہ میں بلکہ معاشی محاذ پر بھی کامیاب رہا۔

۸۔ کورونا ٹیکہ کی دستیابی سے سماج اور معیشت بتدریج بحال ہو رہے ہیں۔ اس پس منظر میں، ہم آنے والے مالیاتی

سال میں ریاست لی جی ایس ڈی پی میں بہتری لی امید کرر ہے ہیں اور حسبہٗ یہ موازنہ تیار کیا گیا ہے۔

ریاستی معیشت:

۹۔ ابتدائی تخمینہ جات کے مطابق' ۲۰۲۰۔۲۱ میں' رواں قیمتوں کے مطابق مجموعی ریاستی گھریلو پیداوار (جی ایس ڈی پی) کا تخمینہ ۹,۷۸,۳۷۳ کروڑ روپئے کیا گیا ہے۔ سال ۲۰۱۹۔۲۰ میں' کورونا وائرس کے پھیلاؤ اور لاک ڈاؤن کے سبب' جی ایس ڈی پی کی بڑھوتری میں ۲۰۱۹۔۲۰ میں ۱۳ء۵ فیصد سے ۲۰۲۰۔۲۱ میں ۱ء۳ فیصد تک خطرناک کمی آئی۔ اسی عرصہ کے دوران' قومی جی ڈی پی شرح ترقی میں ۷ء۸ فیصد سے منفی ۳ء۸ فیصد تک کمی آئی تھی۔ قومی جی ڈی پی شرح ترقی سے تقابل کریں تو ریاستی جی ایس ڈی پی مثبت برقرار رہے۔ دیہی معیشت کو مستحکم کرنے کے لئے عزت مآب وزیر اعلیٰ کی جانب سے کئے گئے پیشگی اور بروقت اقدامات سے ہم دیہی معیشت کو کورونا کی وبا کے دوران بھی قابل لحاظ معکوس منفی ثرات سے محفوظ رکھنے کے اہل بنے۔ معیاری برقی سربراہی نظام' آبپاشی نظام میں نئے افق جو کہ آبپاشی کے شعبہ میں ٹکنالوجی کی ترقی کے سبب ممکن ہوئے' رعیتو بندھو' بھیڑوں کی تقسیم' ماہی گیروں کو تخم ماہی کی سربراہی جیسے پروگرامس کی عمل آوری کے نتیجہ میں سال ۲۰۲۰۔۲۱ میں بنیادی شعبہ نے ۱۷ء۷ فیصد کی شرح ترقی ریکارڈ کی۔ ثانوی اور خدمات کے شعبوں کی ترقی میں بالترتیب منفی ۵ء۲ فیصد اور منفی ۱ء۹ فیصد کمی درج کی گئی۔

فی کس آمدنی:

۱۰۔ مرکزی محکمہ اعداد وشمار کے تخمینہ جات کے مطابق تلنگانہ میں فی کس آمدنی سال ۲۰۲۰۔۲۱ کی بابت ۰ء۶ فیصد اضافہ کے ساتھ ۲,۲۷,۱۴۵/- روپئے تخمینہ کی گئی۔ قومی فی کس آمدنی کا تخمینہ منفی ۴ء۸ فیصد تخفیف کے ساتھ ۱,۲۷,۷۶۸ روپئے کیا گیا۔ تلنگانہ کی فی کس آمدنی چنانچہ' ۹۹,۳۷۷ روپئے قومی فی کس آمدنی سے کہیں زیادہ ہے۔ اسی طرح تلنگانہ کی آمدنی میں اضافہ ہوا جب کہ ملک کی آمدنی میں کمی آئی۔ اس سے یہ سمجھنا آسان ہے کہ ان ناموافق حالات کے باوجود ہماری ریاست نے ترقی کی ہے۔ یہ ایک چھوٹا سا ثبوت ہے کہ تلنگانہ ملک میں ایک مضبوط معاشی طاقت کے طور پر ابھر رہی ہے۔

دیہی ترقی و پلے پرگتی

١١۔ سابقہ حکومتوں کی نا قابل معافی لاپرواہی کی وجہہ سے مواضعات کچرا ڈالنے کے مقامات بن گئے ۔مجالس مقامی کو کمزور کرنے کے باعث مواضعات کی دیکھ بھال کرنے والا کوئی نہیں ہے۔کچرے کے ڈھیر' مخدوش مکانات' سڑکوں پر پھیلے کانٹے اور اینٹیں اور پتھر' نا کارہ باؤلیاں' قبریں اور پلاسٹک کے ڈھیر دیہاتوں میں پھیلی ہوئی خراب حالت کو ظاہر کرتے ہیں ۔اس صورتحال کو نچلی سطح سے تبدیل کرنے کے لئے عزت مآب وزیر اعلیٰ نے صاف صفائی' سبزہ زار کی برقراری اور مواضعات کے لئے درکار تمام انفرااسٹر کچر سہولیات فراہم کرنے کا فیصلہ کیا ہے اور انھوں نے'' پلے پرگتی'' کے نام سے ایک ایکشن پلان کا اعلان کیا ہے۔

١٢۔ پلے پرگتی نے عوام کی حصہ داری کے ساتھ دیہی منظر نامہ کو پوری طرح سے تبدیل کر دیا ہے۔کچرا اُٹھانے کے لئے ایک خصوصی مہم کے پروگرام کا آغاز کیا گیا ہے۔کچرے کی منتقلی کے لئے ہر ایک موضع میں ایک ٹریکٹر' کچرا جمع کرنے کی جگہ بنائی گئی۔کچرے کی منتقلی کے ذریعہ پیدا کی گئی نئی شعور بیداری کے نتیجہ میں مواضعات صاف اور شفاف بن گئے ہیں۔سبزہ زار کو اُگانے کے لئے قانون پنچایت راج نے خصوصی فنڈز دئے ہیں اور موضع کے سرپنچوں کو ذمہ داری دی گئی ہے۔ہر موضع میں بڑے پیمانے پر پودے لگاتے ہوئے اور اس کے تحفظ کے مقصد سے ہر ایک موضع کو پانی کے ٹینکرس مہیا کئے گئے ہیں۔

١٣۔ قانون پنچایت میں ادارہ جات مقامی کے موازنہ کا ١٠ فیصد سر سبز موازنہ کی بابت مختص کرنا لازمی کر دیا گیا۔اس کو یقینی بنانے کی ذمہ داری ضلع کلکٹرس پر رکھی گئی۔

١٤۔ بیت الخلاء تعمیر کر دئے گئے ہیں اور مواضعات اب کھلے عام رفع حاجت سے پاک ہو گئے ہیں۔مرکز نے حکومت تلنگانہ کی کامیابی کو تسلیم کیا ہے اور ریاست کو سوچھ سر ویکشن ایوارڈ سے نوازا ہے۔

١٥۔ ریاست تلنگانہ کے قیام سے قبل صرف ٨٤ گرام پنچایتوں کے پاس ٹریکٹرس ہوا کرتے تھے۔جاریہ سال ہم نے ١٢٬٦٦٨ ٹریکٹرس فراہم کئے ہیں۔ایسی کوئی مثال نہیں ملتی ہے کہ ملک کی کسی دیگر ریاست میں مواضعات کو ٹریکٹرس فراہم کئے گئے ہوں۔آج تلنگانہ میں بغیر ٹریکٹرس کا ایک بھی موضع نہیں ہے۔ریاستی حکومت' پنچایتوں کی ترقی کیلئے بروقت فنڈز جاری کر رہی ہے۔تا حال پلے پرگتی کے تحت گرام پنچایتوں کیلئے ٥٬٧٦١ کروڑ روپئے جاری کئے گئے ہیں۔تلنگانہ کے خطوط پر کوئی بھی

ریاست گرام پنچایتوں کو فنڈز جاری نہیں کر رہی ہے۔ میں مکمل یقین کے ساتھ یہ بات کہہ سکتا ہوں کہ ملک میں کسی بھی مقام پر ٹریکٹر، ٹینکر، ٹرالی، نرسری، پلے پر کروتی وانم، وائی کنٹھ دامم اور کچرا جمع کرنے کے مقامات جیسی انفراسٹرکچر سہولیات فراہم نہیں کی گئی ہیں۔

۱۶۔ پندرھویں مالیاتی کمیشن نے مجالس مقامی کیلئے جاری کئے جانے والے ۶۹۹ کروڑ روپئے میں تخفیف کی ہے۔

۱۷۔ ریاستی حکومت نے مساوی رقم شامل کرتے ہوئے بغیر کسی تخفیف کے مواضعات کو فنڈز فراہم کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔عزت مآب وزیر اعلیٰ کا یہ ایقان ہے کہ دیہی ترقی کو روکا نہیں جانا چاہیے اور فیصلہ کیا ہے کہ ریاستی حکومت کے موازنہ سے منڈل پریشدوں اور ضلع پریشدوں کو ۵۰۰ کروڑ روپئے فراہم کئے جائیں۔اس کے منجملہ، ہر سال ضلع پریشد کو ۲۵۲ کروڑ روپئے اور منڈل پریشدوں کو ۲۴۸ کروڑ روپئے دیئے جائیں گے۔اس ضمن میں حکومت عنقریب طریقہ کار کو قطعیت دے گی۔

۱۸۔ حکومت نے موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں محکمہ پنچایت راج و دیہی ترقیات کے لئے ۲۹,۲۷۱ کروڑ روپئے کی تجویز پیش کی ہے۔

اسمبلی حلقہ جات کیلئے ترقیاتی فنڈز

۱۹۔ ملک میں اراکین قانون ساز اسمبلی کے لئے ان کے حلقہ کے صدر مقام میں کوئی بھی دفاتر نہیں تھے یہ انتہائی افسوس ناک بات ہے کہ حکومتوں نے اراکین قانون ساز اسمبلی کو دفاتر کی فراہمی کی ضرورت کے بارے میں طویل عرصہ سے غور نہیں کیا ہے۔اراکین قانون ساز اسمبلی، اپنے گھروں سے ہی دفاتر چلایا کرتے ہیں۔اراکین قانون ساز اسمبلی کے موقف کے مطابق حکومت نے اراکین قانون ساز اسمبلی کیلئے تمام سہولیات کے ساتھ اقامتی دفاتر تعمیر کئے ہیں۔

۲۰۔ حکومت تلنگانہ نے اراکین مقننہ کیلئے ان کے حلقوں میں دفاتر کی فراہمی کے ذریعہ اس عظیم کاز کو حاصل کیا ہے۔اراکین قانون ساز اسمبلی کے ۸۹ حلقوں میں دفاتر کی تعمیر مکمل ہوگئی ہے۔یہ دفاتر اب عوامی دفاتر میں تبدیل ہوگئے ہیں اور اراکین قانون ساز اسمبلی کے فخر و اعزاز کی مثال کی حیثیت سے موجود ہیں۔

۲۱۔ حکومت نے حلقہ جاتی ترقیاتی فنڈز کی بابت اراکین قانون ساز اسمبلی اور اراکین قانون ساز کونسل کو ۵ کروڑ روپئے فراہم کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔ان فنڈز کے استعمال کیلئے، حکومت عنقریب رہنمایانہ خطوط جاری کرے گی۔

۲۲۔حکومت نے اراکین قانون ساز اسمبلی اور اراکین قانون ساز کونسل کے حلقہ جات کی ترقی کے فنڈز کے لئے اس موازنہ میں ۸۰۰ کروڑ روپئے تجویز کئے ہیں۔

چیف منسٹر دلت امپاورمنٹ پروگرام:

۲۳۔ ہندوستانی دستور کے معمار وسماجی ترقی کے نقیب ڈاکٹر بی آر امبیڈکر نے کہا تھا'' مقاصد کے تئیں پرعزم سوچ کے حامل افراد ہی سماج کو ترقی کی سمت لے جاتے ہیں''۔مذکورہ بالا قول کو پورا کرنے کے لئے عزت مآب وزیر اعلی نے درج فہرست اقوام کی تمام محاذوں پر ترقی کے لئے ''سی ایم دلت امپاورمنٹ پروگرام'' کے نام سے نئی اسکیم کا اعلان کیا ہے۔حکومت تلنگانہ' اس موازنہ میں ۱۰۰۰ کروڑ روپئے کے فنڈ سے سی ایم دلت امپاورمنٹ پروگرام کو متعارف کررہی ہے۔اس نئی اسکیم سے درج فہرست اقوام کے افراد کو متعدد فوائد حاصل ہوں گے۔

زراعت اور ملحقہ شعبہ جات میں ترقی:

۲۴۔ تجارتی خدمات' انفارمیشن شعبہ' ٹکنالوجی شعبہ' تعمیرات اور رئیل ایسٹیٹ کے شعبے جو پچھلے چند برسوں سے روزگار کے بہترین مواقع فراہم کررہے تھے' کورونا کی وجہ سے یکبارگی مکمل طور سے دہل گئے۔زراعت ہی وہ واحد شعبہ ہے جو کورونا کے بالمقابل ڈٹا ہوا ہے۔کورونا کی مشکل گھڑی میں' ہم بانگ دہل یہ کہہ سکتے ہیں کہ زرعی شعبہ کی ترقی تلنگانہ میں متحرک ہے۔سابقہ حکومتیں زراعت کو بے کار قرار دیتے ہوئے اس کا مضحکہ اڑایا کرتی تھیں' لیکن یہی شعبہ کورونا کا مقابلہ کرتے ہوئے ترقی حاصل کرپایا۔میں پُراعتماد انداز میں یہ بات کہہ سکتا ہوں کہ ریاست کی تشکیل کے وقت میری حکومت نے زراعت اور اس کے ملحقہ شعبہ جات کو جو اہمیت دی تھی' یہ محض اس کی وجہ سے ممکن ہوسکا۔زرعی شعبہ میں حکومت کی جانب سے کئے گئے ترقی کے اقدامات رائیگاں نہیں گئے۔ان ناگفتہ بہ حالات میں زرعی شعبہ میں ترقیاتی اعداد وشمار درج کردہ ترقی سے اس کا ثبوت ملتا ہے۔جبکہ زراعت پر خرچ ہونے والا ہر پیسہ سودمند ثابت ہوا۔

۲۵۔ تلنگانہ میں اب کاشت کاری کے رقبہ میں ریکارڈ سطح تک اضافہ ہوا ہے۔۱۵-۲۰۱۴ میں ایک کروڑ ۴۱' لاکھ ایکرس سے ۲۱-۲۰۲۰ میں اس میں ۲ کروڑ ۱۲' لاکھ ایکرس تک کا اضافہ ہوا ہے۔۴۹' فیصد سے زائد ترقی ریکارڈ کی گئی۔اسی طرح ۱۵-۲۰۱۴ میں فصلوں کی پیداوار ۲ کروڑ ۵ لاکھ ایم ٹیز تھی جب کہ اندازہ ہے کہ ۲۱-۲۰۲۰ میں اس میں ۴ کروڑ ۱۱' لاکھ ایم ٹیز کی

ریکارڈ سطح تک اضافہ ہوگا۔اس کا مطلب یہ ہے کہ اگر ہم قبل ازیں اعداد و شمار سے تقابل کریں تو پیداوار میں کئی گنا اضافہ ہوا ہے۔تلنگانہ کے کسانوں نے گزشتہ ایک سال میں ایک لاکھ کروڑ مالیت فصل کی کاشت کی تھی۔یہ ہماری نگاہوں کے سامنے ہے۔

۲۶۔ ۶۰ لاکھ ۵۴ ہزار ایکر پر کپاس کی کاشت کے سبب' تلنگانہ پورے ملک میں کپاس کا دوسرا بڑا فصل کنندہ بن کر ابھرا ہے۔۲۰-۲۰۱۹ میں' اس نے ۱۹۳' لاکھ میٹرک ٹن دھان کی پیداوار کی اور اس پیداوار میں سے تقریباً ۱۱۱' لاکھ میٹرک ٹن کو ایف سی آئی نے خریدلیا۔ ایف سی آئی نے اعلان کیا ہے کہ تمام ملک میں دھان کی خریداری میں تلنگانہ دوسرے مقام پر ہے۔۲۰۲۰ کے ربیع موسم میں ایف سی آئی نے ۶۴ لاکھ میٹرک ٹن دھان ہماری ریاست سے خریدا۔یہ امر قابل ذکر ہے کہ یہ' ایف سی آئی کی جانب سے تمام ملک سے خریدے گئے جملہ دھان کا ۵۶ فیصد ہے۔ربیع کی ۵۲ لاکھ ایکر پر کاشت کے ساتھ تلنگانہ کو ملک بھر میں پہلا مقام حاصل ہوا ہے۔ جبکہ ۲۵ لاکھ ایکرس کے ساتھ ٹامل ناڈو دوسرے اور آندھرا پردیش ۹ء۲۰ لاکھ ایکر کے ساتھ تیسرے مقام پر ہے۔زرعی شعبہ میں ہم نے دشمنوں کو مسحور کردینے والی ترقی حاصل کی ہے جو یہ کہتے ہوئے مضحکہ اڑار ہے تھے کہ ہم زراعت کی دُم سے بھی واقف نہیں ہیں۔

۲۷۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کے سی آر بذات خود ایک کسان ہیں۔وہ کسانوں کی پریشانیوں اور دشواریوں سے اچھی طرح واقف ہیں۔وہ تلنگانہ میں زرعی حالات کا گہرا ادراک رکھتے ہیں۔وہ تلنگانہ کے کسانوں کو درپیش مسائل کی پوری جانکاری رکھتے ہیں۔اسی پس منظر کی بناء پر انھوں نے رعیتو بندھو' رعیتو بیمہ اور اس جیسی اسکیمات متعارف کیں اور ان میں خوداعتمادی کو پروان چڑھایا۔یہ قابل ذکر اور باعث فخر لمحہ ہے کہ اقوام متحدہ نے عزت مآب وزیر اعلیٰ کی جانب سے روشناس کروائی گئی زرعی اسکیمات کی ستائش کی ہے۔ہماری ریاست میں نافذ کردہ اسکیمات ملک بھر کے لئے مشعل راہ ہیں۔زرعی ماہرین ممتاز شخصیات اور قومی سطح کے ادارے ان اسکیمات کی تعریف کررہے ہیں۔

۲۸۔ زرعی شعبہ میں کاشت کے بغیر گزارہ زندگی نہیں ہے۔کدال کی حرکت سے ہی کسان بھوک سے نجات حاصل کرسکتا ہے۔یہ ایک ناقابل تردید حقیقت ہے۔آج تلنگانہ زرعی خوشحالی سے سرشار ہے۔کسانوں کے چہروں پر خوداعتمادی نمایاں ہے۔ان کے گزارہ زندگی کی طمانیت حاصل ہے۔یہ ایک نیک شگون ہے۔

۲۹۔ متحدہ آندھراپردیش میں، جب کسان برقی کا مطالبہ کرتے تو قائدین ان کی مدد کرنے کے بجائے، انہیں ہلاک کردیتے تھے۔ جب کسان خودکشی کرتے تو وہ بے رحمانہ تبصرے کرتے تھے کہ کسان جنون کے سبب اور ایکس گریشیا کے لئے مررہے ہیں۔ ریاست کی تشکیل کے بعد، عزت مآب وزیراعلیٰ کے عزم نے زرعی شعبہ میں نئی جان ڈال دی۔ کسانوں کو ۲۴ گھنٹے مفت برقی سربراہی کے لئے حکومت سالانہ ۱۰،۵۰۰ کروڑ روپئے خرچ کررہی ہے۔ کسانوں کی بہبود کے لئے حکومت کے اختیار کردہ انتھک رویہ کا یہ ایک ثبوت ہے۔ کھاد اور تخم بروقت مہیا کئے گئے ہیں اور کسان مطمئن ہیں۔ تباہ حال کنٹوں کو بحال کیا اور زیرزمین پانی کی سطح کے اضافہ میں مدد کی۔ آبپاشی پراجکٹس کی تعمیر میں تیزی پیدا کی گئی۔ حکومت نے ریکارڈ وقت میں، دریائے گوداوری پر کالیشورم لفٹ آبپاشی پراجکٹ مکمل کیا جس کے نتیجہ میں وسیع بنجر زمینات کاشت کی زمینات بن گئی ہیں۔

پام تیل کی کاشت کے لئے ترغیبات

۳۰۔ ہندوستان ہرسال ۷۰،۰۰۰ کروڑ روپئے کی مالیت کا پام تیل درآمد کررہا ہے۔ اس کے بجائے اگر ہم دیسی طور پر اس کی پیداوار کریں تو بیرونی زرمبادلہ بھی بچاسکتے ہیں۔ پام تیل کی بین الاقوامی طلب ہے۔ پروگرام کے حصہ کے طور پر حکومت کسانوں کو ہر طرح کی مدد فراہم کرنے کے لئے تیار ہے۔ علاوہ ازیں یہ ماحولیات دوست فصل ہے۔ حکومت نے متبادل فصلوں کی حوصلہ افزائی کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔ پام تیل کی کاشتکاری سے کسان کافی منافع حاصل کرسکتا ہے۔ پام تیل کی پیداوار اس کو بونے کے ۴ سال بعد شروع ہوتی ہے اور یہ پیداوار ۳۰ سال تک جاری رہے گی۔ چنانچہ کسان باقاعدہ اور مسلسل آمدنی حاصل کرسکتے ہیں۔ پام تیل شجرکاری کی حوصلہ افزائی کے مقصد سے حکومت کسانوں کو فی ایکر ۳۰،۰۰۰ روپئے کی سبسیڈی فراہم کررہی ہے۔ حکومت نے کسانوں پر بوجھ کو کم کرنے کے لئے مابقی سرمایہ کاری بنکوں کے ذریعہ فراہم کرنے کے انتظامات کئے ہیں۔ حکومت نے بنکس کو اس بات پر قائل کیا ہے کہ بنکوں سے قرض حاصل کرنے والے کسانوں کے لئے ۴ سال تک سہولت دی جائے تاکہ کسانوں کو قرض کی فی الفور ادائیگی کی ضرورت پیش نہ آئے۔ حکومت نے ۸،۱۴ لاکھ ایکر اراضی پر پام تیل کی کاشت کے لئے کسانوں کی حوصلہ افزائی کا فیصلہ کیا ہے۔

رعیتو ویدیکالو:

۳۱۔ ملک میں پہلی مرتبہ، تلنگانہ کی حکومت نے رعیتو ویدیکالو تعمیر کیا ہے تاکہ کسانوں کو منظم کیا جائے اور ان میں امداد

باہمی جذبے کو پروان چڑھایا جائے۔ حکومت نے ۲۲۲٫۵۷ کروڑ روپئے کے صرفہ سے ۲٫۶۰۱ رعیتّو ویدیکالو تعمیر کئے ہیں۔ حکومت خاص طور پر معتمد اعلیٰ، معتمدین محکمہ جات زراعت و پنچایت راج، تمام اضلاع کے کلکٹرس اور ان کے عملہ کی ستائش کررہی ہے۔ حکومت، فصلوں کو خشک کرنے کے لئے زرعی اراضی کے قریب ایک لاکھ کسانوں کے لئے کلالو فراہم کرنے کے مقصد سے ۷۵۰ کروڑ روپئے خرچ کررہی ہے۔ ملک میں تلنگانہ وہ واحد ریاست ہے جو کسانوں کے لئے اتنے بڑے پیمانہ پر کلالو کی تعمیر کررہی ہے۔ زراعت کے طلبہ، ماہرین، اور دلچسپی رکھنے والے کسان مسلسل ریاست کا دورہ کررہے ہیں تاکہ زرعی شعبہ میں حکومت کی جانب سے متعارف کردہ اختراعی اسکیمات کا جائزہ لیا جائے۔ آج تلنگانہ سارے ملک کے لئے مثال بن گئی ہے۔

زراعت کو میکانزم سے لیس کرنا:

۳۲۔ بدلتے ہوئے حالات کے مطابق ریاست میں زراعت کے نئے طریقہ کار کی تجدید کی ضرورت ہے۔ زرعی شعبہ میں انسانی وسائل کے فقدان کے سبب میکانائزیشن ناگزیر ہے۔ میکانائزیشن کی وجہ سے سرمایہ کاری کے ساتھ ساتھ کام کا بوجھ بھی کم ہوگا۔ اسی پس منظر میں حکومت نے کسانوں کو مالی مدد دینے کا فیصلہ کیا ہے تاکہ وہ عصری مشنری خرید سکیں۔ گزشتہ ۵ سالوں میں، حکومت نے کسانوں کو سبسڈی پر ۱۴٫۶۴۴ ٹریکٹرس دیئے۔ ٹریکٹرس اور دیگر آلات کی بابت حکومت ۹۵۱ کروڑ روپئے خرچ کررہی ہے۔

۳۳۔ بڑے پیمانہ پر میکانائزیشن کی حوصلہ افزائی کے لئے حکومت اس موازنہ میں ۱۵۰۰، کروڑ روپئے تجویز کررہی ہے۔

رعیتّو بندھو:

۳۴۔ حکومت تلنگانہ نے کسانوں کو سرمایہ کاری مدد دینے کی غرض سے سال ۲۰۱۸ میں رعیتّو بندھو اسکیم شروع کی۔ ابتداء میں حکومت نے دو مرحلہ میں ۸٫۰۰۰/- روپئے کی مدد دی۔ سال ۲۰۱۹ میں دو فصلوں کے لئے جملہ مدد ۱۰٫۰۰۰/- روپئے تک بڑھادی گئی۔

۳۵۔ کورونا کے باعث ریاست کی آمدنی میں کمی ہونے کے باوجود حکومت نے کسانوں کو بروقت رعیتّو بندھو مدد

فراہم کی ہے۔حکومت نے بارش کے موسم یاسنگی کے دوران ریاست بھر کے تمام کسانوں کے اکاؤنٹس میں ۲۴ گھنٹے کی مختصر سی مدت میں یہ رقم جمع کروادی گئی۔سال ۲۰۲۱ میں اس اسکیم کے تحت ۵۹،لاکھ ۲۵ ہزار ۲۵ ۷ کسانوں میں ۱۴،۷۳۶،۱ کروڑ روپے تقسیم کیے۔اس اسکیم کے تحت فائدہ اٹھانے والے کسان ۵۳،۲۶،۷۷۸ ہیں جن میں ۹۰ فیصد چھوٹے اور حاشیہ پر رہنے والے ہیں۔

۳۶۔ حکومت اس موازنہ میں رعیتو بندھو اسکیم کے لئے ۱۴،۸۰۰،۱ کروڑ روپے مختص کررہی ہے۔

۳۷۔ گزشتہ انتخابات کے دوران ہم نے کسانوں کے قرض معاف کرنے کا تیقن دیا تھا۔۲۵،۰۰۰،روپے سے کم کے قرضہ جات کو پہلے ہی معاف کردیا گیا ہے۔کورونا صورتحال کے سبب ایک لاکھ تک کے قرضہ جات معاف کرنے میں کچھ تاخیر ہوئی ہے۔بہت جلد ان قرضوں کو بھی معاف کردیا جائے گا۔

۳۸۔ اس موازنہ میں، ہم کسانوں کے قرضوں کی معافی کے لئے ۵،۲۲۵، کروڑ روپے تجویز کررہے ہیں۔

<u>رعیتو بیمہ:</u>

۳۹۔ اگر کوئی کسان خواہ کسی بھی وجہ سے فوت ہوتا ہے، اس کے خاندان کو بحال کرنے کے مقصد سے، حکومت نے رعیتو بیمہ اسکیم شروع کی اور چاہے صرف ایک گنٹہ زمین رکھنے والا کسان ہی کیوں نہ مرے، اس کے خاندان کو ۵ لاکھ روپے انشورنس ادا کیا جارہا ہے۔ریاست بھر میں ۲۱-۲۰۲۰ میں تقریباً ۳۲٫۷۳ لاکھ کسانوں کو انشورنس سہولت فراہم کی گئی تھی۔ انشورنس پریمیم کی بابت حکومت نے ۲۱-۲۰۲۰ میں ایل آئی سی کو ۱۱۴۱٫۴۴، کروڑ روپے ادا کئے۔گزشتہ ۳ برسوں میں، ۴۶،۵۶۴ کسان خاندانوں کو رعیتو بیمہ سے فائدہ پہنچا۔ان خاندانوں نے جملہ ۲،۳۲۸، کروڑ روپے انشورنس کی رقم حاصل کی۔تلنگانہ حکومت نے کسانوں کو ان کے خاندان کے ساتھ تحفظ فراہم کرتے ہوئے اپنی انسانیت نوازی کا مظاہرہ کیا ہے۔

۴۰۔ جیسا کہ رعیتو بیمہ ایسے کسانوں کو بھی دی جارہی ہے جن کے پاس صرف ایک گنٹہ زمین ہو۔انشورنس حاصل کرنے کے لئے ہر کوئی چاہتا ہے کہ اس کے نام پر کچھ نہ کچھ زمین ہو۔وہ اراضی کو خاندان کے وارثوں میں تقسیم کررہے ہیں۔اس کی وجہ سے پالیسی حاملین کی تعداد میں اضافہ ہورہا ہے۔اس بات کو مدنظر رکھتے ہوئے فیصلہ کیا گیا ہے کہ رعیتو بیمہ اسکیم کے لئے مختص کردہ رقم میں ۲۲-۲۰۲۱ میں ریاستی حکومت نے ۱۲۰۰ کروڑ روپے تک کا اضافہ کیا جائے۔

۴۱۔ اس موازنہ میں‘ حکومت تلنگانہ زراعت کے لئے ۲۵,۰۰۰ کروڑ روپئے تجویز کررہی ہے۔

<u>ڈیری ڈیولپمنٹ:</u>

۴۲۔ جس طرح زراعت دیہی علاقوں کی ترقی کے لئے ناگزیر ہے اسی طرح ڈیری بھی اتنی ہی اہم ہے جیسا کہ کئی خاندان دودھ کی فروخت پر انحصار کرتے ہوئے گزارہ زندگی حاصل کررہے ہیں۔ متحدہ آندھراپردیش میں‘ ڈیری ڈیولپمنٹ کو بالکل نظرانداز کردیا گیا تھا۔ لیکن تلنگانہ حکومت کے قیام کے بعد ڈیری کی صنعت کام دھینو میں تبدیل ہوگئی۔ حکومت کی جانب سے لئے گئے بعض فیصلوں کی وجہ سے ڈیری صنعت کو نئی توانائی مل گئی۔ وجئے ڈیری جو دودھ جمع کررہی ہے‘ اس کے ہر لیٹر دودھ پر حکومت‘ اس کی حقیقی قیمت سے ۵ روپئے زائد ادا کررہی ہے تاکہ کسانوں کی حوصلہ افزائی کی جائے۔ حکومت کے منصوبوں کے نتیجہ میں وجئے ڈیری کی یومیہ دودھ کی فروخت میں ۱,۲۷,۴۶۲ لاکھ لیٹرس سے اس سال ۲,۸۹,۹۶۹ لاکھ لیٹرس کا اضافہ ہوا ہے۔

۴۳۔ جب تلنگانہ کا قیام عمل میں آیا تھا تو‘ وجئے ڈیری ۳۰ کروڑ روپئے کے مکروہ قرض میں ڈوبی ہوئی زبوں حالی کا شکار تھی۔ متحدہ اے پی کے قائدین کی تنگ نظری کی وجہ سے وہ تقریباً بند ہونے کے قریب ہوگئی تھی۔ لیکن جب تلنگانہ حکومت اقتدار میں آئی‘ تو وجئے ڈیری نے نفع حاصل کرنا شروع کیا اور اس کی ماضی کی عظمت بحال ہوگئی۔ حکومت تلنگانہ کی جانب سے کئے گئے اقدامات کے سبب اس نے نہ صرف قرض ادا کردیئے بلکہ فکسڈ ڈپازٹ کی شکل میں فاضل ۵۸ء۵ کروڑ روپئے جمع کرلئے۔ وجئے ڈیری نے حال ہی میں مارکٹ میں آئس کریم جاری کی۔ وجئے پروڈکٹس کی فروخت میں اضافہ کے ساتھ کارپوریشن ۶۷۶ کروڑ روپئے کے ٹرن اوور تک پہنچ گیا ہے۔ وجئے ڈیری ایک بہترین مثال ہے کہ ہماری حکومت ان اداروں کے احیاء کے لئے جتنی چاہے مدد اور اعانت کرے گی۔

۴۴۔ ہم‘ اس موازنہ میں محکمہ ویٹرنری وسمکیات کے لئے ۱۷۳۰ کروڑ روپئے تجویز کررہے ہیں۔

<u>فوڈ پروسسنگ صنعت:</u>

۴۵۔ اگر زرعی پیداوار کی پروسسنگ ہو تو کسانوں کو زیادہ آمدنی ہوگی۔ تلنگانہ کی حکومت نے ساری ریاست میں فوڈ پروسسنگ یونٹس کے قیام کی حوصلہ افزائی کرنے کا فیصلہ کیا۔ اس نے خواتین کی انجمنوں کے ذریعہ فوڈ پروسسنگ یونٹس

چلانے کا پالیسی فیصلہ لیا۔ان فوڈ پروسسنگ یونٹس کے ذریعہ نہ صرف کسانوں کو فائدہ ہو رہا ہے بلکہ دیہی علاقوں میں روزگار بھی مہیا ہو رہا ہے۔

آبپاشی شعبہ:

۴۶۔ انسانی ارتقاء کے پس پشت پانی ایک اہم قوت ہے۔پانی نہ صرف انسانوں بلکہ تمام جانداروں کے لئے بھی ہوا کے بعد زندگی کی بقا کا سب سے اہم وسیلہ ہے۔سر آرتھر کاٹن نے صحیح کہا تھا کہ ''سیراب زمین سے جو آمدنی حاصل ہوتی ہے وہ سونے کی کانوں سے ملنے والی آمدنی سے کہیں زیادہ قیمتی ہوتی ہے۔'' زراعت اور صنعتیں اس مقام پر پھلتے پھولتے ہیں جہاں آبپاشی کی فراوانی ہو۔آبپاشی سہولتوں کا فقدان ان میں کمی کا سبب بنتا ہے۔تلنگانہ پانی کی اہمیت سے واقف ہے کیونکہ یہ پانی کی قلت کو جھیلتا رہا ہے۔متحدہ آندھرا پردیش میں تلنگانہ کو آبپاشی کے پانی کی کمی کے سبب جو دشواریاں درپیش تھیں وہ ناگفتہ بہ تھیں۔اگر ہم اس اندوہناک داستان کو بیان کریں یا لکھیں تو وہ رامائن اور مہا بھارت جیسی کہانیوں کی طرح طویل ہو جائے گی۔کنویں اور کنٹے خشک ہو گئے تھے' بورس میں پانی کی کمی تھی' زیرزمین پانی کے وسائل کی قلت نے زراعت کو ڈراؤنا خواب بنا دیا تھا۔کسانوں کی خودکشی میڈیا میں معمول کا حصہ بن گیا تھا۔

۴۷۔ سابقہ حکومتوں نے تلنگانہ کے بارے میں جانکاری کے بغیر پراجیکٹس تیار کئے جس کی وجہ سے بین ریاستی تنازعات نے سر اٹھایا۔اُنھوں نے ذخائر میں پانی کی گنجائش کو بھی کم کر دیا۔یہی وجہ ہے کہ کے سی آر گارو نے خود ہی پراجکٹ کی ری ڈیزائننگ کی نگرانی کی۔بین ریاستی تنازعات کو دوستانہ ماحول میں حل کرنے کے لئے مختلف پراجیکٹس کی تعمیر شروع کی گئی۔دریائے گوداوری پر کالیشورم پراجیکٹ تقریباً مکمل ہو گیا ہے۔سیتارام پراجیکٹ تکمیل کے قریب ہے۔اسی طرح پالمور۔رنگاریڈی لفٹ آبپاشی پراجکٹ کے کام تیز رفتاری سے جاری ہیں۔

۴۸۔ کالیشورم پراجکٹ کی تعمیر ایسا حیران کن واقعہ ہے جو تاریخ کی دستاویز میں محفوظ رہے گا۔گوداوری کا پانی جو میڈی گڈہ پر سطح سمندر سے ۱۰۰ میٹر کی بلندی پر بہتا ہے' کالیشورم پراجکٹ کے حصہ کے طور پر کونڈا پوچما ساگر تک لایا گیا اور مربوط کیا گیا۔گوداوری ۶۱۸ فیٹ کی بلندی پر کونڈا پوچما ساگر میں بہتا ہے۔جیسا کہ پچھلے موازنہ میں کہا گیا تھا رنگا نائیک ساگر' کونڈا پوچما ساگر مکمل کر لیا گیا اور کسانوں کو اسی ربیع فصل میں پانی سربراہ کیا جا رہا ہے۔اگر ہم کسی بھی دیہات کو جائیں

تو، گزشتہ ۲۰ سالوں میں پہلی مرتبہ عوام آبدیدہ ہوکر کہتے ہیں کہ تالاب بھرے ہوئے ہیں، نہریں بہہ رہی ہیں اور فصلیں لہلہارہی ہیں۔

۴۹۔ ڈنڈی لفٹ آبپاشی پراجکٹ جو ضلع نلگنڈہ کے قریب ساگر لفٹ کنال کی اراضیات کے لئے پانی فراہم کرسکتا ہے۔ وزیراعلیٰ نے حال ہی میں ناگرجنا ساگر میں ۲،۵۰۰ کروڑ روپئے سے ۱۰ لفٹ آبپاشی پراجکٹس کے لئے سنگ بنیاد رکھا۔ ضلع نلگنڈہ کے لئے آبپاشی پانی کی سہولیات کی تکمیل کے لئے انجینئرس سخت جدوجہد کررہے ہیں۔

۵۰۔ دیواڈولا پروجیکٹ کا حصہ (تھوپاکولاگوڑم) سمکا ساگر تکمیل کے قریب ہے۔ سیتاراما پروجیکٹ کا حصہ (دوموگوڑم) کا حصہ سیتاامّا ساگر کی تعمیر کا عنقریب آغاز ہوگا۔

نئی لفٹس کی تعمیر

۵۱۔ حکومت نے آبپاشی کی سہولیات میں مزید اضافہ کرنے کے مقصد سے ناگرجنا ساگر حلقہ میں، نالی کل لفٹ کے نام سے، دیورکنڈہ حلقہ میں پوگیلہ، کمبالا پلی، نمبا پورم۔ پداگٹو، پدامنی گالا اور آکم پلی لفٹس، مریال گوڑہ حلقہ میں دوناپوتولا گنڈی۔ بالنے پلی، باپلا تانڈہ کشیو پورم۔ کنڈرہ پولی، بوتھالا پالیم۔ وڈہ پلی، ویراالا پالیم، تھوپوچرلا لفٹس کے نام سے، حضورنگر حلقہ میں ایم بی سی۔ مکتیالا برانچ کنال، جان پاڈ لفٹس، جوکال حلقہ میں ناگمادا گولفٹ، بانسواڑہ حلقہ میں جاکورا، چندور، فتح پور، چیتاپور لفٹس، آرمور حلقہ میں موچرلا، کمتام، چیکلی لفٹس بال کنڈہ حلقہ میں کوڈی چرلہ لفٹ، دھرم پوری حلقہ میں تھم بم پلی، ویلگا تور، دمنا پیٹ لفٹس، موتھول حلقہ میں پیپری لفٹ، گدوال حلقہ میں گٹو لفٹ، دوباکا حلقہ یلا ریڈی لفٹ کے نام سے متعدد نئے لفٹس کو منظوری دی ہے۔

مذکورہ بالا کے علاوہ حکومت نے کولاپور حلقہ گوپالا دینے لفٹ، ناگرکرنول حلقہ میں مارکنڈے لفٹ، ظہیرآباد اور سنگا ریڈی حلقہ جات میں سنگا میشورا لفٹس، نارائن کھیڑ حلقہ میں بسویشور لفٹ اور مشرقی عادل آباد کے آصف آباد میں سرپور، بیلم پلی، چنور، منچریال حلقہ جات میں پانچ عدد لفٹس، ایلیندو حلقہ میں ایلیند ولفٹ، بھدراچلم حلقہ میں پرگدا پلی لفٹس کے لئے تفصیلی پروجکٹس رپورٹس بھی تیار کی ہے۔ حکومت کی جانب سے عنقریب اسے انتظامی منظوری حاصل ہوگی۔

مشن کاکتیہ:

۵۲۔ چیرو ولوتلنگانہ کلپتا رولو۔ تلنگانہ کے لئے کنٹے نعمت ہیں۔ زراعت اور دیگر متعدد سرگرمیوں کے لئے کنٹے وسائل ہیں۔ متحدہ ریاست آندھرا پردیش میں کنٹوں کے اطراف سماجی و معاشی ماحول کو بگاڑ دیا گیا تھا۔ تلنگانہ حکومت کی جانب سے شروع کردہ مشن کاکتیہ اسکیم جو کنٹوں کو بحال کر رہی ہے اُس کے اچھے نتائج حاصل ہوئے ہیں۔ اس اسکیم کے تحت ہزاروں کنٹوں کو بحال کر دیا گیا ہے۔ لاکھوں ایکرایا کٹ کو مستحکم کیا گیا۔ مچھلی کی پیداوار میں بھی کنٹوں کے پانی کی گنجائش بڑھنے سے اضافہ ہوگیا۔

۵۳۔ ماہی گیروں کی آمدنی بڑھ گئی۔ تمام تلنگانہ کی زیر زمین آبی سطح میں بھی اضافہ ہوا۔

۵۴۔ تالابوں میں کوئی شگاف نہیں ہوا کرتے تھے۔ سابق میں کئی کنٹوں کو ان مسائل کا سامنا تھا لیکن جاریہ سال ہم مشین کاکتیہ کی کامیابی کے باعث اس مسئلہ کو کم کرنے کے قابل ہو گئے ہیں۔

۵۵۔ آبپاشی کے شعبہ کے لئے موازنہ تخمینہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۱۶,۹۳۱ کروڑ روپے کی تجویز پیش کئے ہیں۔

<u>مشن بھاگیرتا:</u>

۵۶۔ چوڑو چوڑو نلگنڈہ۔ گنڈے میدا فلوریڈو بنڈا۔۔۔ بوکالوزکاپوئینا بتوکولا منڈ انلگنڈہ'' دُکامیل دیسے دی انی نلوٗ''۔

ہمارے عزت مآب وزیر اعلیٰ نے اس نظم کو اُس وقت تحریر کیا تھا جب انھوں نے نلگنڈہ میں پینے کے پانی کی مشکلات کا مشاہدہ کیا اور دم بخود رہ گئے۔ فلورائیڈ پر غم زدہ ہو کر نظم تحریر کرنے والے شخص نے فلورائیڈ کے خطرہ کو ہمیشہ ہمیشہ کے لئے ختم کر دیا۔ مرکزی حکومت نے پارلیمنٹ میں یہ اعلان کیا کہ فلورائیڈ کے خطرہ کو مٹا دیا گیا ہے اور ایک بھی شخص فلوروسس سے متاثر نہیں ہے۔ مشن بھگیرتا اسکیم نے بھی نلگنڈہ کے فلورائیڈ کے مسائل کا ہمیشہ کے لئے خاتمہ کر دیا۔

۵۷۔ متحدہ آندھرا پردیش میں موسم گرما کے دوران خواتین کو پانی کے لئے کئی میل کا سفر پیدل چلتے ہوئے طئے کرنا پڑتا تھا۔ بارش کے موسم میں پانی جمع ہونے کی وجہ سے عادل آباد کے ایجنسی علاقوں کے کئی لوگ اسہال سے متاثر ہوگئے اور اپنی جان سے ہاتھ دھو بیٹھے۔

۵۸۔ سرکاری نلوں پر لڑائی جھگڑا' اراکین اسمبلی کو موردالزام ٹہراتے ہوئے خالی گھڑوں کے ساتھ مظاہرے' اسمبلی کے احاطہ میں قائدین کے احتجاج' ایوان کی کارروائی کو معطل کرنے کیلئے قرارداد کی پیش کشی روزانہ کا معمول تھا۔ گزشتہ ۷۰ برسوں میں کسی بھی جماعت کے اقتدار میں رہنے کے باوجود صورتحال یکساں برقرار رہی۔

۵۹۔ عزت مآب وزیراعلیٰ نے عہد کیا کہ اقتدار میں آنے کے دن سے پانچ برس کے اندر وہ صورتحال کو تبدیل کر دیں گے۔ حالانکہ یہ کوئی انتخابی وعدہ نہیں تھا پھر بھی انھوں نے مشن بھاگیرتا پروجکٹ کو مکمل کرنے کا عہد کیا جسے انھوں نے پورا کیا۔ مشن بھاگیرتا کے ذریعہ ریاست کی تمام بستیوں میں گھریلو نلوں کے ذریعہ صاف کردہ اور محفوظ پینے کا پانی سربراہ کیا جارہا ہے۔

۶۰۔ خواتین کو پانی حاصل کرنے کے لئے نہ ہی میلوں کا سفر طئے کرنا پڑرہا ہے اور نہ ہی واٹر پمپس کے پاس وہ جھگڑے کر رہی ہیں۔ اسہال سے کوئی اموات نہیں ہو رہی ہیں' نہ احتجاج ہو رہے ہیں' نہ دھرنے منظّم کئے جارہے ہیں۔ ملک بھر میں تلنگانہ کے وقار میں ایک ایسی ریاست کی حیثیت سے اضافہ ہوا ہے جس نے پینے کے پانی کے مسئلہ پر پوری طرح سے قابو پالیا ہے

۶۱۔ محکمہ وزارت کے جل شکتی سے تعلق رکھنے والے جل جیون مشن نے خاص طور سے تذکرہ کیا کہ تلنگانہ وہ واحد ریاست ہے جہاں ہر گھر کو صاف پینے کا پانی سربراہ کیا جارہا ہے۔

<u>اراضی کے انتظام میں اصلاحات:</u>

۶۲۔ تلنگانہ کی حکومت نے نظم اراضی میں ایک نئے باب کا آغاز کیا ہے۔ اراضی کے تنازعات کی یکسوئی کے لئے اور غیر منقولہ جائیدادوں کے حقوق کی برقراری کے لئے حکومت نے قانون پٹہ دار پاس بک بابت ۲۰۲۰ وضع کیا۔ دھرانی کے نام کی ایک ویب پورٹل' اراضی سے جڑے تنازعات کی یکسوئی میں ایک کلیدی کردار ادا کر رہی ہے۔ عزت مآب وزیراعلیٰ نے اسمبلی میں نیا ریونیو قانون متعارف کرتے ہوئے کہا تھا کہ: ''اس قانون کے ذریعہ کسانوں کی اراضی کے تنازعات کا مستقل حل نکل آئے گا۔ چنانچہ آج میں اتنی ہی مسرت محسوس کر رہا ہوں جتنی کہ تلنگانہ کے قیام پر محسوس کی تھی۔''

۶۳۔ مالکین اراضی حقوق سے متعلق نقائص سے پُر قوانین اور ریکارڈس کے سبب اراضی تنازعات کا حل ایک بڑا

مسئلہ بن گئے ۔عزت مآب وزیراعلیٰ نے محسوس کیا کہ اگراس صورتحال کوتبدیل نہیں کیا گیا تو دیہی علاقہ جات میں امن کو بحال نہیں کیا جاسکتا ہے۔

۶۴۔ حکومت تلنگانہ نے اراضی ریکارڈز کودرست کرنے کا کام شروع کیا جسے کسی اورریاست میں کبھی کیا ہی نہیں گیا ۔اس کے نتیجہ میں آج ہم تقریباً ۹۵ فیصد اراضی ریکارڈز کے بارے میں شفافیت کی حصولی کے قابل ہیں۔کسانوں کونئی پاس بکس دی گئی ہیں۔اس کی وجہہ سے ہم ۶۰،لاکھ کسانوں کورعیتو بندھواسکیم کے تحت مدد فراہم کرنے کے قابل ہوگئے ہیں۔

۶۵۔ اراضی ریکارڈز کوشفاف انداز میں دستیاب کروانے کے لئے دھرانی پورٹل متعارف کیا گیا ہے۔اراضی کے نظم ونسق میں ایک نئے دور کا آغاز ہوا ہے۔اس پورٹل کی مدد سے کوئی بھی شخص دنیا کے کسی بھی مقام سے اپنی اراضیات کی تفصیلات کے بارے میں معلومات حاصل کرسکتا ہے۔تاحال ۲ کروڑ ۱۷ لاکھ افراد دھرانی پورٹل سے رجوع ہوئے۔

۶۶۔ حکومت کی جانب سے رجسٹریشن اور منتقلی کی نئی پالیسی متعارف کروانا عوام کے لئے سہولت بخش ہے۔یہ طریقہ کار انتہائی آسان اور بہتر شفافیت کا حامل ہے۔حکومت کی جانب سے پیش کردہ نئے قوانین کی وجہہ سے رجسٹریشن اور منتقلی کے کاموں میں تیزی آئی ہے۔پاس بکس بھی تیز رفتاری سے جاری کئے جارہے ہیں۔۳ لاکھ ۲۹، ہزار افراد نے رجسٹریشن کی سہولت سے استفادہ حاصل کیا ہے۔ ۰۶ء۱لاکھ معرض التواء ریکارڈز کی منتقلی مکمل کی گئی۔یہ طریقہ کار ریکارڈز سے چھیڑ چھاڑ کی اجازت ہی نہیں دیتا اور یہ نوکرشاہی کے اثر رسوخ اور بدعنوانی میں بھی کمی کرتا ہے

۶۷۔ اراضی کے ریکارڈز کومنظم کرنے کے مقصد سے ڈیجیٹلائیزڈ طریقے سے اراضی کا جامع سروے کرنے کا فیصلہ کیا گیا ہے۔سروے کی اساس پرہم پاس بکس میں اراضی کے طول بلد وطول ارض کے درست حدود پیش کریں گے۔اس نظام کے تحت صرف زرعی اراضیات کی ہی نہیں بلکہ اوقافی اراضیات وقف اراضیات، جنگلاتی اراضیات اور دیگر سرکاری اراضی کے تنازعات کی یکسوئی کی جائیگی۔

۶۸۔ تخمینہ موازنہ ۲۱-۲۰۲۰ میں اراضی سروے کے لئے ۴۰۰ کروڑ روپئے کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

بہبودی اسکیمات:

۶۹۔ تلنگانہ حکومت، بہبودی میں سنہرا دور لارہی ہے۔تلنگانہ ہی ایک اکیلی اور واحد ریاست ہے، جو چھوٹے بچوں

سے بوڑھے افراد تک ہر کسی کو بہبودی کے فوائد پہنچا رہی ہے۔ ان دنوں ہر گھر بہبودی پروگرامس کے ذریعہ مستفید ہو رہا ہے۔ تلنگانہ ایک بہبودی ریاست ہے۔ پورے ملک میں ہماری ریاست میں ہی اتنے بڑے پیمانہ پر پروگرامس روبہ عمل لائے جارہے ہیں۔

آسرا وظائف:

۷۰۔ تلنگانہ حکومت آسرا وظائف کے ذریعہ مجبور اور غریب افراد کو تحفظ و روزگار فراہم کررہی ہے۔ متحدہ آندھرا پردیش نے صرف ۲۰۰ روپئے وظیفہ دیا تھا' تلنگانہ کی حکومت غریب عوام کو۔/۲۰۱۶ روپئے وظیفہ دے رہی ہے۔ جبکہ معمرین' بیوائیں' بیڑی ورکرس' تاڑی تاسندے' بنکرس' بدریلو بودھا کالو (ایلفانٹیس) کے متاثرین' ایڈس کے مریض اور تنہا خواتین کو۔/۲۰۱۶ روپئے وظیفہ حاصل ہو رہا ہے۔ جبکہ جسمانی معذورین' غریب اور قدیم فنکاروں کو باقاعدہ طور پر۔/۳۰۱۶ آسرا وظیفہ مل رہا ہے۔

۷۱۔ ریاست میں ۳۹'۳۶'۵۲۱ افراد میں آسرا وظائف تقسیم کئے گئے ہیں۔

۷۲۔ سال ۲۰۔۲۰۱۹ کے لئے ہمیں مرکزی حکومت سے ۶ لاکھ ۶۶ ہزار افراد کے لئے ماہانہ فی کس ۲۰۰ روپیئے کے حساب سے ۱۰۵ کروڑ روپیئے موصول ہوئے ہیں۔ ریاستی حکومت' فی شخص۔/۱۸۱۶ روپیئے کے علاوہ۔/۲۰۱۶ روپیئے وظیفہ تقسیم کررہی ہے۔

۷۳۔ مذکورہ بالا کے علاوہ ریاستی حکومت کی جانب سے ۳۱' لاکھ ۳۱' ہزار ۱۶۶۰ افراد کو مزید۔/۲۰۱۶ روپئے اور جسمانی معذورین کو۔/۳۰۱۶' روپئے ماہانہ بھی فراہم کئے جارہے ہیں۔

۷۴۔ سال ۲۰۔۲۰۱۹ کی آڈٹ رپورٹ کے مطابق وظائف کے ضمن میں حکومت' ۹۸٫۸۰ فیصد خرچ کررہی ہے۔ جبکہ مرکزی حکومت صرف ۱٫۲۰ فیصد ہی دے رہی ہے۔ ملک کی کسی دیگر ریاست میں ایسی کوئی شہادت نہیں ملتی ہے جو وظائف کی فراہمی میں ضرورت مند افراد کو اتنی بڑی رقم کے ساتھ مدد کررہی ہو۔

۷۵۔ اس اسکیم کے لئے تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۱۱۷۲۸٫۵۸ کروڑ روپئے کی تجویز کی گئی ہے۔

کلیان لکشمی/شادی مبارک:

۷۶۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ نے ایسے والدین کی مدد کرنے کا ارادہ کیا ہے جو غربت کے باعث اپنی بیٹیوں کی شادیوں کی انجام دہی کے لئے جدو جہد کر رہے ہیں۔ان کے اس انسانی نظریہ سے ہی کلیان لکشمی رشادی مبارک اسکیم کو متعارف کروایا گیا۔اس اسکیم کے تحت حکومت 'غریب لڑکیوں کی شادی کیلئے ۔/۱،۰۰،۱۱۶ روپیئے کی مدد فراہم کررہی ہے۔اس اسکیم کے ذریعہ لاکھوں لڑکیوں کو عزت مآب چیف منسٹر کی دعائیں مل رہی ہیں۔اسی طرح مسلم لڑکیوں کے نکاح کیلئے شادی مبارک کے نام سے ایسی ہی اسکیم پر عمل آوری کی جارہی ہے۔اس اسکیم کے تحت کئی غریب لڑکیوں کے والدین نے استفادہ کیا اور اپنی بچیوں کی شادی کی انجام دہی میں خوشی محسوس کررہے ہیں۔غریب مسلم لڑکیوں کی جانب سے عزت مآب وزیر اعلیٰ کے لئے نیک تمناؤں کا اظہار ہی ہمارے لئے اطمینان بخش ہے۔

۷۷۔ تاحال اس اسکیم کے تحت حکومت نے ۶،۴۸۰ کروڑ روپیئے جاری کئے ہیں جس کے ذریعہ ۸ لاکھ ۴۴ ہزار ۵۲۱' افراد کو فائدہ ہوا ہے۔

۷۸۔ کلیان لکشمی رشادی مبارک اسکیم کیلئے تخمینہ موازنہ ۲۲-۲۰۲۱ میں ۲،۷۵۰ کروڑ روپئے کی رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

درج فہرست اقوام و درج فہرست قبائل کی بہبود:

۷۹۔ جمہوریت میں سماج کے تمام طبقات کو یکساں مواقع حاصل ہونا چاہیے۔تلنگانہ حکومت ہی ایک ایسی واحد ریاست ہے جس نے درج فہرست اقوام اور درج فہرست قبائل کی مجموعی ترقی کو حاصل کرنے کے لئے قانون خصوصی ترقیاتی فنڈ متعارف کیا ہے۔درج فہرست اقوام درج قبائل کی آبادی کے تناسب کو دیکھتے ہوئے ان کیلئے اس موازنہ میں فنڈ ز مختص کئے جارہے ہیں اور بعض مواقع پر موازنہ میں مناسب اختصاص کئے جارہے ہیں اور انھیں صرف ان کی ترقی کیلئے خرچ کیا جارہا ہے۔

۸۰۔قانون خصوصی ترقیاتی فنڈز کے مطابق اگر کسی مخصوص مالی سال میں درج فہرست اقوام ر درج فہرست قبائل کی بہبود کیلئے مختص کردہ فنڈز کو استعمال نہیں کیا گیا تو یہ ازخود آئندہ مالیاتی سال کے فنڈز میں منتقل ہوجائیں گے۔یہ طریقہ کار صرف حکومت تلنگانہ کی جانب سے متعارف کردہ ہے اور دوسری ریاستوں کے لئے اس نے مثال قائم کی ہے۔حال ہی میں

حکومت راجستھان نے تلنگانہ حکومت کی جانب سے اختیار کردہ طریقہ کار کا جائزہ لیا اور اسے اپنانے کا فیصلہ کیا۔

۸۱۔ حکومت تلنگانہ نے اس قانون پر عمل آوری کرتے ہوئے درج فہرست اقوام اور درج فہرست قبائل کی بہبود کے لئے فلاحی اسکیمات پر عمل آوری کرنے کی خاطر دوسری ریاستوں کیلئے ایک مثال قائم کی ہے۔ اس اسکیم کے تحت درج فہرست اقوام' درج فہرست قبائل کے خصوصی ترقیاتی فنڈ اسکیم اور تکمیل کردہ دیگر پروگرامس سے متعلق معلومات کو گزشتہ برس' معزز اراکین میں ایک پین ڈرائیو کے ذریعہ فراہم کیا جارہا ہے۔ اسے گزشتہ سال بھی فراہم کیا گیا تھا۔ اراکین سے درخواست ہے کہ وہ اسکیم کی تفصیلات کا مطالعہ کریں۔

۸۲۔ بھارت رتن ڈاکٹر بی آر امبیڈکر نے تعلیم کی اہمیت کو واضح کرتے ہوئے کہا تھا ''ہم ثقافت کے ذریعہ حاصل ہونے والے شخصی فوائد' دولت اور عیش و آرام کو بھلا سکتے ہیں لیکن تعلیم کے ذریعہ سماج کے بارے میں حاصل ہونے والی سائنسی معلومات کو نظر انداز نہیں کرسکتے''۔ پسماندہ طبقات سے تعلق رکھنے والے عوام تعلیم کے بغیر سماج میں اپنی بقاء کا تحفظ نہیں کرسکتے۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کا یہ مضبوط عقیدہ ہے کہ اگر ہم ایک نسل کو تعلیم دیں تو آنے والی نسل ان کے نقش قدم پر چلے گی۔

۸۳۔ حکومت تلنگانہ نے درج فہرست اقوام اور درج فہرست قبائل کے بچوں کی ترقی کے لئے معیاری تعلیم فراہم کرنے خصوصی گروکلس قائم کئے اور انہیں بین الاقوامی معیار کی تعلیم دے رہی ہے۔

۸۴۔ تلنگانہ میں ۲۰۱۴ میں صرف ۱۳۴' ایس سی گروکلا اسکولس تھے۔ ریاست کی تشکیل کے بعد تلنگانہ کی حکومت نے اس تعداد میں ۲۶۸ تک کا اضافہ کیا۔ ان گروکلاؤں میں ریاست تلنگانہ کی تشکیل کے وقت ۸۲,۰۶۳ طلبا زیر تعلیم تھے۔ اب ۱,۴۵,۹۸۵ طلبا یہاں تعلیم حاصل کررہے ہیں۔ ایس سی گروکلاؤں پر ۲۰۱۴ میں ۵۹۰٫۶۰ کروڑ روپئے خرچ کئے گئے تھے جو کہ ۲۰۔۲۰۱۹ تک بڑھا کر ۸۹۸ کروڑ روپئے کردیئے گئے ہیں۔

۸۵۔ قبائلی طلباء کے لئے ۲۰۱۴ میں جہاں ۹۶ گروکلا تھے' اس میں ۲۰۲۱ تک ۱۳۳ تک کا اضافہ کردیا گیا ہے۔ اسی طرح طلباء کی تعداد میں ۲۰۱۴ میں ۲۷,۵۷۴ سے بڑھا کر ۲۰۲۱ میں ۶۶,۹۴۳ کردی گئی۔ ۲۰۱۴ میں ایس ٹی گروکلاؤں پر ۹۹٫۶۲ کروڑ روپئے خرچ کئے گئے تھے جس میں ۲۰۲۱ تک ۵۲۹٫۶۰ کروڑ روپئے تک کا اضافہ کردیا گیا تھا۔

۸۶۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ دلت اور قبائلی طالبات کے ترک تعلیم کو کم کرنے اور اعلیٰ تعلیم حاصل کرنے کی انہیں

ترغیب دینے کا عزم رکھتے ہیں۔ ریاست میں پہلی مرتبہ حکومت کی جانب سے ایس سی' ایس ٹی طالبات کو اعلیٰ تعلیم حاصل کرنے کے لئے ۵۳' اقامتی ڈگری کالجس قائم کئے گئے۔ ۵' ڈگری کالجوں میں پی جی کورسیس شروع کئے گئے تھے۔ اس فیصلہ کی ۱۵' ویں منصوبہ بندی کمیشن نے ستائش کی ہے۔ حکومت تلنگانہ کی جانب سے پیش کردہ ان بہترین سہولتوں کے بارے میں جائزہ لینے کے لئے ۱۴' ریاستوں کے نمائندگان نے دورہ کیا ہے۔ ہارورڈ یونیورسٹی نے ہمارے سماجی بہبود کے گروکل تعلیمی نظام کو مطالعہ تحقیق کے ایک موضوع کے طور پر لیا ہے۔ متحدہ آندھرا پردیش میں گروکل اسکولوں کے طلبا' طب کی صرف ٦ نشستیں حاصل کرنے کے اہل تھے۔ آج تلنگانہ گروکل اسکولوں سے ۱۸۹' طلبا نے ایم بی بی ایس اور بی ڈی ایس میں داخلہ حاصل کیا ہے۔ ساتھ ہی ۱۰۷' ایس سی ایس ٹی طلباء نے آئی آئی ٹی اور جے ای ای نشستوں میں داخلہ حاصل کیا اور وقار میں اضافہ کیا۔

۸۷۔ بار کونسل آف انڈیا نے ایس سی اور ایس ٹی کی ترقی کے لئے تعلیم کے شعبہ میں حکومت تلنگانہ کی جانب سے کی جارہی کوششوں کو تسلیم کیا اور ملک بھر میں لا کالجس کی اجازت کے لئے شرائط میں نرمی لاتے ہوئے ریاست میں دو عصری لا کالجس کے قیام کے لئے خصوصی اجازت مرحمت کی ہے۔ ملک میں پہلی مرتبہ ہم نے ایس ٹی لڑکوں اور دلت لڑکیوں کے لئے قانون کی تعلیم حاصل کرنے کی غرض سے سنگاریڈی میں گروکل کالج قائم کیا ہے۔ اس کے علاوہ ایل بی نگر میں ایک لا کالج قائم کیا ہے۔

۸۸۔ بیرونی ممالک میں تعلیم حاصل کررہے ایس سی اور ایس ٹی طلبا کے لئے ۲۰' لاکھ روپئے پر مشتمل ڈاکٹر بی آر امبیڈکر اسکالرشپ فراہم کی جارہی ہے۔ تاحال ۶۲۳' طلبا نے یہ اسکالرشپ حاصل کی۔ حکومت نے اس مقصد کے لئے ۸۰ء۱۰۷' کروڑ روپئے خرچ کئے ہیں۔

۸۹۔ حکومت تلنگانہ کی جانب سے ۱۸۰' ایس ٹی طلباء کو سمندر پار تعلیم حاصل کرنے کے مقصد کے لئے ۸ء۲۷' کروڑ روپئے کی رقم خرچ کی گئی ہے۔

۹۰۔ ایس سی ایس ٹی انٹر پرییزس کی مدد کے لئے ہم ٹی ایس پرائیڈ پروگرام روبعمل لا رہے ہیں۔ حکومت نئی صنعتیں قائم کرنے کے لئے آگے آنے والوں کو سبسیڈی پر برقی دے رہی ہے اور ۲۵ پیسے سود پر قرض فراہم کررہی ہے۔ ایس

سی؍ایس ٹی خواتین انٹرپریزس کو دی جانے والی سبسیڈی کو ۳۵ فیصد سے بڑھا کر ۴۵ فیصد کردیا گیا ہے۔ سیلز ٹیکس چھوٹ ۱۰۰ فیصد تک بڑھادی گئی۔ ۲۰۱۴ سے تا حال ایس سی ایس ٹی کی صنعتوں کے قیام کے لئے ۳۹,۵۹۰ یونٹس کو سبسیڈی کے لئے ۱,۹۱۹ کروڑ روپئے کی منظوری دی گئی۔

۹۱۔ ایسے ایس ٹی قریہ جات جہاں بی ٹی روڈ سہولت نہیں ہے اُن کے لئے تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں ہم ۱۶۵ کروڑ روپئے گرانٹ تجویز کررہے ہیں۔ اس سے قبائیلی قریہ جات میں سڑکوں کی تعمیر میں مدد ملے گی۔

۹۲۔ ایس ٹی مکانات کو برقی سربراہی پر سبسیڈی کی فراہمی کے لئے تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۱۸ کروڑ روپئے رقم تجویز کی گئی ہے۔

۹۳۔ قبائیل طویل عرصہ سے اُنکی زرعی اراضی کے لئے تھری فیز برقی سربراہی فراہم کرنے کا مطالبہ کررہے ہیں۔ ۱۰۳ کروڑ روپئے فنڈز کی رقم کے ساتھ ہم تمام قبائلی زرعی اراضیات کے لئے جو دیہاتوں سے دور ہیں اور وہاں برقی فراہم نہیں ہے، تھری فیز برقی سربراہ کررہے ہیں۔

۹۴۔ تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں ایس سی خصوصی ترقیاتی فنڈز کی بابت ۲۱,۳۰۶ء۸۵ کروڑ روپئے کی رقم اور ایس ٹی ترقیاتی فنڈ کی بابت ۱۲,۳۰۴ء۲۳ کروڑ روپئے تجویز کئے گئے ہیں۔

<u>بہبودی پسماندہ طبقات:</u>

۹۵۔ بی سیز کی زندگیوں کو خوشحال بنانا حکومت تلنگانہ اعلیٰ ترجیح ہے۔ بی سیز کو تعلیمی طور پر ترقی دینے کے اقدامات کئے جارہے ہیں۔ حکومت اُن کے پیشوں میں بھی مالی مدد دے رہی ہے۔

۹۶۔ جیسا کہ مہاتما جیوتی راؤ پھولے نے کہا تھا ''تعلیم کی کمی نچلی ذاتوں کو کچلے جانے کا سبب بنتی ہے اسکے علاوہ نیز تعلیم کے بغیر معاشی ترقی بھی نہیں ہوگی۔ معاشی ترقی کا فقدان پسماندہ طبقات پر ظلم وستم کا سبب بنتا ہے۔ حکومت نے مہاتما یوتی راؤ پھولے کے نام پر بڑے پیمانے پر بی سی گروکولہ شروع کئے ہیں تا کہ بی سی طلبا کو عالمی ماحول کے مطابق معیاری تعلیم اہم کی جائے۔

۹۷۔ ۲۰۱۴ میں ۱۹ بی سی گروکلا تھے۔ جہاں ۷۵۸۰ طلبا زیر تعلیم تھے۔ ان گروکلاؤں پر ۴۴ کروڑ روپئے خرچ کئے

گئے تھے۔تلنگانہ حکومت بننے کے بعد بی سی گروکلاؤں کی تعداد ۲۸۱' تک پہنچ گئی۔سہولیات بھی کافی بہتر بنائی گئی۔طلبا کے لئے درکار یونیفارمس' کتابیں اور دیگر سہولتیں وغیرہ مفت دیئے جارہے ہیں۔فی الحال ان اسکولوں میں ایک لاکھ ۱۳ہزار ۲۸۰' طلبا تعلیم حاصل کررہے ہیں۔حکومت کی جانب سے ان گروکلاؤں کی دیکھ بھال پر ۲۰۲۱ میں ۵۴۵' ۵ کروڑ روپئے مختص کئے گئے ہیں۔بی سی گروکلاؤں کے فنڈز میں حکومت تلنگانہ کی تشکیل کے وقت سے ۱۰' گنا اضافہ کیا گیا۔

۹۸۔حکومت' پسماندہ طبقات کو خصوصی ہاسٹلس' ماقبل اور مابعد میٹرک اسکالرشپس خواتین کے لئے اقامتی ڈگری کالجس اور معیاری تعلیم فراہم کررہی ہے۔

۹۹۔ حکومت تلنگانہ کی جانب سے مہاتما جیوتی راؤ پھولے سمندر پار اسکالرشپ اسکیم کے نام پر بی سی طلبا کو بیرونی ملک تعلیم حاصل کرنے کے مقصد کے لئے فی کس ۲۰' لاکھ روپئے کی رقم فراہم کی جارہی ہے۔تا حال ۱۰۸۲' بی سی طلبا کے لئے ۱۷۸٫۵۲' کروڑ روپئے کی رقم منظور کی گئی ہے۔

۱۰۰۔ حکومت نائی برہمن سیلونس کو سبسڈی پر برقی فراہم کرے گی۔آئندہ دو برسوں میں نائی برہمن کو جدید سیلون قائم کرنے کے لئے مالی مدد فراہم کرنے کا فیصلہ کیا گیا ہے۔حکومت نے راجکاؤں کے لئے عصری دھوبی گھاٹ تعمیر کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔

تاڑی تاسندوں کی بہبود:

۱۰۱۔ حکومت تاڑی تاسندوں کی بہبود کے لئے نیرا پالیسی لائی ہے۔اس کے لئے موازنہ میں ۲۵' کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔ہریتا ہرم کے حصہ کے طور پر پالمرا اور پام کے درختوں کی شجرکاری بھی شروع کی گئی ہے۔حادثاتی موت پر تاڑی تاسندوں کے خاندانوں کو ایکس گریشیا کے طور پر حکومت ۶٫۰۰' لاکھ روپئے دے رہی ہے۔

گولہ کروما کی بہبود اور بھیڑوں کی تقسیم:

۱۰۲۔ تلنگانہ میں گوشت کی پیداوار میں خود مکتفی بننے اور گولہ کروماس کے معیار زندگی میں اضافہ کرنے کے مقصد کے تحت حکومت تلنگانہ نے بڑے پیمانے پر بھیڑ کی تقسیم کا آغاز کیا ہے۔حکومت نے ۴٫۵۸۴' کروڑ روپئے کی لاگت سے ۳' لاکھ ۶۶ ہزار ۷۹۷' استفادہ کنندگان میں ۷۷٫۰۲٫۷۳۷' بھیڑیں تقسیم کی۔ان بھیڑوں کے لئے انشورنس کی سہولت بھی دی گئی ہے۔

تقسیم کردہ ان بھیڑوں سے ۱۲۰ء۱ کروڑ بچھڑے پیدا ہوئے جس کے ذریعہ ریاست میں گولہ کروماس کے لئے ۵۴۰۰ کروڑ روپئے کی آمدنی ہوئی ہے۔

۱۰۳۔ حکومت نے آئندہ مالی سال میں گولا کرمالو کے لئے ۳۰۰۰ کروڑ روپئے کی لاگت سے مزید ۳ لاکھ یونٹس فراہم کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔

ماہی گیروں کی بہبود:

۱۰۴۔ مشن کاکتیہ کنٹوں اور کالیشورم پراجیکٹ کی کامیابی سے ریاست میں پانی کی فراوانی ہے۔ یہ ماہی گیری کے لئے بہتر وسائل بن گئے ہیں۔ حکومت ذخائر آب اور کنٹوں میں بڑے پیمانے پر تخم ماہی اور جھینگوں کو چھوڑ رہی ہے۔ ماہی گیروں کو بھی مچھلی کا شکار کرنے اور انھیں فروخت کرنے کا موقع بھی دیا گیا ہے۔ بازار میں تلنگانہ کی اُس مچھلی کی بہت زیادہ طلب پائی جاتی ہے جس کی افزائش تازہ پانی میں کی جاتی ہو۔

۱۰۵۔ ریاست کی مجموعی گھریلو پیداوار میں ماہی گیری صنعت کا حصہ ۰٫۵ فیصد ہے۔ ریاست کے قیام کے وقت ۲,۴۹,۶۳۳ ٹن مچھلی پیدا کی جاتی تھی اور پیداوار کی لاگت ۲,۴۷۹ کروڑ روپے تھی۔ حکومت تلنگانہ نے ۱۸,۳۳۵ ذخائر آب میں ۲۶۸٫۳۷ کروڑ کی تخم ماہی اور ۱۱٫۶۴ کروڑ جھینگوں کو چھوڑا ہے۔ جس کی وجہہ سے ایک سال کے اندر ۳ لاکھ ۱۰ ہزار ٹن مچھلی کی پیداوار ہوئی ہے جو حکومت کی جانب سے مچھلی کی پیداوار میں ہونے والے اضافہ کی گنجائش کو ظاہر کرتا ہے۔ ریاست میں مچھلی کی پیداوار کی قدر آج تقریباً ۴۶۷۰ کروڑ روپئے ہے۔ اور اگر اس کا موازنہ سال ۲۰۱۴ سے کیا جائے تو اس دولت میں ۸۸ فیصد کا اضافہ ہوا ہے۔

ہینڈلوم شعبہ کی ترقی:

۱۰۶۔ تلنگانہ میں بنکر پُر امن اور خوشحال زندگی گزار رہے ہیں۔ حکومت تلنگانہ نے متحدہ آندھرا پردیش میں خودکشی کرنے جیسے اقدام سے ان بنکروں کو بچالیا ہے۔ حکومت نے ہینڈلوم بنکروں کے قرض معاف کردیئے ہیں۔ حکومت کی جانب سے کاشت کاری کے لئے درکار کپاس اور کیمیکلس نصف قیمت پر فراہم کئے جا رہے ہیں۔ ہم ۲۰ ہزار دستی کرگھوں کے بنکروں کو بتکماں کی ۹۵٫۲۵ لاکھ ساڑیوں اور اسکول یونیفارمس کے آرڈر دیتے ہوئے راست روزگار فراہم کر رہے ہیں جس کے ذریعہ

اس شعبہ سے ۴۶۱' کروڑ روپئے کی آمدنی حاصل ہورہی ہے۔حکومت' تلنگانہ کے دستی کرگھوں کے لئے ایک برانڈ اقدار تیار کررہی ہے اور بازاری سہولیات میں بھی اضافہ کررہی ہے۔ برقی کرگھوں کے ورکرس کی آمدنی ماہانہ ۱۶۰۰۰ روپئے سے ۲۰۰۰۰ روپئے تک بڑھادی گئی ہے۔حکومت نے چیوتا اسکیم کے تحت بنکروں کو ۹۶٫۴۳' کروڑ روپئے کی رقم جاری کی ہے۔اس اسکیم کے تحت ہینڈلوم ورکرس اُن کی آمدنی کا ۸ فیصد بچاپارہے ہیں اور حکومت اس پر مزید ۸ فیصد جمع کرے گی۔ ہینڈلوم ورکرس تین سال تک رقم جمع کرنے کے بعد بنک سے یہ رقم نکال سکتے ہیں۔کورونا کی اس غیر یقینی صورتحال میں حکومت نے ۹۶٫۴۳' کروڑ روپئے کی رقم پیشگی جاری کی ہے۔

۱۰۷۔ ہینڈلوم بنکروں کی بہبود کے لئے اس موازنہ میں ۳۳۸ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

۱۰۸۔ کلیان لکشمی اسکیم کے لئے بی سی طبقات سے زیادہ درخواستیں موصول ہورہی ہیں۔ چنانچہ تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۵۰۰' کروڑ روپئے کی اضافی رقم جملہ ۱,۸۵۰' کروڑ روپئے تجویز کررہے ہیں۔

۱۰۹۔ سال ۲۱۔۲۰۲۰ میں بی سی کارپوریشن کے موازنہ میں ۱,۰۰۰' کروڑ روپئے کی رقم کی تجویز کی گئی ہے۔

۱۱۰۔ اس موازنہ میں محکمہ برائے بہبودی پسماندہ طبقات کے لئے ۵,۵۲۲' کروڑ روپئے کی رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

اقلیتی بہبود:

۱۱۱۔ حکومت تلنگانہ نے درج فہرست اقوام کے خطوط پر اقلیتوں کے لئے مختلف بہبودی اسکیمات روبعمل لانے کا فیصلہ کیا ہے۔

۱۱۲۔ اقلیتوں کو تعلیمی میدان میں ترقی یافتہ بنانے کے لئے حکومت نے اقلیتوں کے لئے اقلیتی اقامتی اسکولس قائم کئے ہیں۔صرف اقلیتی طبقے کی بچیوں کی خاطر ۵۰ فیصد اسکولس قائم کئے گئے ہیں۔ریاست کے قیام کے وقت صرف ۱۲' اقلیتی اقامتی اسکولس معمولی سہولیات کے ساتھ چلائے جارہے تھے۔تلنگانہ ریاست کے قیام کے بعد تمام سہولیات کے ساتھ اقلیتی اقامتی اسکولوں کی تعداد میں ۲۰۴' تک کا اضافہ کیا گیا۔ جاریہ مالی سال میں ان اسکولس کی دیکھ بھال کے لئے ۵۶۱' کروڑ روپئے مختص کئے گئے۔ان اسکولوں میں اقلیتوں کے ایک لاکھ طلباء معیاری تعلیم حاصل کررہے ہیں۔

۱۱۳۔ باوقار تعلیمی ادارہ جامعہ نظامیہ میں حکومت نے ۱۵' کروڑ روپئے سے ایک عصری آڈیٹوریم تعمیر کیا ہے۔

۱۱۴۔ حکومت نے شہر کے کوکہ پیٹ میں اسلامک کلچرل' کنونشن سنٹر کی تعمیر کے لئے ۱۰' ایکر کا رقبہ مختص کیا ہے۔ تعمیراتی کام کا عنقریب آغاز ہوگا۔

۱۱۵۔ حکومت کی جانب سے ۱۰۰' اقلیتی طلبا کو اعلیٰ سطحی تربیت فراہم کی جارہی ہے جو اپنی پسند کے مقام اور ادارے میں سیول سرویسیس کے امتحانات کی تیاری کررہے ہیں۔

۱۱۶۔ سمندر پار اسکالرشپ اسکیم کے تحت بیرون ملک تعلیم حاصل کرنے والے ۱۶۸۴' اقلیتی طلباء کے لئے ۲۹۴' کروڑ روپئے منظور کئے گئے ہیں۔

۱۱۷۔ ۵۴' اقلیتی اقامتی اسکولس کے لئے ۱۰۵۴' کروڑ روپئے کے مصارف سے عمارتوں کی تعمیر کے لئے کام جاری ہیں۔

۱۱۸۔ ریاستی حکومت' رمضان اور کرسمس کو ریاستی تہواروں کے طور پر منارہی ہے۔اس موقع پر ۷ لاکھ غریب مسلمانوں اور عیسائیوں میں نئے ملبوسات تقسیم کئے گئے ہیں۔ان تہواروں کے موقع پر بڑے پیمانے پر عشائیہ کا اہتمام کیا جارہا ہے اور ہم ان کی خوشی کا حصہ بن رہے ہیں۔

۱۱۹۔ حکومت اقلیتی ترقیاتی کارپوریشن کے ذریعہ اقلیتی طبقے کو خصوصی مدد فراہم کررہی ہے۔اقلیتی نوجوانوں کو خود روزگار کی بابت قرضہ جات میں سبسیڈی بھی فراہم کی جارہی ہے۔شادی مبارک اسکیم کے تحت ۱,۷۵,۹۲۴' افراد مستفید ہوئے۔اسکیم پر ۱,۳۴۱' کروڑ روپئے خرچ کئے گئے۔

۱۲۰۔ سال ۲۰۰۸۔۲۰۱۴ کے دوران اقلیتوں کی بہبود پر ۸۱۲' کروڑ روپئے خرچ کئے گئے جبکہ پچھلے چھ برسوں میں ۵,۷۱۲' کروڑ روپئے خرچ کئے گئے۔

۱۲۱۔ حکومت نے اقلیتوں کی بہبود کے لئے تخمینہ موازنہ ۲۰۲۱۔۲۲ میں ۱۶۲۹' کروڑ روپئے کی تجویز پیش کی ہے۔

خلیجی مزدوروں کی بہبود:

۱۲۲۔ حکومت نے خلیجی ممالک میں برسر روزگار تلنگانہ کے مہاجر مزدوروں کو ہمدردانہ رویہ کے ساتھ مدد دینے کا

فیصلہ کیا ہے۔اس مقصد کے لئے ایک خصوصی ٹیم تشکیل دی گئی ہے تا کہ کیرالہ میں اس سلسلہ میں اختیار کئے گئے طریقہ کار کا جائزہ لیا جائے۔حکومت اس ٹیم کی پیش کردہ رپورٹ کی اساس پر خلیجی ممالک کے ورکرس کی بہبود کے لئے اقدامات کرے گی۔

بہبودی خواتین واطفال:

۱۲۳۔ حکومت نے خواتین کی نہ صرف صحت اور سلامتی بلکہ تعلیم اور ترقی کے لئے کئی اقدامات شروع کئے ہیں۔

۱۲۴۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کا احساس ہے کہ خواتین کو ان کے حمل کی مدت کے دوران کام پر مجبور نہیں کیا جانا چاہئے' جب کہ انہیں انسانی ہمدردی کی بنیاد پر حقیقتاً آرام کی ضرورت ہوتی ہے' چنانچہ انھوں نے فیصلہ کیا کہ حکومت ایک خاتون کو اس کی حمل کی مدت کے دوران ہونے والے یافت کے نقصان کا ازالہ کرے گی۔ کے سی آر کٹ متعارف کی گئی۔حمل قرار پانے سے بچہ کی پیدائش تک حکومت ہر سہ ماہی ۴،۰۰۰ روپئے جملہ ۱۲،۰۰۰ روپئے ادا کر رہی ہے۔اگر لڑکی پیدا ہوتی ہے تو اس رقم کے ساتھ اضافی ۱،۰۰۰ روپئے دیئے جاتے ہیں۔اس اسکیم کی وجہ سے' دواخانوں میں زچگیوں میں اضافہ ہوا۔نومولودوں کی شرح اموات میں کافی حد تک کمی ہوگئی۔حکومت زچگی کے بعد ماں اور بچہ کو ۱۵ ضروری اشیاء کے ساتھ کے سی آر کٹ دے رہی ہے۔

۱۲۵۔ کے سی آر کٹس' غریب خواتین اور نومولود کے لئے شاندار تحفہ ہے۔اس اسکیم کے تحت ۸،۱۷،۳۴۰ خواتین میں کے سی آر کٹس تقسیم کئے گئے ہیں۔تلنگانہ میں کامیابی کے بعد کئی ریاستیں اسی طرح کی اسکیمات کو روبہ عمل لا رہی ہیں۔

۱۲۶۔ سال ۱۴-۲۰۱۳ میں زچگی کے دوران فی لاکھ میں ۹۲' اموات ہوتی تھیں جواب کم ہوکر ۶۳ تک پہنچ گئی ہے۔نومولود کی شرح اموات فی ۱۰۰۰ پیدائش میں ۳۹ سے کم ہوکر ۲۶ ہوگئی ہے۔قومی خاندان صحت سروے کے مطابق زچگی کے وقت ماں اور نومولود کی اموات میں تیزی کے ساتھ کمی کے معاملہ میں ریاست تلنگانہ پہلے مقام پر پہنچ گئی ہے۔یہ آروگیہ لکشمی اور کے سی آر کٹس اسکیم کی کامیابیاں ہیں۔

۱۲۷۔ بتکماں تہوار کے موقع پر حکومت کی جانب سے ایک کروڑ خواتین کو ریاستی حکومت کی جانب سے تحفہ کے طور پر بتکماں ساڑیاں دی جا رہی ہے۔اس مقصد کے لئے ہر سال ۳۱۸' کروڑ روپئے خرچ کئے جا رہے ہیں۔

۱۲۸۔ سابق وزیر شریمتی سنیتا لکشما ریڈی کو تلنگانہ ریاستی خواتین کمیشن کی پہلی صدر نشین کے طور پر مقرر کیا گیا ہے۔ پولیس کی جملہ بھرتیوں میں خواتین کے لئے ۳۳' فیصد تحفظات کے ساتھ تقررات کئے گئے۔خواتین کے تحفظ کے لئے قائم کردہ شی

ٹیم فورسیس، عورتوں سے چھیڑ چھاڑ پر موثر طور پر کنٹرول کررہی ہیں۔خواتین کے خود روزگار کی حوصلہ افزائی کے لئے حکومت شی کیا بس اسکیم کے تحت کار کی خریدی کے لئے ۳۵ فیصد سبسیڈی فراہم کررہی ہے۔حکومت نے مختلف شہروں اور قصبوں میں بیت الخلاء کی سہولت کی کمی کی وجہہ سے خواتین کو درپیش مشکلات کو دور کرنے کے لئے ریاست بھر میں ۰۱۰،۷،شی بیت الخلاء تعمیر کئے۔ یہ فیصلہ بھی کیا گیا ہے کہ ریاست کے تمام پولیس اسٹیشنوں میں خواتین کے لئے خصوصی بیت الخلاء تعمیر کئے جائیں۔اس سلسلہ میں پولیس اسٹیشنوں میں تمام خواتین پولیس ملازمین' آنے والیوں اور ملزمین کے لئے'شی ٹائیلیٹس) کی تعمیر کے لئے اس موازنہ میں ۲۰' کروڑ روپئے مختص کرنے کی تجویز پیش کررہی ہے۔حکومت یونیورسٹیوں اور کالجوں میں شی ٹائیلٹ کی تعمیر کے لئے اس موازنہ میں ۱۰' کروڑ روپئے کی تجویز پیش کررہی ہے۔

۱۲۹۔ حکومت کی جانب سے فراہم کئے جانے والے ڈبل بیڈروم کے مکانات کو صرف خواتین کے نام پر ہی دیا جارہا ہے۔

۱۳۰۔ آروگیہ لکشمی اسکیم کے تحت ۴'لاکھ حاملہ خواتین کو تغذیہ بخش غذا کی فراہمی پر ۴۴،۱۳۶ کروڑ روپئے رقم خرچ کی گئی۔

۱۳۱۔ قومی خاندان صحت سروے کے مطابق' ریاست کے پانچ اضلاع میں خواتین خون کی کمی سے اور چند بچے جسمانی کمزوری سے متاثر ہیں۔اس مسئلہ سے نمٹنے کے لئے ۹' آئی اے ایس' آئی پی ایس اور آئی ایف ایس پر مشتمل اعلٰی عہدیداروں کی ٹیم تشکیل دی گئی ہے۔اس ٹیم نے کیرالا اور دیگر ریاستوں کا دورہ کرنے کے بعد ایک جامع رپورٹ پیش کردی ہے۔اس رپورٹ کی بنیاد پر حکومت خواتین میں خون کی کمی سے پیدا ہونے والے مسائل پر قابو پانے کے لئے ضروری اقدامات شروع کرے گی۔

خواتین کے اپنی مدد آپ گروپ:

۱۳۲۔ حکومت تلنگانہ کی مدد سے خواتین کے اپنی مدد آپ گروپس تیزی سے آگے بڑھ رہے ہیں۔ان انجمنوں کے ذریعہ خواتین میں کفایت شعاری کا شعور بڑھ رہا ہے۔ریاست میں ۴،۲۹،۲۶۲' اپنی مدد آپ گروپس ہیں۔مذکورہ ایس ایچ جیز میں ۴۶،۶۵،۴۴۳ خواتین اراکین ہیں۔وہ تمام' اپنی رقم کی بچت کررہی ہیں' بینکوں سے بلاسودی قرض حاصل کررہی ہیں اور

باقاعدگی سے واپس کررہی ہیں۔بینکوں نے ریاست میں خواتین انجمنوں کے اراکین کو۲۱۔۲۰۲۰ کے دوران بلاسودی قرض کے ذریعہ۹,۸۰۳ کروڑ روپئے فراہم کئے ہیں۔قرضوں کی وصولی کی شرح ۹۷ء۲۵ فیصد ہے۔حکومت نے۲۲۔۲۰۲۱ ریاست میں خواتین کے اپنی مدد آپ گروپوں کو بلاسودی قرضوں کی بابت ۳,۰۰۰ کروڑ روپئے کی بھاری رقم فراہم کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔

۱۳۳۔ ریاست تلنگانہ کے قیام کے بعد، حکومت نے ان کی تعلیم وترقی کے لئے بڑی تعداد میں خواتین کے لئے کالجس اورلڑکیوں کے لئے اقامتی اسکولس قائم کئے ہیں۔

۱۳۴۔ خواتین واطفال کی بہبود کے لئے تخمینہ موازنہ۲۲۔۲۰۲۱ میں۲,۰۲۷ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

ڈبل بیڈروم مکانات کی اسکیم:

۱۳۵۔ غریب عوام کوعزت کی زندگی گزارنے کے لئے ۲ بی ایچ کے مفت فراہم کرنے عزت مآب وزیراعلیٰ کا خواب ڈبل بیڈروم مکانات کی اسکیم کی عمل آوری کا موجب بنا۔مالی سال۲۲۔۲۰۲۱ ڈبل بیڈروم مکانات کے لئے ۱۱,۰۰۰ کروڑ روپئے خرچ کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔تاحال ریاست میں دیہی اورشہری علاقوں میں ۵۲,۴۵۶' ڈبل بیڈروم مکانات مکمل کئے گئے۔بہت جلد یہ مکانات استفادہ کنندگان کے حوالے کردیئے جائیں گے۔ہم نے ایسے غریبوں کو جواپنی زمین رکھتے ہیں' ۲ بیڈ روم کے مکانات کی تعمیر کے لئے مالی مدد فراہم کرنے کا وعدہ کیا تھا لیکن کورونا کے سبب پیدا ہوئے معاشی بحران کی وجہ سے اسے ملتوی کرنا پڑا۔چونکہ اب معیشت آہستہ آہستہ بحال ہورہی ہے اسی لئے حکومت نے مالی سال۲۲۔۲۰۲۱ اس تیقن پرعمل آوری کا فیصلہ کیا ہے۔اس سلسلہ میں رہنمایانہ خطوط بہت جلد جاری کئے جائیں گے۔

شہری ترقیات (پٹناپرگتی):

۱۳۶۔ ہماری حکومت نے پلے پرگتی سے تحریک پاکرشہری ترقیات کا آغاز کیا ہے۔تلنگانہ میں شہری ترقیات نے رفتار پکڑی ہے۔حکومت نے شہروں میں وہاں کے مطابق سہولتوں کو بہتر بنانے کی ضرورت کوتسلیم کیا ہے۔اس نے نئے بلدی مسودہ قانون کے ذریعہ سرکاری نمائندگان کواختیارات اور ذمہ داریاں دیں۔اس نے شہری ادارہ جات کوشفاف طریقہ سے چلانے کے عمل کووضع کیا ہے۔کوئی بھی مچھلی اورترکاریاں فٹ پاتھوں پراورموریوں کے کنارے فروخت ہوتے ہوئے دیکھ سکتا ہے۔اس صورتحال میں مکمل تبدیلی لانے کے لئے حکومت ہرشہر میں 'عصری سبزی وغیرسبزی مارکیٹس' تعمیر کرنا چاہتی

ہے۔ گجویل میں مذکورہ جذبہ سے پہلے ہی ایک مثالی مارکیٹ تعمیر کی جا چکی ہے اور اسی طرح کے مارکیٹس تمام شہروں میں قائم کئے جائیں گے۔ حکومت اس پراجکٹ کے لئے ۵۰۰ کروڑ روپئے مختص کرنے کی تجویز پیش کرتی ہے۔ حکومت شہروں میں کثیر تعداد میں عوامی بیت الخلاء تعمیر کرنے کی تجویز رکھتی ہے۔ ہم نے جو 'پٹنا پرگتی' شروع کیا ہے اس سے قبل ریاست میں صرف ۴۸۰۴ بیت الخلاء تھے۔ حکومت نے اس مالی سال میں ۹,۲۱۶ بیت الخلاء تعمیر کئے اور تمام بلدیات' کارپوریشنوں اور جی ایچ ایم سی میں ۱۴,۰۲۰ بیت الخلاء دستیاب ہیں۔ یہ بیت الخلاء فی ہزار آبادی میں ایک کے حساب سے تعمیر کیا گیا۔ ضرورت کی بنیاد پر مزید بیت الخلاء تعمیر کئے جائیں گے۔

۱۳۷۔ متوفی کے جنازے اور آخری رسومات کے لئے' دیہاتوں میں تمام سہولتوں کے ساتھ ویکنتا دھامم کی تعمیر تکمیل کے قطعی مراحل میں ہے۔

۱۳۸۔ ہم قصبوں اور شہروں میں بھی جدید سہولتوں کے ساتھ ویکنتا دھامم تعمیر کرنے کے لئے '۲۰۰' کروڑ روپئے مختص کرنے کی تجویز رکھی ہے۔

۱۳۹۔ 'پٹنا پرگتی' کے لئے ہر ماہ '۱۴۸' کروڑ روپئے کی رقم منظور کی گئی ہے تاکہ شہری مجالس مقامی کو فنڈ کی کسی قلت کا سامنا نہ ہونے پائے۔

شہر حیدرآباد کی ترقی:

۱۴۰۔ تلنگانہ کی تشکیل کے بعد' حکومت شہر حیدرآباد کی ترقی کے لئے خصوصی منصوبوں کی منصوبہ بندی اور عمل آوری کر رہی ہے۔ ان اقدامات کے نتیجہ میں ہمارا حیدرآباد' سماجی' معاشی' رئیل ایسٹیٹ اور روزگار کے پہلوؤں سے ہر سال عالمی مطالعات کے انعقاد میں دوسری مرتبہ بازی لے گیا ہے۔ شہر میں ۹' فلائی اوورس' ۴' زیر زمین راستوں' ۳ آر او بیز کی تعمیر مکمل کی ہے۔ کورونا کے دوران ۲,۰۰۰ کروڑ روپئے کی لاگت سے فلائی اوورس کی تعمیر' ۳۰۰ کیلومیٹر سڑکوں اور ۲۹ لنک روڈس کی تعمیر مکمل کی ہے۔

۱۴۱۔ حال ہی میں تکمیل شدہ درگم چیرو کا کیبل برج اس شہر کے تاج میں ایک اور نگینہ ہے۔ اس برج کی خوبصورتی

کا مشاہدہ کرنے کے لئے ہر روز ہزاروں سیاح یہاں پر آرہے ہیں۔اس برج نے بنجارہ ہلز اور ہائی ٹیک سٹی کے درمیان کے فاصلے کو کم کردیا ہے۔گنجان ٹریفک میں کمی ہونے کے ساتھ موٹرراں اب پُرسکون اور تیز تر انداز میں سفر کے قابل ہوگئے ہیں۔

۱۴۲۔ غربا کی بھوک کا خاتمہ کرنے کے لئے حکومت انا پورنا کے ۱۷۹ مراکز کے ذریعہ یومیہ ۵ روپے پر ۵۵,۰۰۰ افراد کو اچھی غذا فراہم کررہی ہے۔

۱۴۳۔ حکومت نے حالیہ عظیم تر بلدی حیدرآباد کے انتخابات کے دوران شہریوں کو پینے کے پانی کی فراہمی کے اپنے وعدے کو پورا کیا ہے۔

۱۴۴۔ حکومت' ہر خاندان کو ۲۰,۰۰۰' لیٹر محفوظ اور تازہ پانی بلا قیمت فراہم کررہی ہے۔اس نے غریب اور متوسط طبقے کے عوام پر آبی بلوں کے بوجھ میں کمی کی ہے۔ہم اس موازنہ میں تازہ پانی کی مفت سربراہی کے لئے ۲۵۰' کروڑ روپے کی تجویز پیش کررہے ہیں۔

۱۴۵۔ حیدرآباد کے عوام کے پینے کے پانی کی مستقبل کی ضروریات کو ذہن میں رکھتے ہوئے حکومت' ناگرجنا ساگر کے قریب سنکے سولا سے حیدرآباد کو پانی منتقل کرنے کے لئے ایک نئے پراجیکٹ کی تعمیر کا منصوبہ بنارہی ہے۔ہمیں اندازہ ہے کہ اس کام کے لئے ۱,۴۵۰' کروڑ روپے کے فنڈز خرچ ہوں گے۔ہم سنکے سولہ پر تعمیر کئے جانے والے پراجیکٹ کے لئے ۷۲۵ کروڑ روپے کی تجویز پیش کررہے ہیں۔

۱۴۶۔ ہم موسیٰ ندی کی بحالی اور اطراف کے علاقہ جات کی خوبصورتی کے لئے تخمینہ موازنہ ۲۰۲۰-۲۱ میں ۲۰۰ کروڑ روپے مختص کرنے کی تجویز پیش کررہے ہیں۔

۱۴۷۔ میٹرو ریل پروجیکٹ کے لئے تخمینی موازنہ ۲۰۲۰-۲۱ میں ۱,۰۰۰ روپے کی تجویز ہے۔

۱۴۸۔ ہم آؤٹر رنگ روڈ کے دائرے میں قائم کردہ نئی کالونیوں کو پینے کے پانی کی سربراہی کے لئے ۲۵۰' کروڑ روپے مختص کرنے کی تجویز پیش کررہے ہیں۔

۱۴۹۔ حکومت' مختلف ترقیاتی کاموں کے آغاز کے لئے ورنگل کارپوریشن کے لئے ۲۵۰' کروڑ روپے اور کھمم

کارپوریشن کے لئے ۱۵۰ کروڑ روپے کی تجویز پیش کررہی ہے۔

۱۵۰۔ ہم محکمہ بلدی نظم ونسق وشہری ترقیات کے لئے تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۱۵,۰۳۰ کروڑ روپے مختص کرنے کی تجویز پیش کررہے ہیں۔

کورونا پر قابو پانے کی سرگرمیاں:

۱۵۱۔ حکومت نے کورونا کے پھیلاؤ پر قابو پانے کے لئے ریاست بھر میں ۱۲۰۰ کورونا کی جانچ کے مراکز قائم کئے ہیں۔ ہر ۱۰ لاکھ کی آبادی میں سے ۲ء۱۱ لاکھ عوام کے کورونا کے معائنے کئے گئے ہیں۔ اس نے الگ تھلگ رکھنے کے مراکز 'ادویات' بستر' غذا اور دیگر ضروریات کے لئے ۱۱۷۸ء۲۸ کروڑ روپے خرچ کئے ہیں۔

۱۵۲۔ کورونا کے دوران حکومت' ریاست کی غریب عوام اور مہاجر ورکرس کے ساتھ کھڑی تھیں اور اُس نے انسانی فہم کا مظاہرہ کیا۔ لاک ڈاؤن کے ابتدائی تین ماہ کے لئے ہر شخص کو ۱۲ کیلو راشن کا چاول مفت دیا گیا۔ اس کے بعد بھی ۵ مہینوں تک ۱۰ کلو چاول مفت فراہم کیا گیا۔ راشن کارڈ کے حامل غریب خاندانوں کے اکاؤنٹس میں دو ماہ تک فی خاندان ۱۵۰۰ روپے راست منتقل کئے گئے۔ حکومت نے اس مقصد کے لئے ۲,۴۵۵ کروڑ روپے خرچ کئے۔

۱۵۳۔ روزگار کے لئے مختلف ریاستوں سے تلنگانہ کو آنے والے مہاجر ورکروں کو بھی نظر انداز نہیں کیا گیا۔ حکومت نے ان کی بھی بہتر انداز میں دیکھ بھال کی۔ ۶ء۴۷ لاکھ مہاجر ورکروں کو ۵ کیلو چاول کے ساتھ ۵۰۰ روپے دیئے گئے۔ اس کے لئے ۱۰۷ کروڑ روپے خرچ کئے گئے۔

۱۵۴۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ نے بتایا ہے کہ مہاجر مزدور' تلنگانہ کی ترقی کا حصہ ہے اور کورونا وباء کے دوران ۲,۰۱,۲۱۳ مہاجر ورکرس اپنے آبائی مقامات کو مرکزی حکومت کے اشتراک سے ۱۵۱ خصوصی ٹرینوں کے ذریعہ واپس جانے کے اہل بنے۔ اس کے لئے ۱۷ کروڑ روپے خرچ کئے گئے۔

۱۵۵۔ حکومت نے کورونا کے خلاف مسلسل جدوجہد کرنے والے پولیس' ڈاکٹرس' اور صفائی کرمچاریوں کو ترغیب کے طور پر ۲۳۵ء۳۶ کروڑ روپے دیئے ہیں۔ اس کے علاوہ کورونا سے متاثر ہونے والے صحافیوں کو مالی تعاون فراہم کیا گیا ہے۔ کورونا کے دور میں وکلاء کو بھی ۲۵ کروڑ روپے کی مالی مدد دی گئی۔

۱۵۶۔ منجانب حکومت، میں تمام محاذ پر جدو جہد کرنے والوں، طبی عملہ، پولیس، صفائی کا عملہ اور متعلقہ محکمہ جات کے عہدیداروں سے اظہار تشکر کرنا چاہتا ہوں جو کورونا کے بحران کے دوران بھی عوام کی خدمت میں مصروف تھے۔ میں تمام اراکین قانون ساز اسمبلی، اراکین قانون ساز کونسل، اراکین پارلیمان، کارپوریٹرس، سرپنچوں اور دیگر عوامی نمائندوں کا شکریہ ادا کرنا چاہتا ہوں جو ہمیشہ عوام کے درمیان رہتے ہیں۔ آیئے ہم تلنگانہ کے اُس جذبہ کو ہمیشہ برقرار رکھے کہ ہم سب متحد ہیں چاہے کسی بھی قسم کی مشکل پیش آئے۔

صحت وطبابت:

۱۵۷۔ حکومت تلنگانہ نے عوام کے درمیان میں سے بدگمانی کو ختم کرتے ہوئے صحت عامہ کے نظام میں ایک نیا اعتماد بحال کیا ہے ہم نے آروگیہ تلنگانہ کے مقصد سے طبی میدان میں متعدد اصلاحات کو متعارف کیا ہے۔ ریاست کے قیام کے وقت تلنگانہ میں ایک بھی ڈائیگناسٹک سنٹر موجود نہیں تھا۔ تلنگانہ حکومت کے دور میں خاص طور سے غریبوں کے لئے ۲۵، ڈائیگناسٹک سنٹر قائم کئے گئے۔ ۲۰۱۴ تک ریاست بھر میں عوامی شعبہ کے صرف تین ڈائیلاسیس سنٹر ہوا کرتے تھے۔ حکومت تلنگانہ نے سال ۲۰۲۱-۲۰۲۰ تک ۴۹، ڈائیلاسیس کے مراکز قائم کئے ہیں۔ ان مراکز میں اوسطاً سالانہ ۱۰,۵۰۰، افراد کا علاج کیا جارہا ہے۔ حکومت تلنگانہ نے ۲۲، نئے ویرولوجی کے جدید لیابس بھی قائم کئے۔

۱۵۸۔ کورونا وائرس کے دوران مریضوں کی تعداد میں اضافہ ہورہا تھا اسی لئے بروقت ردعمل ظاہر کیا گیا اور جنگی خطوط پر تلنگانہ انسٹی ٹیوٹ آف میڈیکل سائنس (ٹی آئی ایم ایس) کا آغاز کیا۔ بستر اور آکسیجن جیسی ضروری سہولیات کو بروقت فراہم کر دیا گیا۔

بستی دواخانہ (ڈسپنسریز)

۱۵۹۔ حکومت نے بستیوں کے قریب معیاری طبی خدمات کو لانے کے نظریہ کے ساتھ بستی دواخانے کو شروع کیا جس کے بارے میں سابقہ حکومتوں نے کبھی سوچا بھی نہیں تھا۔ اس سے پہلے غریب عوام کو معمولی سی بیماری کے لئے بھی کارپوریٹ اسپتال سے رجوع ہونا پڑتا تھا اور اس کے لئے اپنی جیب سے بھاری رقم ادا کرنا پڑتا تھا۔ آج کی تاریخ تک ۲۲۴، بستی دواخانے قائم کئے گئے جن میں ۱۹۶، قسم کی ادویات موجود ہیں اور ۵۶ قسم کے طبی معائنے کئے جارہے ہیں۔

۱۶۰۔ تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں محکمہ صحت وطبابت کے لئے ‘۶,۲۹۵’ کروڑ روپئے کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

تعلیم:

۱۶۱۔ سوامی ویویکانند نے کہا کہ حقیقی تعلیم کسی بھی شخص میں خود اعتمادی بحال کرتی ہے۔حکومت تلنگانہ نے ریاست میں تعلیم کی بنیاد کو مستحکم کیا ہے۔ یہ حکومت غریبوں اور پسماندہ طبقات کے طلباء کو بلا قیمت بین الاقوامی معیار کی تعلیم فراہم کررہی ہے۔اب والدین بھی اپنے بچوں کو گروکل میں تعلیم حاصل کرنے کے لئے روانہ کرنے کے خواہاں ہیں جو کہ اپنے معیار کے معاملے میں ایک کارپوریٹ تعلیمی ادارے کے برابر ہیں۔خانگی اسکولوں میں طلباء کی تعداد میں کمی ہوگئی ہے اور سرکاری گروکولس میں یہ تعداد بڑھ گئی ہے۔ ہمارے طلباء سی اے ٹی' میڈیسن اور انجینئرنگ کی تعلیم میں قومی سطح پر بہترین رینکس حاصل کررہے ہیں۔گروکلس میں تعلیم پانے والے طلبا صرف تعلیم ہی میں نہیں بلکہ کھیل کود اور ثقافت میں بھی بہتر ہیں۔سال ۲۰۱۴ میں گروکلس کی جملہ تعداد ۲۹۸ تھی اور اب ریاست میں گروکلس کی تعداد ۹۷۰ ہوگئی ہے جو کہ تعلیم کے شعبہ میں ہورہی پیشرفت کا ایک اشارہ ہے۔حکومت ہر طالب علم پر فی سال ایک لاکھ روپئے خرچ کررہی ہے۔حکومت تلنگانہ' انٹر میڈیٹ کے طلبا کو بلا قیمت تعلیم اور نصابی کتب فراہم کررہی ہے جو کسی دوسری ریاست میں نہیں ہے۔اس کی وجہ سے ہر سال ۴۰۴ سرکاری جونیئر کالجس میں تعلیم حاصل کرنے والے ‘۱,۸۰,۷۵۰' طلباء مستفید ہورہے ہیں۔

۱۶۲۔ تعلیمی سال ۲۰۔۲۰۱۹ کے دوران اقامتی اسکولوں کے تمام زمروں میں تعلیم حاصل کرنے والے طلباء کی جملہ تعداد ‘۴,۲۹,۶۸۶' ہے۔

تعلیم کے لئے نئی اسکیم

۱۶۳۔ ہم اس سال کے موازنہ میں ۴,۰۰۰ کروڑ روپئے سے ایک نئی تعلیمی پالیسی کی تجویز پیش کررہے ہیں تا کہ تلنگانہ میں تعلیم کے شعبہ کو جامع اور مکمل انداز میں اوپر اٹھایا جائے۔آنے والے دو برسوں میں حکومت ریاست کے ہر قسم کے سرکاری اسکولوں میں بڑے پیمانے پر بنیادی سہولیات کی تعمیر کرے گی۔ یہ فیصلہ کیا گیا ہے کہ اسکولوں کیلئے درکار عمارتوں' ان کی مرمت اور ضروری فرنیچر و بیت الخلاء جیسی سہولیات فراہم کی جائیں۔ ہر اسکول میں ایک ڈیجیٹل کلاس روم قائم کیا جائے گا جو عصری ٹکنالوجی سے تمام اسکولوں کو مربوط کرے گا۔

۱۶۴۔ ہم اس عظیم پروگرام کیلئے اس موازنہ میں ۲,۰۰۰ کروڑ روپئے کی تجویز پیش کررہے ہیں۔

۱۶۵۔ اسکولی تعلیم کیلئے ۱۱,۷۳۵ کروڑ روپئے مختص کرنے کی تجویز ہے۔

۱۶۶۔ اعلیٰ تعلیم کیلئے ۱,۸۷۳ کروڑ روپیئے مختص کئے گئے ہیں۔

برقی کا شعبہ:

۱۶۷۔ برقی کے شعبہ میں تلنگانہ کی کامیاب داستان ہے۔ تلنگانہ وہ واحد ریاست ہے جو تمام شعبہ جات کو بلا رکاوٹ ۲۴ گھنٹے برقی سربراہ کررہی ہے۔ مخالفین کو بھی اسے تسلیم کرنا چاہئے اور یہ ایک ناقابل تردید حقیقت ہے۔ ہمارے قابل احترام وزیراعلیٰ کے مکمل عزم، برقی کے عملہ کی سخت محنت اور عہدیداروں کی موثر نگرانی ہی اس کامیابی کی وجوہات ہیں۔

۱۶۸۔ ان دنوں برقی کی طلب میں زبردست اضافہ ہوا ہے اور ایک ہی شرح پر ہی اسے سربراہ کیا جارہا ہے۔

۱۶۹۔ برقی کٹوتی، فصل کی تعطیلات اور برقی کی تعطیلات اب قصہ پارینہ بن چکی ہیں۔ ان باتوں کے لئے تلنگانہ میں مزید کوئی جگہ نہیں ہے۔ زرعی شعبہ کے ساتھ دیگر تمام شعبہ جات کو رات دن بلا رکاوٹ ۲۴ گھنٹے برقی کی سربراہی کی جارہی ہے۔

۱۷۰۔ ریاست کے قیام کے وقت ریاست کی فی کس برقی کھپت ۱۱۱۰ یونٹس سے بڑھ کر سال ۲۰۲۱-۲۰۲۰ میں ۲۰۷۱ یونٹس تک پہنچ گئی۔ ملک بھر میں فی کس برقی کی کھپت کے معاملے میں تلنگانہ ایک قائد بن گیا ہے۔ یہ ترقی کا ایسا اشارہ ہے جو ریاست کی پیش رفت کی عکاسی کرتا ہے۔

۱۷۱۔ قبل ازیں متحدہ ریاست آندھرا پردیش کے ۲۳ اضلاع میں اعلیٰ ترین طلب صرف ۱۳۱۶۲ میگا واٹس تھی جب کہ تلنگانہ میں ۱۳,۶۸ ۴ امیگاواٹس ریکارڈ کی گئی ہے۔

۱۷۲۔ حکومت کی جانب سے تیز تر انداز میں ۱۰۸۰ میگا واٹس کا بھدرادری پاور پلانٹ تعمیر کیا گیا۔ یادادری پاور پلانٹ کے تعمیراتی کام بھی تیزی کے ساتھ جاری ہیں۔

۱۷۳۔ تخمینہ موازنہ ۲۲-۲۰۲۱ میں برقی کے شعبہ کے لئے ۱۱,۰۴۶ کروڑ روپئے رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

صنعتی شعبہ

۱۷۴۔ ریاست تلنگانہ میں صنعتی ترقی میں تیزی کے ساتھ پیشرفت ہورہی ہے۔سنگل ونڈو کے ذریعہ صنعتوں کے قیام کی اجازت دینے کے لئے وضع کردہ قانون ٹی ایس۔آئی پاس اب ساری دنیا کی توجہ کا مرکز بن گیا ہے۔ہماری ریاست آسان تجارت (ای اوڈی بی) کے ذریعہ صنعتوں کو تیزی کے ساتھ اجازت ناموں کی فراہمی میں تیسرے مقام پر پہنچ گئی ہے۔

۱۷۵۔ ٹی ایس۔آئی پاس سسٹم کے ذریعہ پچھلے چھ برسوں کے دوران ۱۵,۲۵۲' اجازت نامہ عطا کئے گئے ہیں اور ۲ء۱۳' لاکھ کروڑ روپئے کی آمد کے ذریعہ ملازمتوں کے ۱۵ء۵۱' لاکھ مواقع پیدا کئے گئے۔

۱۷۶۔ فارما کے شعبہ میں ۱۴' فیصد قومی برآمدات کا تعلق ہماری ریاست سے ہے۔یہ بات بھی انتہائی اہم ہے کہ ویکسنس تیار کرنے والی فارما کمپنیوں کا ایک تہائی حصہ شہر حیدرآباد میں قائم ہے۔صنعتوں پر سبسیڈی کے لئے جاریہ مالی سال میں ۲,۵۰۰ کروڑ روپئے کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

۱۷۷۔ صنعتی شعبہ کے لئے تخمینہ موازنہ ۲۲-۲۰۲۱ میں۔۔۔۔۔کروڑ روپئے رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

آئی ٹی شعبہ:

۱۷۸۔ تلنگانہ اب آئی ٹی پروڈکٹس کے ایک مرکز کی حیثیت سے بین الاقوامی مقام کا حامل بن چکا ہے۔عالمی درجہ کی آئی ٹی کمپنیوں نے حیدرآباد میں ڈاٹا بیس مراکز قائم کئے ہیں۔

۱۷۹۔ سال ۱۵-۲۰۱۴ میں آئی ٹی برآمدات کی قدر ۶۶,۲۷۶ کروڑ روپئے تھی جبکہ یہ قدر سال ۲۰-۲۰۱۹ میں ۱,۲۸,۸۰۷ کروڑ روپئے تک پہنچ گئی ہے۔اس بنیاد پر ہم آئی ٹی کے شعبہ میں پیش رفت کا اندازہ قائم کرسکتے ہیں۔

۱۸۰۔ آئی ٹی کے شعبہ میں قومی برآمدات کا اوسط صرف ۸ء۰۹ فیصد ہے ہماری ریاست کا اوسطاً ۱۷ء۹۳' فیصد ہے۔

۱۸۱۔ حیدرآباد اس وقت مختلف قسم کی آئی ٹی کمپنیوں کیلئے ایک مرکز بن چکا ہے۔حکومت تلنگانہ کی جانب سے قائم کردہ اسٹارٹ اپس کمپنیوں کی حوصلہ افزائی کے لئے قائم کردہ ٹی۔ہب سارے ملک کے لئے ایک رول ماڈل بن چکا ہے۔ خاتون صنعت کاروں کے لئے قائم وی۔ہب بھی کامیابی کے ساتھ جاری وساری ہے۔حکومت نے حیدرآباد کے شہری علاقہ

کوم پلی، کوتہ پور، شمس آباد، اوپل، پوچارم، میں آئی ٹی پارکس کو توسیع دینے کے منصوبے وضع کئے ہیں۔ریاست کے کھمم ورنگل ، کریم نگر، نظام آباد جیسے اضلاع کے ٹائر۔۲ شہروں میں آئی ٹی کو توسیع دینے کے لئے آئی ٹی ٹاورس تعمیر کئے گئے ہیں۔عزت مآب وزیراعلیٰ نے حال ہی میں سدی پیٹ میں آئی ٹی ٹاورس کا سنگ بنیاد رکھا ہے۔

۱۸۲۔ حکومت کی جانب سے اس بات پر غور کیا جارہا ہے کہ ریاست میں گاڑیوں کی آلودگی میں کمی کرنے کے لئے برقی کی گاڑیوں کی حوصلہ افزائی بہت ہی بہتر ہے۔ہم نے توانائی کی بچت کو فروغ دینے کی اپنی کوششوں کے ایک حصہ کے طور پر ای گاڑیوں کی پالیسی وضع کی ہے۔الکٹرک گاڑیوں کی تیاری میں سرمایہ کاری اور حمل ونقل کے محصول پر سبسیڈی دی گئی ہے ۔

۱۸۳۔ آئی ٹی شعبہ کے لئے تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۔۔۔۔ کروڑ روپئے کی رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

اسٹیٹ روڈ ٹرانسپورٹ کارپوریشن:

۱۸۴۔ عوام کی آمدورفت کے نظام میں آرٹی سی انتہائی اہم ہے۔آرٹی سی، مختلف وجوہات کے باعث نقصان میں ہے۔تاہم حکومت، عوام کے لئے آمدورفت کی بہتر خدمات فراہم کرنے کے لئے آرٹی سی کے مفادات کا تحفظ کررہی ہے۔مرکزی حکومت کی جانب سے پٹرول اور ڈیزل کی قیمتوں میں اضافہ سے آرٹی سی پر اضافی بوجھ عائد ہوا ہے۔اس کے باوجود حکومت آرٹی سی کو مستحکم کرنے کے لئے رقم خرچ کررہی ہے اور اس کے ملازمین کو تنخواہیں اور ترغیبات بھی دے رہی ہے۔

۱۸۵۔ آرٹی سی کے ملازمین کو ملازمت کا تحفظ فراہم کیا تھا۔آرٹی سی کی آمدنی میں اضافہ کرنے کے لئے کارگو پارسل خدمات کو متعارف کیا گیا ہے۔ملازمین کے مسائل کی یکسوئی کے لئے ملازمین بورڈ قائم کیا گیا تھا اور اس کے ذریعہ ان کے مسائل کی یکسوئی کی جارہی ہے۔حکومت کی جانب سے اس موازنہ میں آرٹی سی کے لئے ۱۵۰۰، کروڑ روپئے رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔اسی طرح مزید ۱,۵۰۰ کروڑ روپئے غیر موازنہ جاتی فنڈ زدئے گئے ہیں اور حکومت نے ۲۲۔۲۰۲۱ میں آرٹی سی کو جملہ ۳۰۰۰ کروڑ روپئے کے فنڈز فراہم کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔حکومت کو اس بات کا یقین ہے کہ ان اقدامات کے ذریعہ آرٹی سی مستحکم ہوجائے گی۔

ہریتا ہرم:

۱۸۶۔ اگر سرزمین پر ۳۳ فیصد سبزہ زار موجود ہوتو اس وقت ہی متوازن موسمی حالات برقرار رہیں گے۔تاہم انسانی غلطیوں کے باعث عالمی حدت' اب درجہ حرارت میں اضافہ کا سبب بن گئی ہے۔شہر کنکریٹ کے جنگل میں تبدیل ہو گئے ہیں ۔تازہ ہوا کی قلت ہونے لگی۔درختوں کا فیصد کم ہورہا ہے اور مسلسل خشک سالی برقرار ہے۔ایسے حالات کو بدلنے کیلئے اور تلنگانہ کو ایک سرسبز تلنگانہ کی حیثیت سے فروغ دینے کے لئے حکومت' ہریتا ہرم کو جاری رکھے ہوئے ہے۔زمین پر سرسبز وشاداب علاقے میں اضافہ کرنے کے ضمن میں ہریتا ہرم پروگرام نے زمین پر سبزہ میں اضافہ کی خاطر پودے لگانے کی ایک عظیم انسانی کوشش کی حیثیت سے عالمی شہرت حاصل کی ہے۔

۱۸۷۔ حکومت کی جانب سے محکمہ جنگلات کی سرپرستی میں بڑے پیمانہ پر جنگلات کے احیاء پر غور کیا جارہا ہے۔ سال ۲۰۱۵ سے ۹٫۶۵ لاکھ ایکرس پر جنگلات کو بحال کیا گیا تھا۔آنے والے دنوں میں مزید ۱۰٫۵ لاکھ ایکرس کے جنگلات کو بحال کرنے کا ارادہ ہے۔

۱۸۸۔عوام کی حصہ داری اور تحریک کی روح کے ذریعہ ہریتا ہرم جاری وساری ہے۔حکومت نے سال ۲۰۱۵ سے لیکر آج کی تاریخ تک چار مرحلوں میں منعقدہ ہریتا ہرم پروگرام میں ۲۱۱ کروڑ پودے لگائے ہیں۔شہروں اور قصبوں میں اربن پارکس کو فروغ دیا جارہا ہے۔پلے پرگتی میں بڑے پیمانے پر دیہی علاقہ جات میں پودے لگائے جارہے ہیں۔آفیسروں اور عوامی نمائندوں کو ذمہ دار قرار دیا گیا ہے۔آج ہر دیہات' قصبہ اور جنگل میں پائے جانے والے سبزہ زار کو دیکھا جاسکتا ہے۔ مرکزی حکومت کے ادارہ فاریسٹ سروے آف انڈیا کے مطابق تلنگانہ کے قیام کے بعد سے ۳٫۶۷ فیصد سبزہ زار میں اضافہ ہوا ہے۔

۱۸۹۔ حکومت نے محکمہ جنگلات کے لئے تخمینہ موازنہ ۲۲-۲۰۲۱ میں ۱۲۰۰ کروڑ روپئے کی تجویز پیش کی ہے۔

منادر کی ترقی:

۱۹۰۔ تلنگانہ میں متعدد مشہور منادر ہیں جنھیں متحدہ آندھراپردیش میں نظرانداز کیا گیا تھا۔تلنگانہ کی تشکیل کے بعد عزت ماب وزیراعلی کے سی آر' مشہور یدادری مندر کو باوقار انداز میں ''بھولو کا وائی کنٹم'' کے طور پر ترقی دے رہے ہیں۔یہ

مندراپنےفن شاہکار کے نمونہ کے باعث ایک روحانی علامت میں تبدیل ہورہے ہیں۔

۱۹۱۔ حکومت نے مالی سال۲۲۔۲۰۲۱ سے جڑواں شہروں میں واقع منادر کیلئے دوپادیپانیودیم اسکیم کوتوسیع دینے کا فیصلہ کیاہے۔

۱۹۲۔ منادر کوترقی دینے اور ارچکاز ومنادر کے دیگر عملہ کی بہبود کی خاطر تخمینہ موازنہ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۶۵۰ کروڑروپئے کےفنڈزکی تجویز کی گئی ہے۔

شوارع وعمارات(آراینڈبی)تعمیرات:

۱۹۳۔ معاشی ترقی میں شوارع اہم رول ادا کرتی ہیں۔تلنگانہ کے قیام کے بعد سڑکوں کووسیع انداز میں ترقی دی گئی ہے۔

۱۹۴۔ محکمہ آراینڈبی اور پنچایت راج کے تحت ریاست میں سڑکوں کوتیز رفتار انداز میں توسیع دی گئی ہے۔دیہی علاقہ جات میں ۵۸۰۰ کیلومیٹر جدید سڑکیں بچھائی گئی ہیں۔محکمہ آراینڈبی کے تحت تاحال ۳۶۰ کیلومیٹر کی چار رخی سڑکیں اور ۷۶۳۰ کیلومیٹر کی دورخی سڑکیں تعمیر کی گئی ہیں۔حکومت نے ۳۸۶ پلوں کی تعمیر کی شروعات بھی کی ہے۔حکومت نے سڑکوں کی مرمت اوردیکھ بھال کیلئے فنڈزمختص کرنے کا فیصلہ کیاہے تاکہ بارش کے موسم سے قبل مرمت کے کام پورے ہوسکے۔سڑکوں کی مرمت اوردیکھ بھال کے ذریعہ اُن کی حفاظت کیلئے حکومت نے فنڈزمختص کئے ہیں۔

۱۹۵۔ آراینڈبی سڑکوں کی دیکھ بھال اورمرمت کے لئے ۸۰۰ کروڑروپئے کی رقم اورسیلاب کے باعث خراب ہوجانے والی پنچایت کی سڑکوں کے لئے مزید ۳۰۰ کروڑروپئے تجویز کئے گئے ہیں۔

۱۹۶۔ ریاست بھرکے تمام ضلعی مراکز میں ضلعی پولیس کے دفاتر اورمربوط کلکٹوریٹس کی تعمیر تیزی کے ساتھ جاری ہے۔حیدرآباد شہر میں پولیس کمانڈکنٹرول سنٹربھی عنقریب مکمل ہوجائے گا۔اس کے لئے موازنہ میں ۷۵۰ کروڑروپئے کی تجویز پیش کی ہے۔

۱۹۷۔ سکریٹریٹ کی نئی عمارت کی تعمیر کیلئے تخمینہ موازنہ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۶۰۰ کروڑروپئے تجویز کئے گئے ہیں۔

۱۹۸۔ سال۲۰۱۴ میں ریاست کے قیام کے وقت صرف ۳۲ آراوبی اورآریوبی موجود تھے۔سال۲۰۲۰۔۲۰۱۹ تک

مزید۲۱ آر او بی اور آر یو بی مکمل کر لئے گئے ۔۲۱ نئے آر او بیز اور آر یو بیز کے لئے انتظامی منظوری دی گئی تھی ۔ان کاموں کے لئے ۴۰۰ کروڑ روپئے کی تجویز ہے۔

۱۹۹۔ اس موازنہ میں محکمہ شوارع وعمارات کیلئے ۸۷۸۸ کروڑ روپئے کی رقم کی تجویز ہے۔

علاقائی رنگ روڈ کے ذریعہ تلنگانہ کے تاج میں ایک اور ہیرے کا اضافہ

۲۰۰۔ حیدرآباد شہر میں ٹریفک کے ہجوم میں کمی کرنے کے لئے اور اضلاع سے حیدرآباد تک آمدرفت کی سہولیات کو بہتر بنانے کے لئے حکومت نے علاقائی رنگ روڈ کی تعمیر کی تجویز پیش کی ہے۔موجودہ آوٹر رنگ روڈ سے ۳۰ کیلو میٹر کی دوری پر ۳۴۸ کیلو میٹر طویل علاقائی رنگ روڈ تعمیر کی جائے گی ۔اس روڈ کی تعمیر کے ذریعہ تلنگانہ کی ترقی میں اضافہ ہوگا۔

۲۰۱۔ علاقائی رنگ روڈ کیلئے درکار حصول اراضی کے لئے تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۷۵۰ کروڑ روپئے رقم کی تجویز پیش کی ہے۔

۲۰۲۔ ریاست میں شہری ہوابازی کی سہولیات کو ترقی دینے کے ارادہ کے ساتھ حکومت نے ریاست کے سکنڈ ٹائر کے شہروں میں فضائی پٹیوں کی تعمیر کا ارادہ کیا ہے۔اس مقصد کیلئے موازنہ میں ۱۰۰ کروڑ روپئے رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

نظم وضبط اور پولیس کی فلاح وبہبود:

۲۰۳۔جس لمحہ تلنگانہ حکومت کو اقتدار حاصل ہوا' حکومت نے 'پولیس کے نظام کو عصری بنانے کے ساتھ عوام دوست پولیس پالیسی پر عمل آوری کے اقدامات کئے ہیں۔حکومت نے موازنہ میں بھاری فنڈز مختص کئے تاکہ حسب ضرورت نئی گاڑیوں اور جدید آلات خریدیں جائیں اور عملہ کی تعداد میں اضافہ کیا جائے ۔ پولیس کی جانب سے گڑمبہ' قماربازی اور جوّے پر امتناعی احکام کو سختی سے نافذ کیا جارہا ہے۔محکمہ پولیس نے کورونا کے دوران جوش وجذبہ پر مبنی خدمات انجام دی ہیں اور اس مقصد کیلئے حکومت نے ایک ماہ کی اضافی اجرت ادا کی ہے۔کھلے مقامات پر نگرانی کے لئے شہر میں ۶٫۶۵ لاکھ سی سی ٹی وی کیمرے نصب کئے گئے ہیں۔ملک بھر میں نصب کردہ سی سی ٹی وی کیمروں کی تعداد کا ۶۵ فیصد حصہ تلنگانہ میں موجود ہے۔

۲۰۴۔ محکمہ داخلہ کے لئے تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۶۴۶۵ کروڑ روپیئے کی رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

محکمہ سیول سپلائیز۔(سالانہ حساب کتاب کی ضرورت):

۲۰۵۔ تمام کیلئے غذائی سلامتی کی فراہمی میں تلنگانہ کا محکمہ سیول سپلائز بہتر خدمات انجام دے رہا ہے۔ چوکا ڈپوز کے ذریعہ فی کس ایک روپیہ فی کیلو کے حساب سے ہر خاندان کو کسی تحدیدات کے بغیر چھ کیلو چاول تک سربراہ کئے جا رہے ہیں۔ حکومت نے ایسی اصلاحات لائی ہیں جس نے ریاست میں کسی بھی دوکان سے راشن کارڈ رکھنے والے عوام کو اشیاء کی خریدی میں مدد کی ہے۔ آج ریاست میں ہر ماہ ۲,۷۹,۰۰,۲۱۸ افراد کو ۶ کیلوگرام راشن کا چاول حاصل ہو رہا ہے۔

۲۰۶۔ محکمہ سیول سپلائز کے لئے تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۲,۳۶۳ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

سیاحت اور ثقافتی شعبہ:

۲۰۷۔ حکومت تلنگانہ، تلنگانہ کی تہذیب اور روایات کو قومی اور بین الاقوامی سطح پر فروغ دے رہی ہے۔ حکومت کی جانب سے بتکماں، بونالو، رمضان، کرسمس جیسی تقاریب کو سرکاری تقاریب کے طور پر منایا جارہا ہے۔ عمر رسیدہ فنکاروں کو وظائف دئے جا رہے ہیں۔ حکومت نے ریاست کے اطراف سیاحتی مقامات میں سہولیات کو ترقی دینے کے اقدامات کئے ہیں۔ کورونا کی وجہ سے سابقہ موازنہ میں تجویز کردہ بعض پروگرامس کو مکمل نہیں کیا گیا۔ تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں حکومت نے کالیشورم سیاحتی سرکٹ کے کاموں کو شروع کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔

۲۰۸۔ تخمینہ موازنہ ۲۲۔۲۰۲۱ میں سیاحتی وثقافتی شعبوں کے لئے ۷۲۶ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

۲۰۔۲۰۱۹ کے حسابات (عبوری)

۲۰۹۔ میں کمرشیل ٹیکسس، اکسائز، رجسٹریشن اور اسٹامپس، ٹرانسپورٹ اور معدن محکمہ کے عزت مآب وزراء اور عملہ کا شکریہ ادا کرتا ہوں کہ انھوں نے اس بات کو یقینی بنایا ہے کہ کورونا سے پیدا شدہ بحران کے دوران بھی ریاست کی آمدنی خسارہ سے دوچار نہیں ہوئی۔

۲۲۔۲۰۲۱ کے موازنہ تخمینہ جات:

۲۱۰۔ میں، مالیاتی سال ۲۲۔۲۰۲۱ میں ۲,۳۰,۸۲۵ء۹۶ کروڑ روپئے جملہ مصارف کی تجویز کی گئی ہے جس کے آمدنی مصارف ۱,۶۹,۳۸۳ء۴۴ کروڑ روپئے اور سرمایہ مصارف ۲۹,۰۴۶ء۷۷ کروڑ روپئے ہے۔ تخمینہ میں فاضل آمدنی ۶,۷۴۳ء۵۰ کروڑ روپئے کا تخمینہ کیا گیا جب کہ تخمینہ جاتی مالیاتی خسارہ ۴۵,۵۰۹ء۶۰ کروڑ روپئے ہے۔

اختتامیہ

۲۱۱۔ عظیم شاعر داسرتھی نے کہا تھا ''کوئی بھی کام اس کے مقصد کے لحاظ سے گرانقدر ہو جاتا ہے۔'' ہمارا مقصد عوام کی بہبود ہے۔ ہمارا ہدف تلنگانہ کو سنہرا تلنگانہ میں تبدیل کرنا ہے۔ ہمارے معزز وزیر اعلیٰ نے تمام عوام کے تعاون سے تلنگانہ تحریک کو آگے بڑھایا۔ آج وہ ریاست کو ترقی کی راہ پر لیجا رہے ہیں اور ہر ایک کا اعتماد بھی حاصل کر رہے ہیں۔ تلنگانہ ایک متنوع تہذیبوں کی حامل ریاست ہے۔ آیئے ہم تلنگانہ کی موروثیت کو برقرار رکھیں اور متحدہ طور پر آگے بڑھیں۔ ہم کسی بھی قیمت پر ترقی کو نہیں روکیں گے۔ ہم ترقی کے ثمرات کو سماج کے پچھڑے طبقات کے آخری آدمی تک پہنچائیں گے۔ ہمیں اس عقیدہ سے تحریک ملی ہے کہ عوام ہی تاریخ کے معمار ہیں۔ عوام پر مرکوز یہ عظیم سفر جاری رہے گا۔ میں اس یقین کے اظہار کے ساتھ اپنی تقریر ختم کرتا ہوں کہ عزت ماب وزیر اعلیٰ کے سی آر کی زیر قیادت تلنگانہ شاندار ترقی کرے گا۔ میں مالیاتی سال ۲۰۲۱۔۲۲ کے لئے موازنہ تخمینہ کو باوقار ایوان کی منظوری کے لئے پیش کرتا ہوں۔

جئے ہند

جئے تلنگانہ

MR. SPEAKER:- The Annual Financial Statement (Budget) for the Financial Year 2021-22 is presented.

Now, the House stands adjourned to meet again at 10.00 A.M. on Saturday, the 20th March, 2021.

(The House then adjourned at 1.07 P.M. to meet again at 10.00 A.M. on Saturday, the 20th March, 2021)

* * *

"Published under Rule 347 of the Rules of Procedure and Conduct of
Business in the Telangana Legislative Assembly and Printed
at Assembly Press, Public Gardens, Hyderabad."